

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра економіки, аналітики, моделювання
та інформаційних технологій в бізнесі

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр

«Моделювання процесу формування фінансового результату
молокопереробного підприємства

(на прикладі ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», м. Хмельницький)»

Галузь знань 05 Соціальні і поведінкові науки

Спеціальність 051 Економіка

Освітня програма Економічна кібернетика

Шифр ДРЕК. 17016.01.03.00

Виконав: студент II курсу група ЕКмз-22-1 _____ Б. М. Шлапак

Керівник: _____ О. В. Проскурович

Нормоконтролер: _____ О. В. Пилип'як

До захисту допускаю:

Зав. кафедри ЕАМ та ІТБ _____ П. М. Григоров

_____ 2023 р.

Хмельницький, 2023

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: економіки і управління

Кафедра: економіки, аналітики, моделювання та інформаційних технологій в бізнесі

Освітній рівень: «магістр»

Галузь знань: 05 «Соціальні і поведінкові науки»

Спеціальність: 051 «Економіка»

Освітня програма: Економічна кібернетика

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ЕАМ та ІТБ

_____ П.М. Григорук

« ____ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Шлапак Б. М.

1. Тема роботи: «Моделювання процесу формування фінансового результату молокопереробного підприємства (на прикладі ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», м. Хмельницький)»

керівник роботи: Проскурович О. В. к.е.н., доцент, доцент кафедри ЕАМ та ІТБ, затверджені наказом вищого навчального закладу від 15.08.2023 р. № 30 дод. 10

2. Строк подання студентом роботи 22.12.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: наукова та навчально-методична література, періодичні видання, нормативні та законодавчі акти, статистичні дані, звітність підприємства.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): У дипломній роботі слід:

- у першому розділі слід провести узагальнення наукових поглядів вітчизняних та закордонних вчених та провести теоретичне обґрунтування підходів до моделювання фінансового результату молокопереробного підприємства;

- у другому розділі проаналізувати фінансову-господарську діяльність молокопереробного підприємства;

- у третьому розділі слід здійснити моделювання та подальше прогнозування фінансового результату молокопереробного підприємства за допомогою економетричного та трендового моделювання із застосуванням інформаційних технологій.

5. Перелік графічного матеріалу: таблиця теоретичних підходів щодо дослідження фінансового результату, таблиця основних техніко-економічних показників молокопереробного підприємства, вихідні дані та результати моделювання і прогнозування фінансового результату молокопереробного підприємства.

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
II	Проскурович О.В.	4.09.2023	30.09.2023

7. Дата видачі завдання: 4.09.2023

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	написання I-го розділу ДР	2.10. - 31.10.23	виконано
2	написання II-го розділу ДР	01.11. - 11.11.23	виконано
3	написання III-го розділу ДР	12.11. - 18.11.23	виконано
4	оформлення чорнового варіанту ДР (написання вступу, висновків, переліку посилань, додатків)	19.11. - 30.11.23	виконано
5	оформлення графічної частини ДР	01.12. - 09.12.23	виконано
6	чистове оформлення ДР	10.12. - 16.12.23	виконано
7	зовнішнє рецензування ДР	17.12.23	виконано
8	підготовка до захисту ДР (проведення попереднього захисту)	17.12. - 18.12.23	виконано
9	захист дипломної роботи	18.12. - 23.12.23	виконано

Студент

_____ (підпис)

Б. М. Шлапак

Керівник роботи

_____ (підпис)

О. В. Проскурович

РЕФЕРАТ

Тема дипломної роботи: Моделювання процесу формування фінансового результату молокопереробного підприємства (на прикладі ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», м. Хмельницький)

Прізвище та ініціали автора: Шлапак Б. М.

Керівник роботи: Проскурович О. В.

Дипломна робота магістра викладена на 98 сторінках. Вона містить 25 таблиць, 35 рисунків, перелік джерел посилань з 40 найменувань та 2 додатки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ, ЧИСТИЙ ПРИБУТОК, ЗБИТОК, ІНШІ ОПЕРАЦІЙНІ ДОХОДИ, ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПІДПРИЄМСТВА, ВИТРАТИ НА ЗБУТ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ АКТИВІВ, МОДЕЛЮВАННЯ, ПРОГНОЗУВАННЯ, ЛІНІЙНА РЕГРЕСІЯ, ТРЕНДОВА ЗАЛЕЖНІСТЬ.

Об'єктом дослідження виступає фінансовий результат у вигляді чистого прибутку або збитку молокопереробного підприємства. Предметом дослідження є економіко-математичні моделі моделювання та прогнозування фінансового результату ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза».

Метою дипломного дослідження є опрацювання наукових підходів, моделювання та прогнозування фінансового результату молокопереробного підприємства засобами економіко-математичного моделювання.

За результатами дипломного проектування проведено теоретичне дослідження сутності, розгляд основних видів, проаналізовано та здійснено моделювання та прогнозування чистого фінансового результату: прибутку (+), збитку (-) молокопереробного підприємства.

Одержані в процесі дипломного дослідження результати можна використовувати для: оцінки та підвищення рівня чистого прибутку. Побудовані у роботі моделі можуть бути адаптовані до умов функціонування будь-якого молокопереробного підприємства.

Дата подання роботи до захисту 4.12.2023

Підпис автора

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	5
1 Теоретичні підходи до визначення фінансового результату молокопереробного підприємства	8
1.1 Узагальнення підходів до тлумачення економічної категорії «фінансовий результат»	8
1.2 Фактори зростання чистого прибутку молокопереробного підприємства	13
2 Діагностування фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза»	17
2.1 Загальна характеристика діяльності молокопереробного підприємства	17
2.2 Аналіз результатів виробничо-збутової діяльності підприємства	33
2.3 Аналіз результатів фінансової діяльності підприємства	38
3 Моделювання фінансового результату ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза»	41
3.1 Кореляційно-регресійний аналіз чистого прибутку молокопереробного підприємства	41
3.2 Прогнозування чистого прибутку молокопереробного підприємства	47
Висновки.....	60

	7
Перелік джерел посилання.....	64
Додаток А Баланс підприємства ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» з 2006 р. по 2022 р.	70
Додаток Б Звіт про фінансові результати ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» з 2006 р. по 2022 р.	71

ВСТУП

За сучасних умов господарювання вкрай важливим є оцінювання стану розвитку суб'єкта підприємництва за його прибутковістю. Це забезпечить надійне отримання доходу, виявлення факторів, що сприяють ефективному господарюванню та покращенню його результативності. Динамізм економічного середовища вимагає зваженого управління усіма процесами господарювання. Вагомим при цьому є оцінювання рівня та пошук шляхів підвищення фінансового результату задля покращення умов функціонування, конкурентного статусу та економічної безпеки підприємства.

Фінансовий результат є основним показником, який забезпечує безпечний розвиток суб'єкта господарювання. На його основі підприємство може здійснювати відтворювальні процеси, вести активну фінансово-господарську діяльність, успішно конкурувати на ринку.

Провідні напрямки, щодо дослідження фінансових результатів суб'єктів підприємництва, висвітлювали у своїх працях такі вчені, як: В. Г. Андрійчук, М. Д. Білик, Ф. Ф. Бутинець, О. О. Вороніна, Т. А. Говорушко, О. О. Дробишева, В. П. Кудряшов, В. О. Мец, Ю. І. Продіус, О. В. Проскурович, Є. Г. Рясних, Р. С. Сайфулін, Г. В. Савицька та інші [1] – [40].

Однак, зважаючи на багатогранність цієї категорії та специфічність її формування у конкретних умов господарювання молокопереробного підприємства слід поглибити ці дослідження з точки зору застосування економіко-математичних моделей для прогнозування фінансових результатів.

Метою дипломної роботи магістра є дослідження, аналіз та моделювання фінансового результату молокопереробного підприємства засобами економічного аналізу та економіко-математичного моделювання для його подальшого прогнозування.

Об'єктом дослідження виступає фінансовий результат функціонування молокопереробного підприємства.

Предметом дослідження є економіко-математичні моделі оцінки фінансового результату діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза».

Мета, об'єкт і предмет дослідження визначили основні напрямки подальшого дослідження та задачі, які потрібно вирішити, і зумовили відповідну структуру дипломної роботи магістра. В якості вихідних даних використовувалась інформація фінансової звітності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» – за період з 2006 р. по 2022 р.

Для досягнення поставленої мети, у дипломній роботі, варто вирішити наступні завдання:

- 1) узагальнити погляди науковців щодо трактування економічної категорії «фінансовий результат»;
- 2) дослідити основні види фінансового результату та фактори, що впливають на його зміну;
- 3) надати загальну характеристику діяльності молокопереробного підприємства;
- 4) проаналізувати основні техніко-економічні показники фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза»;
- 5) оцінити результати виробничої діяльності молокопереробного підприємства в динаміці та за структурою основної продукції;
- 6) продіагностувати результати фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза»;
- 7) обґрунтувати та застосувати окремі методи для оцінки фінансових результатів молокопереробного підприємства;
- 8) побудувати та застосувати економіко-математичні моделі для прогнозування чистого прибутку підприємства.

Дипломна робота магістра має традиційну структуру. Вона містить вступ, три розділи, що розкривають зміст цієї роботи, висновки, перелік посилань та додатки. Традиційно у вступі актуалізовано мету, основні напрямки, предмет та об'єкт дослідження.

Перший розділ дипломної роботи присвячено опрацюванню напрацьованих вітчизняних та закордонних вчених щодо трактування економічної категорії «фінансовий результат», дослідженню основних видів фінансових результатів та факторів, що впливають на їх формування задля збільшення фінансових результатів молокопереробного підприємства.

У другому розділі надано оцінку стану, проведено аналіз динаміки та продіагностовано фінансово-господарську діяльність молокопереробного підприємства шляхом аналізу основних техніко-економічних показників його роботи, обсягів виробництва та реалізації продукції, процесу формування фінансових результатів на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза».

У третьому розділі застосовано кореляційно-регресійний аналіз процесу формування фінансових результатів молокопереробного підприємства. При цьому відібрано декілька факторів: обсяг інших операційних доходів, зобов'язань підприємства, витрат на збут та рентабельності активів, які впливають на зміну чистого фінансового результату: прибутку (+), збитку (-) молокопереробного підприємства. Встановлено вплив часового фактору на їх зміну шляхом побудови трендових залежностей. Побудовано декілька економетричних моделей чистого прибутку, за якими у подальшому здійснено його прогнозування на перспективу.

Висновки містять узагальнюючі результати проведеного дослідження щодо оцінки, аналізу, моделювання та прогнозування процесу формування фінансових результатів молокопереробного підприємства.

Додатки включають баланс та звіт про фінансові результати ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» за період з 2006 р. по 2022 р.

Основний текст пояснювальної записки викладено на 98 сторінках. Зміст дипломної роботи ілюструють 25 таблиць, 39 рисунків та доповнюють два додатки. Перелік джерел посилань налічує 40 джерел.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ МОЛОКОПЕРЕРОБНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Узагальнення підходів до тлумачення економічної категорії «фінансовий результат»

Трансформація сучасної економіки передбачає ґрунтовне дослідження і переосмислення сутності окремих економічних категорій. При цьому, у жодному разі, не підлягають сумніву фундаментальні поняття. Одночасно їх слід оцінювати відносно сучасного стану та умов господарювання конкретного суб'єкта підприємництва. Таких змін, на нашу думку, потребує категорія «фінансовий результат» як основний результат фінансово-господарської діяльності.

Традиційно, позитивне значення фінансового результату вказує на наявність прибутку. На його основі здійснюється розвиток господарської діяльності будь-якого суб'єкта підприємництва. Одночасно створюються резервні фонди та фонди економічного стимулювання. Фінансовий результат є визначальним у оцінці рівня конкурентоспроможності, платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності, результативності та прибутковості діяльності суб'єкта господарювання. За його допомогою встановлюють подальші можливості та перспективи економічного розвитку суб'єкта підприємництва. Саме тому, дослідження сутності категорії «фінансовий результат» у взаємодії з іншими економічними показниками являють неабияку наукову та практичну вагомість. Це дозволить встановити вплив фінансового результату на рівень результативності господарської діяльності та динамізм економічного зростання та розвитку суб'єкта підприємництва.

В економічній літературі існує думка, про підміну понять фінансового результату та прибутку суб'єкта господарювання. Це не є проблемою, якщо діяльність підприємства носить прибутковий характер. Однак, переконання про те, що прибуток є ширшим за своїм змістом, ніж фінансові результати

викликають сумнів щодо їх достовірності та відповідності науковим теоріям. На нашу думку, слід дотримуватися наступного підходу у трактуванні фінансового результату: це результат фінансово-господарської діяльності у вигляді прибутку або збитку. Зазначений підхід можна представити на рисунку 1.1 [25].

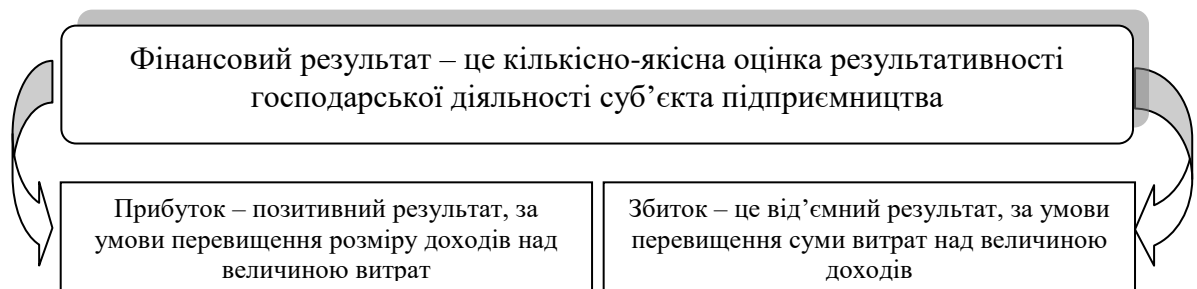

Рисунок 1.1 – Сутність категорії «фінансовий результат»

Згідно цього підходу ми і будемо проводити подальше дослідження. Фінансовий результат (прибуток чи збиток) застосовують в процесі передбачення, аналітичного дослідження, управління, моделювання та прогнозування діяльності суб’єкта підприємництва у будь-який часовий період.

Нормативно-методичними актами (стандартами бухгалтерського обліку) [23, 24] рекомендовано визначати фінансовий результат будь-якого виду господарської діяльності підприємства (операційної, інвестиційної, фінансової) як різницю між обсягом чистого доходу та величиною витрат відповідного виду діяльності.

Фінансовий результат відіграє провідну роль у успішній реалізації комплексної програми стратегічних цілей діяльності суб’єкта підприємництва. Його розмір є визначальним у подальшому функціонуванні суб’єкта господарювання. Оскільки на початку здійснюється інвестування фінансового результату у процеси кількісного зростання результативності господарської діяльності підприємства, а далі його синергічний ефект, кількісне зростання та інноваційний процес забезпечують стійкий розвиток усієї діяльності

підприємства. Отже, усі складові системи «прибуток – зростання – розвиток» взаємодіють та проявляються у взаємному позитивному впливі категорій між собою.

Загально відомо, що для отримання фінансового результату необхідно здійснювати ефективне використання матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних та організаційних ресурсів. При цьому, фінансовий результат функціонування підприємства слід розглядати як результат фінансово-господарської діяльності підприємства, виражений у грошовій формі.

Спираючись на думки відомих науковців, спробуємо їх узагальнити у таблиці 1.1 [2, 5, 22, 24, 28, 35].

Таблиця 1.1 – Існуючі підходи до трактування економічної категорії «фінансові результати»

№з/п	Джерело	Визначення категорії «фінансовий результат»
1.	П(С)БО 3 [24]	Фінансовий результат господарської діяльності визначається, як різниця між доходами та витратами від усіх видів діяльності підприємства, яка зменшена на суму нарахованих податків на прибуток.
2.	Бутинець Ф.Ф., Олійник О.В., Шигун М.М., Шулепова С.М. [5]	Зростання (або зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворився у процесі його підприємницької діяльності за звітний період.
3.	Власова Н. О [5]	Фінансовий результат (прибуток, збиток) розглядає як об'єкт процесів планування, прогнозування, моделювання, аналітичного дослідження, управління та контролю, незалежно від характеру їх часової тривалості, яка визначає цілі зазначених процесів
4.	Воблий К. Г. [35]	Фінансовий результат за звітний період діяльності організації розглядають як різниця чистих активів на кінець і на початок періоду, скоригована на суми, вилучені або додані власниками.
5.	Грязнова А. Г. [35]	Виражені у грошовій формі економічні результати господарської діяльності комерційних організацій всіх форм власності у цілому та у розрізі підрозділів.
6.	Дубровіна Т. А. [22]	Фінансовий результат діяльності організації (прибуток або збиток) визначається як приріст (або зменшення) власного капіталу, що з'явився у процесі її підприємницької діяльності у звітному періоді.
7.	Карпенко Н. І. [35]	Кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства, що виражається через показники прибутку і збитку.
8.	Калюга О. В., Калюга Є. В. [35]	Потік грошових коштів, що надходять у резерв держави, підприємства або окремої особи у процесі розподілу національного доходу.
9.	Лебедзевич Я. В. [20]	Кінцевий результат фінансово-господарської діяльності є доходом за балансом (балансовим доходом).
10.	Савицька Г. В. [28]	Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються сумою отриманого прибутку і рівнем рентабельності, а прибуток – це частина чистого доходу, який безпосередньо отримують суб'єкти господарювання після реалізації продукції
11.	Скалюк Р. В. [35]	Фінансовий результат – це підсумкова категорія результативності господарської діяльності, яка відображає величину економічних вигод отриманих (втрачених) підприємством, визначених як різниця між сумами доходів та відповідних їм витрат, що виражена у абсолютних показниках прибутку (збитку), що характеризують потенціал прибутковості, економічного зростання та розвитку підприємства.
12.	Стоуп Д., Хетчинг Х. [35]	Фінансовий результат визначається як приріст або зменшення вартості майна при постійному капіталі на початок і кінець періоду.

Узагальнивши думки вчених, щодо трактування категорії «фінансовий результат» виділимо його загальні риси (рисунок 1.2) [25].

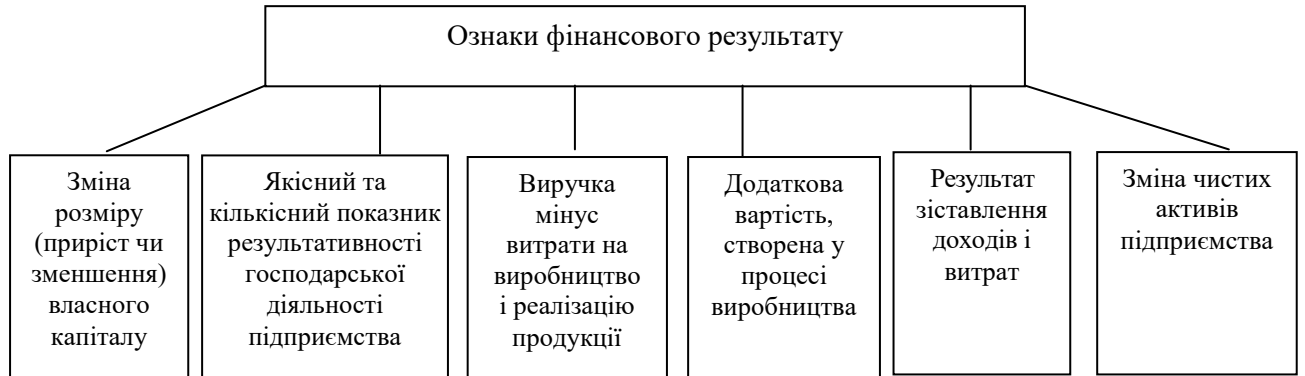

Рисунок 1.2 – Загальні ознаки притаманні фінансовому результату

Отже, зважаючи на складність, практичну спрямованість і багатогранність економічної категорії «фінансові результати», її місце, роль, джерела формування, а також економічний та бухгалтерський підхід до оцінки варто дещо уточнити її визначення. Зокрема, ми під «фінансовим результатом» будемо розуміти узагальнений показник результату господарювання, який формується від чистого доходу до чистого прибутку (збитку) відніманням понесених витрат та додаванням існуючих доходів. Позитивне значення фінансового результату виражається прибутком (і навпаки). Він встановлює рівень результативності фінансово-господарської діяльності, надає можливості кількісного зростання основних економічних показників та характеризує потенціал стійкого розвитку суб'єкта підприємництва.

Таким чином, дослідивши основні підходи до трактування економічної категорії «фінансові результати» надалі варто розглянути процес їх формування (рисунок 1.3) [3]. При визначенні фінансового результату, можна застосовувати два таких підходи, які ґрунтуються [3]:

- 1) на концепції капіталу;
- 2) на моделі В. Леонт'єва «витрати – випуск».

Рисунок 1.3 – Методи розрахунку фінансового результату

Подані методи визначення фінансового результату передбачають порівняння розміру капіталу, чистих активів та доходів і витрат.

У звіті про фінансові результати зазначаються усі види фінансового результату. Кінцевим фінансовим результатом роботи будь-якого суб'єкта підприємництва є чистий прибуток (в разі позитивного результату) або збиток (від'ємний результат). Він формується з таких його видів, як валовий фінансовий результат, результат від операційної діяльності, фінансовий результат до оподаткування. Валовий прибуток (збиток) являє собою різницю між чистим доходом і собівартістю реалізованої продукції. Якщо до його розміру додати суму інших операційних доходів і відняти витрати (адміністративні, на збут, інші операційні витрати) то отримаємо фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток (+), збиток (-)). Надалі до цієї величини додаються доходи від участі в капіталі, інші фінансові доходи та інші доходи та віднімаються понесені витрати (фінансові, від участі в капіталі, інші). Так ми визначаємо фінансовий результат до оподаткування. Його ми коригуємо на суму витрат або доходів від сплати податку на прибуток і визначаємо чистий

прибуток чи збиток суб'єкта підприємництва. Усе це зобразимо на рисунку 1.4 [2].

Виручка (без ПДВ, акцизів) від продажу продукції, робіт, послуг	–	Собівартість (у частині змінних витрат) реалізованої продукції, робіт, послуг	=	Валовий прибуток (маржинальний) від продажу
Валовий (маржинальний) прибуток	–	Адміністративні комерційні витрати	=	Фінансовий результат від продажу продукції, робіт, послуг
Фінансовий результат від продажу продукції, робіт, послуг	+	Сальдо інших доходів і витрат	=	Прибуток до оподаткування
Прибуток до оподаткування	–	Податок на прибуток	=	Чистий прибуток
Чистий прибуток	–	Розподілений чистий прибуток	=	Нерозподілений прибуток

Рисунок 1.4 – Схема формування фінансового результату

Отже, прибуток є основним фінансовим показником і результатом підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів забезпечує значну потребу у фінансових ресурсах не тільки самих підприємств, але й держави у цілому. Дослідивши процес формування фінансових результатів підприємства, варто розглянути фактори, що впливають на формування фінансового результату підприємства.

1.2 Фактори зростання чистого прибутку молокопереробного підприємства

У попередньому підрозділі дипломної роботи нами доведено, що кінцевим позитивним результатом діяльності суб'єкта підприємництва є чистий прибуток. Він визначається, як різниця між валовими доходами і витратами, які

скориговані на доходи і витрати понесені в результатів операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Для діагностування процесу його формування застосовують наступні методи [35]:

1) горизонтальний та вертикальний аналіз – для дослідження динамічних та структурних змін фінансового результату підприємства;

2) детермінований факторний аналіз за методикою комплексного і системного оцінювання та вимірювання впливу факторів на розмір чистого прибутку або збитку підприємства;

3) кореляційно-регресійний аналіз, що досліджує вплив на чистий прибуток різноманітних факторів: активів та пасивів підприємства, руху грошових коштів, структури виробництва продукції та інших.

Тому, для ефективного управління процесом формування фінансового результату суб'єкта підприємництва слід поєднати усі ці методи і застосувати економетричне моделювання шляхом побудови регресійних моделей. Це дозволить охарактеризувати існуючі взаємозв'язки між економічними показниками та спрогнозувати фінансовий результат.

У процесі кореляційно-регресійного аналізу фінансових результатів молокопереробного підприємства в якості результативного показника слід застосувати його чистий фінансовий результат (прибуток або збиток). Далі слід відібрати фактори, які здійснюють безпосередній вплив на зміну фінансового результату.

Опрацювавши дослідження вчених щодо формування фінансового результату [12 – 14, 20, 21, 25, 28] згрупуємо усі можливі фактори за такими ознаками (рисунок 1.5):

- 1) фактори, які визначають доходи та витрати;
- 2) фактори зовнішнього та внутрішнього середовища суб'єкта підприємництва;
- 3) об'єктивні (матеріальні умови виробництва) та суб'єктивні (ефективність системи управління) фактори;

4) фактори за видами діяльності (основна, операційна, інвестиційна та фінансова).

Рисунок 1.5 – Фактори, що впливають на формування фінансового результату

Узагальнення можливих факторів впливу дозволить покращити процес управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання.

Умови сьогодення вказують на складність забезпечення прибутковості діяльності. Від менеджменту вимагається пошук шляхів їх отримання і утримання впродовж процесу функціонування господарюючого суб'єкта. Досить велику увагу слід зосередити на пошуку внутрішніх резервів покращення фінансового результату. Це можна досягти за рахунок: зростання обсягів товарної і відповідно реалізованої продукції; зниження розміру операційних витрат та собівартості реалізованої продукції; задіяння внутрішніх

резервів щодо покращення продуктивності праці, ефективності використання залучених ресурсів, впровадження маркетингових досліджень.

Таким чином, у першому розділі дипломної роботи нами здійснено узагальнення думок провідних вчених щодо трактування категорії «фінансовий результат», процесів його формування, факторів, які на це впливають та шляхів його підвищення. Теоретичні дослідження сутності категорії та пошуку основних факторів, що впливають на процес формування фінансових результатів є вагомим підґрунтям для подальшого дослідження. Зокрема, це дозволяє перейти до виконання другого етапу дослідження – діагностування фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», що і буде зроблено у наступному розділі.

2 ДІАГНОСТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ХМЕЛЬНИЦЬКА МАСЛОСІРБАЗА»

2.1 Загальна характеристика діяльності малого підприємства

Історія заснування ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» розпочинається з 1944 р. З цього часу суб'єкт підприємництва пройшов ряд етапів свого розвитку і становлення [15]. На підприємстві випускалась різноманітна продукція, удосконалювалась її якість, розширювались ринки збуту, покращувались результати фінансово-господарської діяльності.

Офіційно заснування ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» датується 31 грудня 2003 р. [16]. Воно стало правонаступником Закритого акціонерного товариства «Хмельницька маслосирбаза» [18].

Засновниками підприємства є акціонери та Подільська спеціалізована аграрна біржа з Дочірнім підприємством «Случ-молоко» ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» з внеском по 10 тис. грн [16]. Товариство функціонує під торговою маркою «Вершковий рай» [15].

Організаційно-правовою формою власності Хмельницької маслосирбази є приватне акціонерне товариство, яке засноване на власності виконавчого комітету Хмельницької міської Ради.

На сьогодні власниками великих (по 24,57 %) пакетів акцій є такі вітчизняні підприємства [16]:

- 1) ТОВ «Добре молоко»;
- 2) ТОВ «Житній урожай»;
- 3) ТОВ «ТРЕЙДКОМКОНСАЛТ»;
- 4) ПП «ІНГУЛ-ТРЕЙД».

З двохтисячних років на підприємстві удосконалюється якість продукції. Вона відповідає стандартам якості ISO 9001: 2008, ISO 9001:2009, і має сертифікат кошерності. За цей час проведена реконструкція виробничих дільниць, встановлено нове обладнання, закупається сировина покращеної якості, впроваджуються інноваційні технології.

ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» успішно працює на вітчизняному і зарубіжних ринках, спеціалізуючись на виробництві продукції з незбираного молока: твердих і плавлених сирів, сирних продуктів, цільномолочної продукції, масла і спредів, а також СОМ [15].

Партнерами товариства є підприємства, що поставляють сировину та суб'єкти господарювання, яким відвантажується готова продукція. ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» співпрацює як з вітчизняними так і з закордонними суб'єктами підприємництва. Експортна діяльність товариства здійснюється у такі країни: Ізраїль; Армєнія; Казахстан; Молдова; Придністров'ї, Єгипет [15]. Доставка застрахованого товару підприємства здійснюється спеціалізованим автомобільним транспортом. Термін виконання заявки становить до 14 днів на умовах FCA, м Хмельницький (можливі інші умови поставок згідно з «Інкотермс-2000 (2010)») [15]. Доставку забезпечують компанії з міжнародного перевезення вантажів. Однак, можлива відправка і приймання продукції товариства із залученням незалежних інспекційних компаній. ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» здійснює аналіз товарів за мікробіологічними та фізико-хімічними показниками в незалежній лабораторії. Цим підтверджується компетентність та відповідність продукції вимогам нормативної документації [15].

Основним видом діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» [16] є переробка молока, виробництво масла та сиру. Крім цього товариство займається [16]:

- 1) виробництвом маргарину і подібних харчових жирів, морозива та інших харчових продуктів;
- 2) виготовленням безалкогольних напоїв, мінеральних вод та інших вод, розлитих у пляшки;
- 3) посередницькою діяльністю у торгівлі товарами широкого асортименту;
- 4) оптовою торгівлею молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями, жирами та хімічними продуктами;

5) роздрібною торгівлею переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;

6) наданням послуг з перевезення вантажним автомобільним транспортом.

Досить тривалий час ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» [16]: виробляє та реалізує 16 сортів плавлених сирів (40 % від загального обсягу виробництва в Україні), 7 сортів морозива, 19 видів солодких газованих напоїв та мінеральної води. Також воно приймає на дозрівання тверді сири та реалізовує їх.

Динаміка основних транзакцій за останніх декілька років наведена на рисунку 2.1 [16].

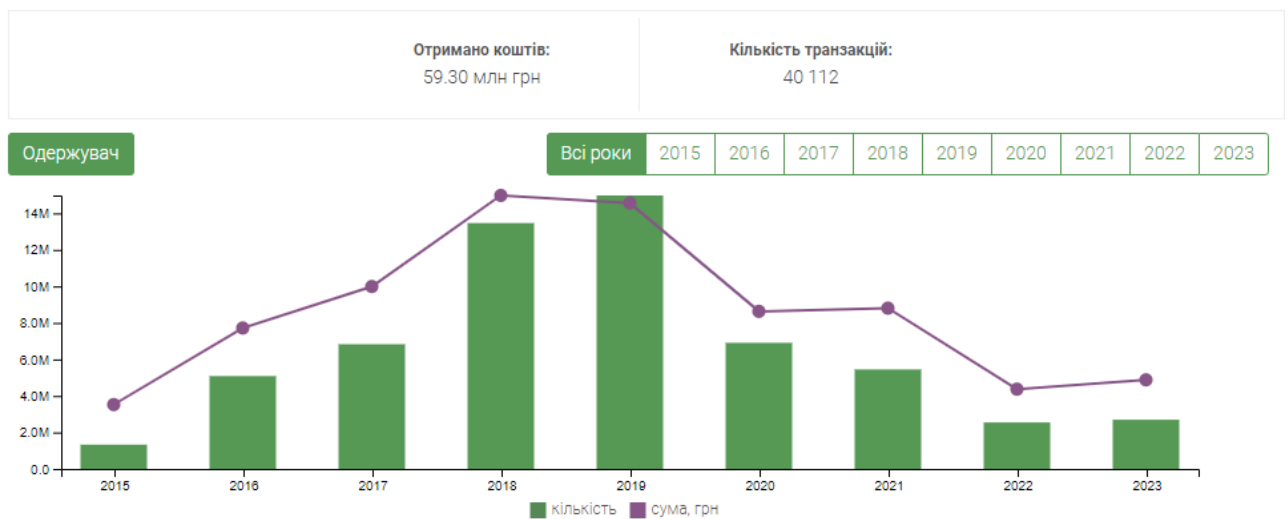

Рисунок 2.1 – Динаміка отриманих коштів та кількості транзакцій
ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза»

За рисунком 2.1 прослідковується найбільша кількість (7541 одиниця) транзакцій у 2019 р. на 14979, 57 тис. грн. Для порівняння у 2022 р. здійснено лише 2263 транзакції на суму 2546,55 тис. грн. У помісячному розрізі ця інформація за 2022 р. наведена на рисунку 2.2 [16].

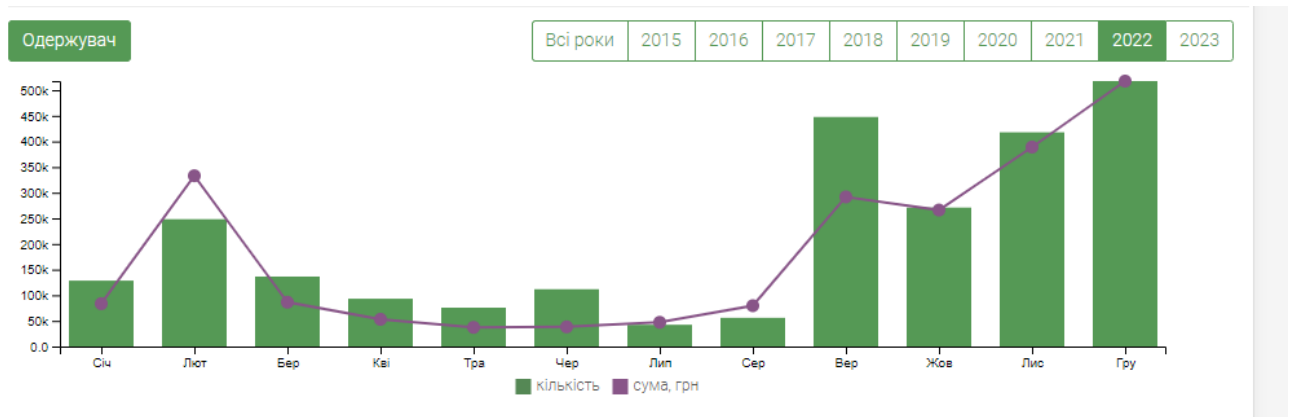

Рисунок 2.2 – Динаміка отриманих коштів та кількості транзакцій у 2022 р.

Приватне акціонерне товариство «Хмельницька маслосирбаза» займається переробкою молока, виробництвом: масла (Селянське, Вологодське) та сиру з незбираного молока (Селянка, Вологодка, вид фермера), твердих і плавлених сирів, сирних продуктів, продукції з незбираного молока (молоко, сироватка, кефір, закваска, сметана, ряжанка, йогурти, сирки сирні солодкі). Воно має низку нагород, які свідчать про достатню якість продукції та співпрацює із вітчизняними та закордонними суб'єктами підприємництва.

Аналіз динаміки основних техніко-економічних показників діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» проведено за даними річної фінансової звітності – балансу та звіту про фінансові результати за період з 2015 р. по 2022 р. Одночасно аналіз результатів фінансово-господарської діяльності здійснено за даними з 2006 р. по 2022 р. (додатки А та Б). Вихідна інформація для проведення аналізу основних техніко-економічних показників ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» узагальнена у таблицях 2.1 – 2.4.

Динаміка показників діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», яка наведена у таблицях 2.2 – 2.4, засвідчує зростання майже усіх показників впродовж аналізованого періоду. Скорочення спостерігаємо лише витратами на гривню товарної продукції, що вказує на оптимізацію операційних витрат щодо обсягу випущеної підприємством продукції. Це позитивно характеризує

ефективність використання витрат у виробничій діяльності молокопереробного підприємства.

Таблиця 2.1 – Основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» з 2015 р. по 2022 р.

Ч/ч	Показник	Один. вим.	Рік							
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	Обсяг товарної продукції	тис. грн	120862	271615	454113	526953	625 802	655 605	954 807	1 078 129
2	Обсяг реалізованої продукції		166749	335961	628402	575768	689828	769628	1002479	1086163
3	Собівартість товарної продукції		151934	309893	568021	527068	509360	568356	853763	1078142
4	Собівартість реалізованої продукції		148679	294051	551601	494855	648686	686670	981021	1092083
5	Валовий: прибуток (+), збиток (-)		18070	41910	76801	80913	41142	82958	21458	-5920
6	Витрати на гривню товарної продукції	грн	1,2571	1,1409	1,2508	1,0002	0,8139	0,8669	0,8942	1,0000
7	Витрати на гривню реалізованої продукції		0,8916	0,8753	0,8778	0,8595	0,9404	0,8922	0,9786	1,0055
8	Вартість ОВФ, у т. ч.:	тис. грн	29091	28205	32463	31633	38655	34823	32863	35668
	– активної частини ОФ		12989	12663	15851	23725	29764	27858	27934	29248
9	Фондовіддача	грн	4,15	9,63	13,99	16,66	16,19	18,83	29,05	30,23
10	Машиновіддача		9,30	21,45	28,65	22,21	21,03	23,53	34,18	36,86
11	Середньооблікова чисельність працівників	осіб	574	574	577	548	590	580	562	516
	Середньооблікова чисельність робітників		569	504	507	540	580	570	558	510
12	Середньорічний виробіток одного працівника	тис. грн / особу	210,56	473,20	787,02	961,59	1 060,68	1 130,35	1 698,94	2 089,40
	Середньорічний виробіток одного робітника		212,41	538,92	895,69	975,84	1 078,97	1 150,18	1 711,12	2 113,98
13	Середньомісячний виробіток одного працівника	грн / особу	17 547	39 433	65 585	80 133	88 390	94 196	141 579	174 116
	Середньомісячний виробіток одного робітника		17 701	44 910	74 641	81 320	89 914	95 849	142 594	176 165
14	Фонд оплати праці працівників	тис. грн	12238	13580	25098	60730	67124	74290	88374	88072
	Фонд оплати праці робітників		8893	11115	20539	49734	54558	60696	72174	71918
15	Середньомісячна зарплата одного працівника	грн	1 777	1 972	3 625	9 235	9 481	10 674	13 104	14 224
	Середньомісячна зарплата одного робітника		1 302	1 838	3 376	7 675	7 839	8 874	10 779	11 751
16	Сума матеріальних витрат	тис. грн	130613	272644	476940	418100	413548	442589	750848	932426
17	Матеріаловіддача	грн	0,9253	0,9962	0,9521	1,2604	1,5133	1,4813	1,2716	1,1563
18	Чистий: прибуток (+), збиток (-)	тис. грн	-3684	12480	3725	3268	1767	2777	-4775	23429

Таблиця 2.2 – Динаміка основних техніко-економічних показників діяльності підприємства з 2015 р. по 2022 р.

Ч/ч	Показник	Темпи росту за роками, %							
		2016/2015	2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021	2022/2015
1	Обсяг товарної продукції	224,73	167,19	116,04	118,76	104,76	145,64	112,92	892,03
2	Обсяг реалізованої продукції	201,48	187,05	91,62	119,81	111,57	130,26	108,35	651,38
3	Собівартість товарної продукції	203,97	183,30	92,79	96,64	111,58	150,22	126,28	709,61
4	Собівартість реалізованої продукції	197,78	187,59	89,71	131,09	105,86	142,87	111,32	734,52
5	Валовий: прибуток (+), збиток (-)	231,93	183,25	105,35	50,85	201,64	25,87	-	-
6	Витрати на гривню товарної продукції	90,76	109,63	79,96	81,38	106,51	103,14	111,84	79,55
7	Витрати на гривню реалізованої продукції	98,16	100,29	97,91	109,41	94,88	109,68	102,74	112,76
8	Вартість ОВФ, у т.ч.:	96,95	115,10	97,44	122,20	90,09	94,37	108,54	122,61
	вартість активної частини ОФ	97,49	125,18	149,67	125,46	93,60	100,27	104,70	225,17
9	Фондовіддача	231,79	145,26	119,08	97,19	116,29	154,32	104,04	727,54
10	Машиновіддача	230,52	133,56	77,53	94,66	111,93	145,25	107,84	396,15
11	Середньооблікова чисельність працівників	100,00	100,52	94,97	107,66	98,31	96,90	91,81	89,90
	Середньооблікова чисельність робітників	88,58	100,60	106,51	107,41	98,28	97,89	91,40	89,63
12	Середньорічний виробіток одного працівника	224,73	166,32	122,18	110,30	106,57	150,30	122,98	992,30
	Середньорічний виробіток одного робітника	253,71	166,20	108,95	110,57	106,60	148,77	123,54	995,23
13	Середньомісячний виробіток одного працівника	224,73	166,32	122,18	110,30	106,57	150,30	122,98	992,30
	Середньомісячний виробіток одного робітника	253,71	166,20	108,95	110,57	106,60	148,77	123,54	995,23
14	Фонд оплати праці працівників	110,97	184,82	241,97	110,53	110,68	118,96	99,66	719,66
	Фонд оплати праці робітників	124,99	184,79	242,14	109,70	111,25	118,91	99,65	808,70
15	Середньомісячна зарплата одного працівника	110,97	183,85	254,78	102,66	112,58	122,77	108,54	800,55
	Середньомісячна зарплата одного робітника	141,11	183,69	227,35	102,13	113,20	121,47	109,02	902,26
16	Сума матеріальних витрат	208,74	174,93	87,66	98,91	107,02	169,65	124,18	713,88
17	Матеріаловіддача	107,66	95,57	132,37	120,07	97,89	85,85	90,93	124,95
18	Чистий: прибуток (+), збиток (-)	-	29,85	87,73	54,07	157,16	-	-	-

Таблиця 2.3 – Абсолютне відхилення за основними показниками діяльності підприємства з 2015 р. по 2022 р.

Ч/ч	Показник	Один. вим.	абсолютне відхилення за роками							
			2016-2015	2017-2016	2018-2017	2019-2018	2020-2019	2021-2020	2022-2021	2022-2015
1	Обсяг товарної продукції	тис. грн	150 752	182 499	72 840	98 849	29 803	299 202	123 322	957 266
2	Обсяг реалізованої продукції		169 212	292 441	- 52 634	114 060	79 800	232 851	83 684	919 414
3	Собівартість товарної продукції		157 959	258 128	- 40 953	- 17 708	58 996	285 407	224 379	926 208
4	Собівартість реалізованої продукції		145 372	257 550	- 56 746	153 831	37 984	294 351	111 062	943 404
5	Валовий: прибуток (+), збиток (-)		23 840	34 891	4 112	-39 771	41 816	-61 500	-	-
6	Витрати на гривню товарної продукції	грн	- 0,12	0,11	-0,25	- 0,19	0,05	0,03	0,11	- 0,26
7	Витрати на гривню реалізованої продукції		- 0,02	0,00	-0,02	0,08	-0,05	0,09	0,03	0,11
8	Вартість ОВФ, у т.ч.:	тис. грн	-886	4 258	-830	7 022	- 3 832	- 1 960	2 805	6 577
	Вартість активної частини ОФ		- 326	3 188	7 873,75	6 039,60	- 1 905,95	75,15	1 314,21	16 259
9	Фондовіддача	грн	5,48	4,36	2,67	- 0,47	2,64	10,23	1,17	26
10	Машиновіддача		12,14	7,20	-6,44	-1,19	2,51	10,65	2,68	28
11	Середньооблікова чисельність працівників	осіб	-	3	- 29	42	-10	-18	-46	-58
	Середньооблікова чисельність робітників		- 65	3	33	40	-10	-12	-48	-59
12	Середньорічний виробіток одного працівника	тис. грн / особу	262,63	313,83	174,57	99,09	69,67	568,59	390,45	1 879
	Середньорічний виробіток одного робітника		326,51	356,77	80,15	103,13	71,22	560,94	402,85	1 902
13	Середньомісячний виробіток одного працівника	грн / особу	21 886,19	26 152,36	14 547,40	8 257,36	5 806,01	47 382,62	32 537,67	156 570
	Середньомісячний виробіток одного робітника		27 208,81	29 730,73	6 679,37	8 594,17	5 934,60	46 744,95	33 571,19	158 464
14	Фонд оплати праці працівників	тис. грн	1 342,00	11 518,00	35 632,00	6 394,00	7 166,00	14 084,00	-302,00	75 834
	Фонд оплати праці робітників		2 222,00	9 424,00	29 195,00	4 824,00	6 138,00	11 478,00	- 256,00	63 025
15	Середньомісячна зарплата одного працівника	грн	194,83	1 653,24	5 610,31	245,69	1 193,06	2 430,24	1 119,42	12 447
	Середньомісячна зарплата одного робітника		535,37	1 538,11	4 299,10	163,79	1 034,89	1 904,99	972,63	10 449
16	Сума матеріальних витрат	тис. грн	142 031,00	204 296,00	-58 840,00	-4 552,00	29 041,00	308 259,00	181 578,00	801 813
17	Матеріаловіддача	грн	0,07	-0,04	0,31	0,25	-0,03	-0,21	-0,12	0,23
18	Чистий: прибуток (+), збиток (-)	тис. грн	-	-8 755,00	-457,00	-1 501,00	1 010,00	-	-	-

Таблиця 2.4 – Відносне відхилення (темпи приросту) за основними показниками діяльності підприємства з 2015 р. по 2022

р.

Ч/ч	Показник	Відносне відхилення за роками, %							
		2016/2015	2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021	2022/2015
1	Обсяг товарної продукції	124,73	67,19	16,04	18,76	4,76	45,64	12,92	792,03
2	Обсяг реалізованої продукції	101,48	87,05	- 8,38	19,81	11,57	30,26	8,35	551,38
3	Собівартість товарної продукції	103,97	83,30	-7,21	-3,36	11,58	50,22	26,28	609,61
4	Собівартість реалізованої продукції	97,78	87,59	-10,29	31,09	5,86	42,87	11,32	634,52
5	Валовий: прибуток (+), збиток (-)	131,93	83,25	5,35	-49,15	101,64	-74,13	-	-
6	Витрати на гривню товарної продукції	- 9,24	9,63	-20,04	-18,62	6,51	3,14	11,84	-20,45
7	Витрати на гривню реалізованої продукції	- 1,84	0,29	-2,09	9,41	-5,12	9,68	2,74	12,76
8	Вартість ОВФ, у т.ч.:	-3,05	15,10	-2,56	22,20	-9,91	-5,63	8,54	22,61
	Вартість активної частини ОФ	-2,51	25,18	49,67	25,46	-6,40	0,27	4,70	125,17
9	Фондовіддача	131,79	45,26	19,08	-2,81	16,29	54,32	4,04	627,54
10	Машиновіддача	130,52	33,56	-22,47	-5,34	11,93	45,25	7,84	296,15
11	Середньооблікова чисельність працівників	-	0,52	-5,03	7,66	-1,69	-3,10	- 8,19	-10,10
	Середньооблікова чисельність робітників	-11,42	0,60	6,51	7,41	-1,72	-2,11	-8,60	-10,37
12	Середньорічний виробіток одного працівника	124,73	66,32	22,18	10,30	6,57	50,30	22,98	892,30
	Середньорічний виробіток одного робітника	153,71	66,20	8,95	10,57	6,60	48,77	23,54	895,23
13	Середньомісячний виробіток одного працівника	124,73	66,32	22,18	10,30	6,57	50,30	22,98	892,30
	Середньомісячний виробіток одного робітника	153,71	66,20	8,95	10,57	6,60	48,77	23,54	895,23
14	Фонд оплати праці працівників	10,97	84,82	141,97	10,53	10,68	18,96	-0,34	619,66
	Фонд оплати праці робітників	24,99	84,79	142,14	9,70	11,25	18,91	-0,35	708,70
15	Середньомісячна зарплата одного працівника	10,97	83,85	154,78	2,66	12,58	22,77	8,54	700,55
	Середньомісячна зарплата одного робітника	41,11	83,69	127,35	2,13	13,20	21,47	9,02	802,26
16	Сума матеріальних витрат	108,74	74,93	-12,34	-1,09	7,02	69,65	24,18	613,88
17	Матеріаловіддача	7,66	-4,43	32,37	20,07	-2,11	-14,15	- 9,07	24,95
18	Чистий: прибуток (+), збиток (-)	-	-70,15	-12,27	-45,93	57,16	-	-	-

Однак, зменшення чисельності як усього персоналу так і робітників на 59 осіб або на 10 % негативно позначиться на неї. Негативним моментом в діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» є отримання у 2022 р. валового прибутку та чистого збитку у 2015 р. та 2021 р. Проте, ситуацію вдалося виправити у звітному році і товариство отримало прибутку в розмірі 23429 тис. грн.

Оцінка даних таблиць 2.1 – 24 дозволяє встановити коливання кількісних показників виробничо-збутової діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза». Це стосується зміни обсягів товарної та реалізованої продукції, що наочно простежується за допомогою рисунку 2.3.

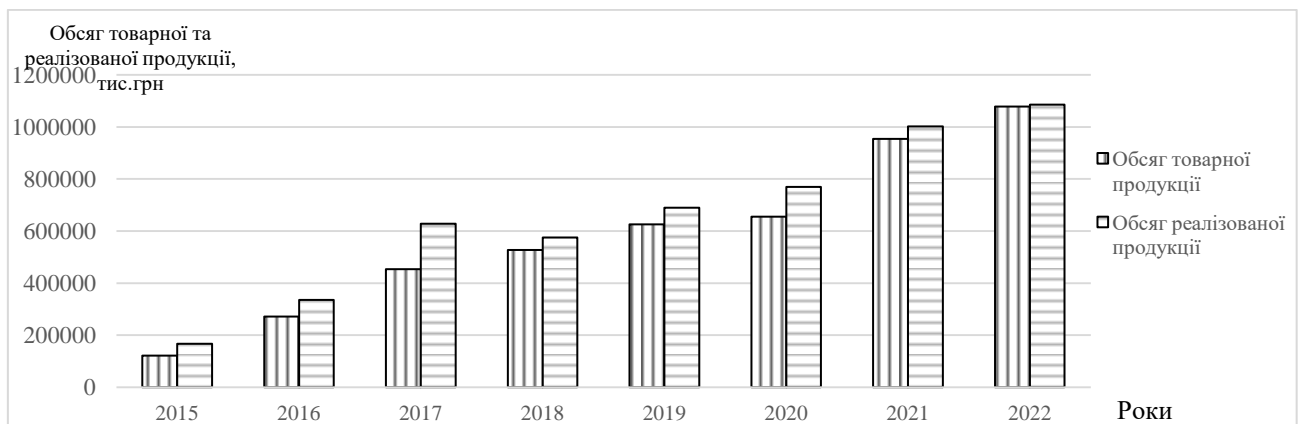

Рисунок 2.3 – Динаміка обсягів товарної та реалізованої продукції молокопереробного підприємства

За рисунком 2.3 наочно видно на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» відбувається зростання як обсягу випуску так і реалізації продукції. Незначне скорочення обсягу реалізованої продукції було у 2018 р. щодо попереднього на 8,38 % або на 52634 тис. грн. Це було викликано зменшенням попиту на продукцію підприємства. Зрозуміло, що на ці показники також впливає і інфляційний чинник, який призводить до зростання цін на молочну продукцію. Однак, посилення конкурентної боротьби вимагає покращувати якість молочної продукції: масла, сирів та інших продуктів переробки молока.

Позитивним моментом є перевищення, протягом усього досліджуваного періоду, обсягів реалізованої продукції над товарною. Це вказує на поживлення роботи маркетингового відділу ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» щодо продажу не лише усієї випущеної продукції, але і реалізації залишків нереалізованої продукції за попередні періоди. Немаловажним при цьому є надання послуг щодо доставки продукції до своїх клієнтів. Оскільки продукція ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» має обмежений термін зберігання, то отримання додаткової суми доходу можливе за рахунок надання певних послуг. Що і товариство здійснює: займається страхуванням вантажів, їх доставкою, реалізацією продукції зарубіжним споживачам.

Взаємозв'язок динаміки обсягу та собівартості товарної продукції характеризує зміна рівня витрат на гривню товарної продукції. Тенденції зміни обсягів та собівартості товарної продукції зображені на рисунку 2.4.

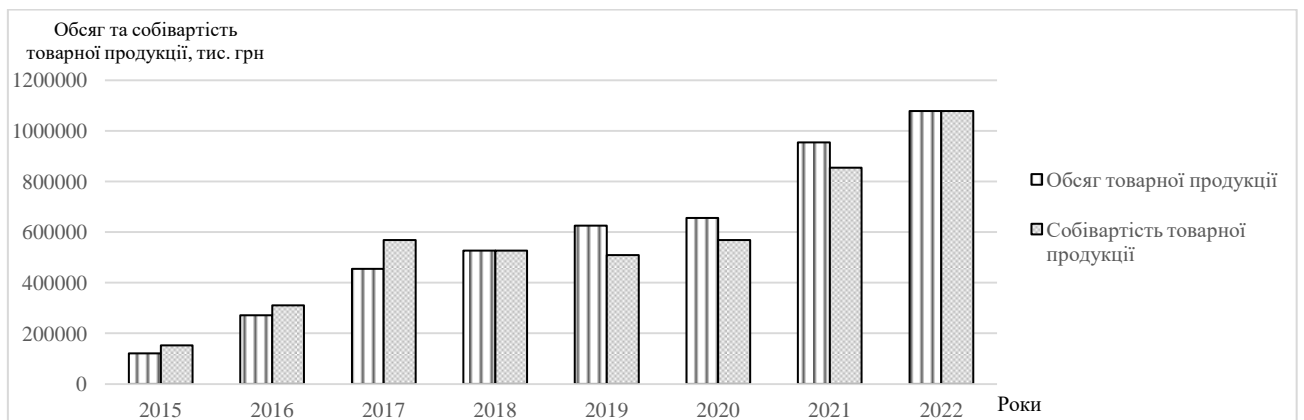

Рисунок 2.4 – Зміна обсягів та собівартості товарної продукції

З рисунка 2.4 та даних таблиць від 2.1 до 2.4, на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», прослідковується наступна тенденція: з 2019 р. по 2021 р. собівартість дещо нижча за обсяг товарної продукції. Це безумовно не впливало на випуск якісної продукції при нижчих витратах. Однак, слід оптимізувати витрати досить обережно. Одночасно, у звітному році та 2018 р. їх розмір був

майже однаковим. Перевищення розміру витрат над обсягом випуску продукції спостерігаємо з 2015 р. по 2017 р. за одночасного їх зростання. Перевищення розміру собівартості над обсягом товарної продукції призвели до коливання витрат на гривню товарної продукції. Їх розмір з 2015 р. по 2018 р. був вищий за одиницю. У подальші періоди їх розмір був дещо нижчий за одиницю, а у звітному році дорівнював одиниці. Це вказує на те, що у 2022 р. розмір операційних витрат дорівнював обсягу товарної продукції.

У 2017 р., на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», собівартість перевищувала обсяг товарної продукції на 1,251 грн. Виробничі витрати при цьому збільшилися на 83,3 %, а обсяг товарної продукції на 67,19 %. Майже однаковими темпами збільшилися витрати і обсяг товарної продукції у 2021 р.: на 50,22 % зростає собівартість та на 45,64 % обсяг товарної продукції. У звітному році щодо попереднього темпи зростання уповільнились: собівартість збільшилась на 26,28 %, а обсяг випуску продукції – на 13 %. Така зміна у досліджуваних показниках пояснюється коливанням структури асортименту виготовленої продукції, ціновою політикою підприємства, часткою витрат у собівартості окремих її виробів та рівнем оптових цін на спожиті матеріали і паливо, транспортними тарифами.

Дещо інші тенденції помітні і щодо зміни обсягу і собівартості реалізованої продукції ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза». Це позначається на коливанні витрат на одну гривню реалізованої продукції. Динаміка обсягу та собівартості реалізованої продукції наведена на рисунку 2.5.

З рисунка 2.5 видно, що впродовж досліджуваного періоду на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», у 7 разів зростає собівартість реалізованої продукції за одночасного зростання у 6,5 рази обсягу реалізації. Це пояснюється покращенням структури реалізації (збільшення частки більш трудомісткої продукції в загальному обсязі випуску та реалізації) та коливанням рівня змінних і постійних витрат.

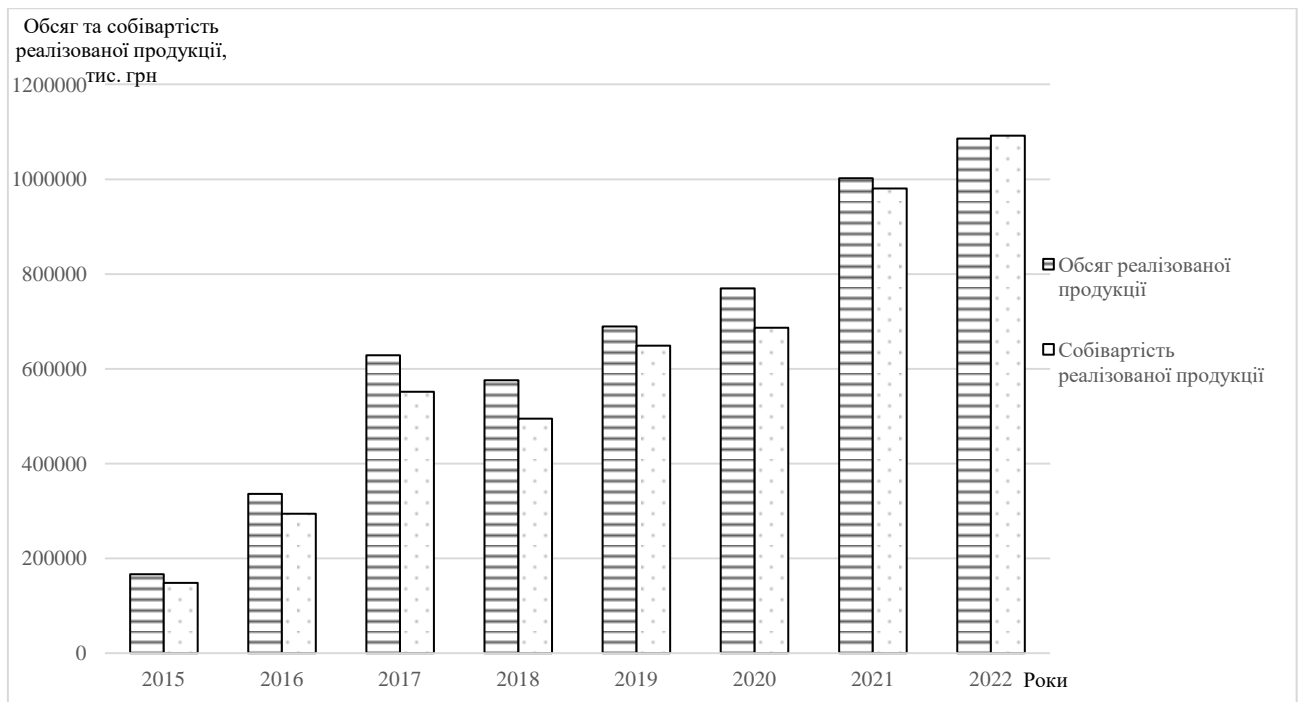

Рисунок 2.5 – Зміна обсягу та собівартості реалізованої продукції

Скорочення обсягів та собівартості реалізованої продукції відбувалося лише з 2017 р. по 2018 р. на 8,38 % та 10,29 % відповідно. Усі інші періоди характеризуються поступовим зростанням досліджуваних показників. У 2022 р. собівартість реалізованої продукції зростала швидшими темпами (на 11,32 %) за зміну обсягу реалізації продукції (8,35 %) ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза». Це позначилось на витратах з кожної гривні реалізованої продукції, розмір яких лише у звітному році більший за одиницю.

З 2015 р. по 2021 р. обсяг реалізованої продукції перевищував собівартість, що відобразилось на розмірі витрат на гривню реалізованої продукції, які у цей період були нижчі за одиницю.

Зміна обсягів та собівартості товарної і реалізованої продукції позначилась на коливанні рівня витрат на одну гривню товарної та реалізованої продукції. Динаміка цих показників, ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», наведена на рисунку 2.6.

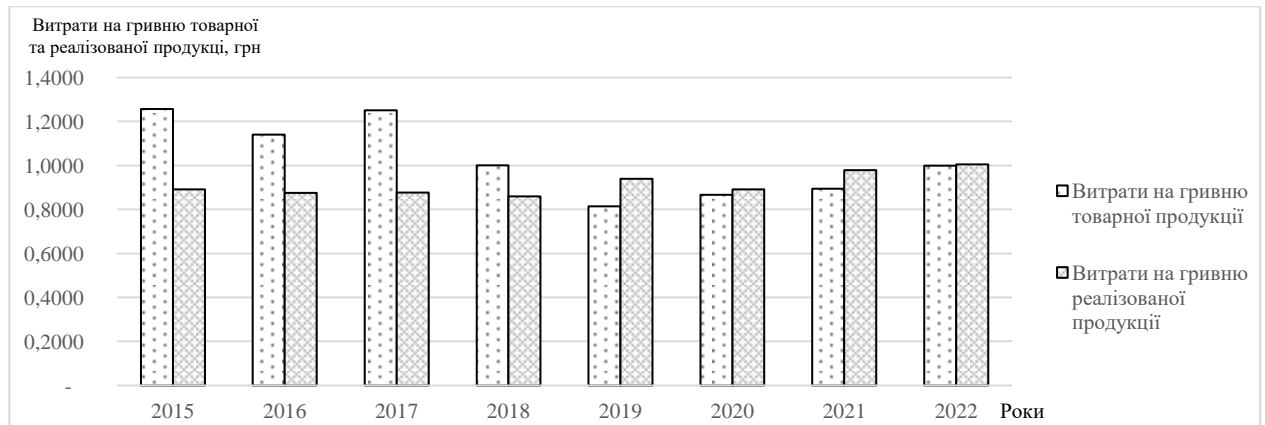

Рисунок 2.6 – Зміна витрат на гривню товарної та реалізованої продукції

Згідно рисунка 2.6, на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», з 2015 р. по 2018 р., витрати на гривню товарної продукції були більшими за витрати на гривню реалізованої продукції. Перевищення рівня витрат з кожної гривні реалізованої над товарною продукцією з 2019 р. по 2022 р. зумовлено зростанням відпускних цін на продукцію молокопереробного підприємства, покращенням структури реалізації та частки менш рентабельних виробів. У досліджуваному періоді найвищий рівень витрат на гривню реалізованої продукції становив 1,006 грн у 2022 р., а витрат з кожної гривні товарної продукції у 2017 р. 1,26 грн.

Коливання розміру собівартості та обсягу реалізованої продукції позначаються на зміні валового прибутку (рисунок 2.7).

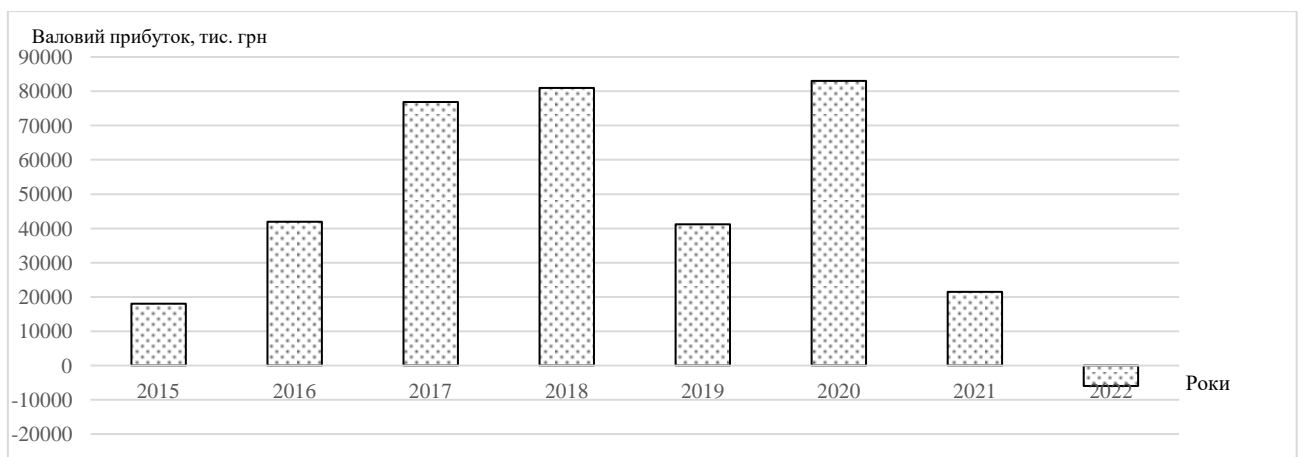

Рисунок 2.7 – Динаміка валового прибутку ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза»

З рисунка 2.7 видно, що виробничо-збутова діяльність ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» з 2015 р. по 2021 р. була прибутковою. Однак, розмір валового прибутку суттєво коливався. Поступове зростання відбувалося з 2015 р. по 2018 р., а у 2019 р. відбулося його стрімке падіння на 49,15 %. Так само стрімко він збільшився на 101,64 % у 2020 р. та значно скоротився на 74,13 % у 2021 р. Найбільший розмір валового прибутку суб'єкт підприємництва отримав у 2020 р., який становив 82598 тис. грн. Негативним моментом слід визнати збиткову діяльність молокопереробного підприємства у звітному році, коли валовий збиток становив 5920 тис. грн. Тому, менеджменту ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» слід розробити систему заходів для виходу з цього критичного стану. При цьому, слід поживити виробничо-збутову діяльність в сторону випуску більш рентабельних виробів, які користуються значним попитом.

Найбільш важливим у виробничо-господарській діяльності будь-якого підприємства є оцінка персоналу (рисунок 2.8) та ефективності його використання у виробничому процесі ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» (рисунок 2.9).

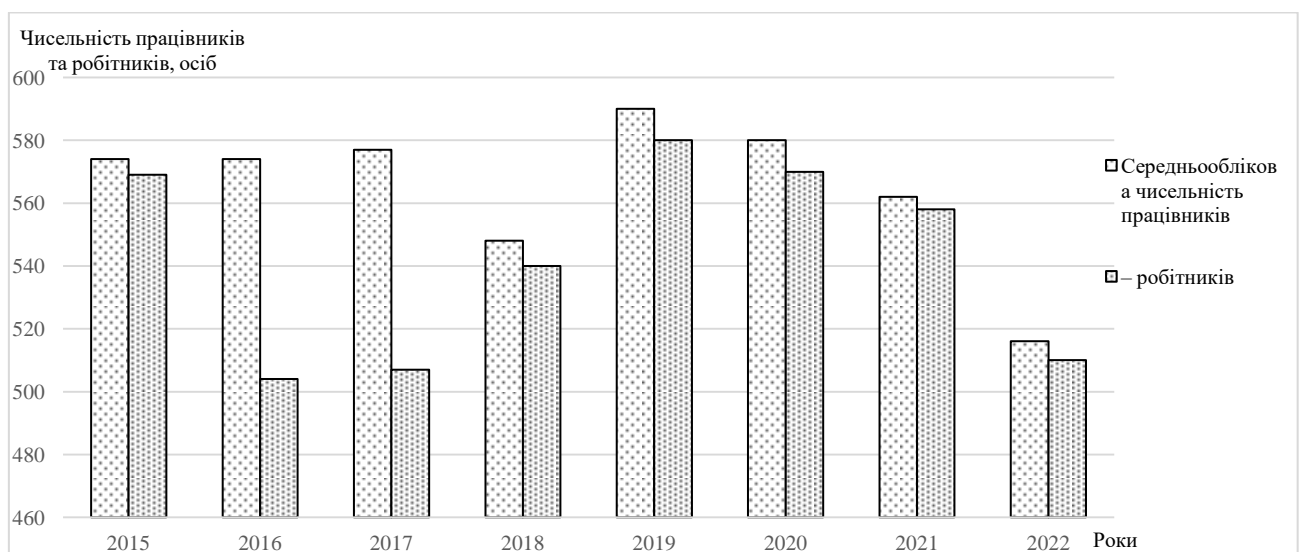

Рисунок 2.8 – Зміна чисельності персоналу ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза»

Згідно рисунка 2.8 з 2015 р. по 2022 р. на молокопереробному підприємстві відбувається стрімке скорочення персоналу. Впродовж досліджуваного періоду чисельність працівників і робітників скоротилась на 10 % або на 58 осіб. Значне скорочення робітників помітне у 2016 р. та у 2022 р. на 65 осіб та 48 осіб відповідно щодо попереднього періоду. Однак, 2018 р. та 2019 р. характеризується зростанням чисельності робітників на 33 особи та на 40 осіб відповідно. Критичною є ситуація протягом останніх трьох років, коли чисельність персоналу поступово скорочується: на 10 осіб у 2020 р., на 18 працівників та 12 робітників у 2021 р. та на 46 осіб і 48 осіб відповідно у звітному році щодо попереднього.

Зазначена тенденція певним чином вплинула на зміну як середньорічного так і середньомісячного виробітку персоналу ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» (рисунок 2.9). Однак, зважаючи на суттєве зростання обсягу товарної продукції продуктивність праці, на молокопереробному підприємстві, з року в рік зростала.

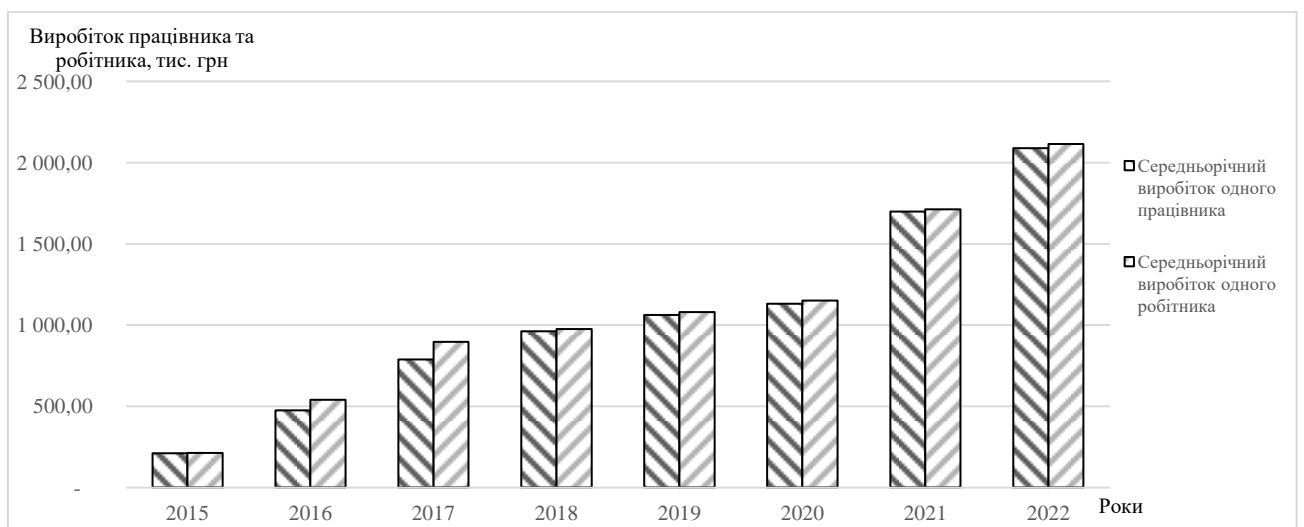

Рисунок 2.9 – Зміна рівня середньорічного виробітку працівника та робітника

На ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», за рисунком 2.9, відбувається поступове зростання з 2015 р. по 2022 р. продуктивності праці і працівника і робітника. Це пояснюється зміною питомої ваги робітників у структурі персоналу, кількості днів, яка була відпрацювала ними та тривалістю робочої зміни. Середньорічний виробіток одного робітника значно перевищує середньорічний виробіток одного працівника у 2016 р. та 2017 р. та ледь помітно протягом усього аналізованого періоду. Це викликано значною питомою вагою робітників у складі виробничого потенціалу ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза». Це безперечно є позитивним явищем, яке характеризує значний вплив робітників на результати виробничої діяльності суб'єкта підприємництва.

На рисунку 2.10 зображена зміна рівня середньомісячної заробітної плати одного працівника та робітника ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза».

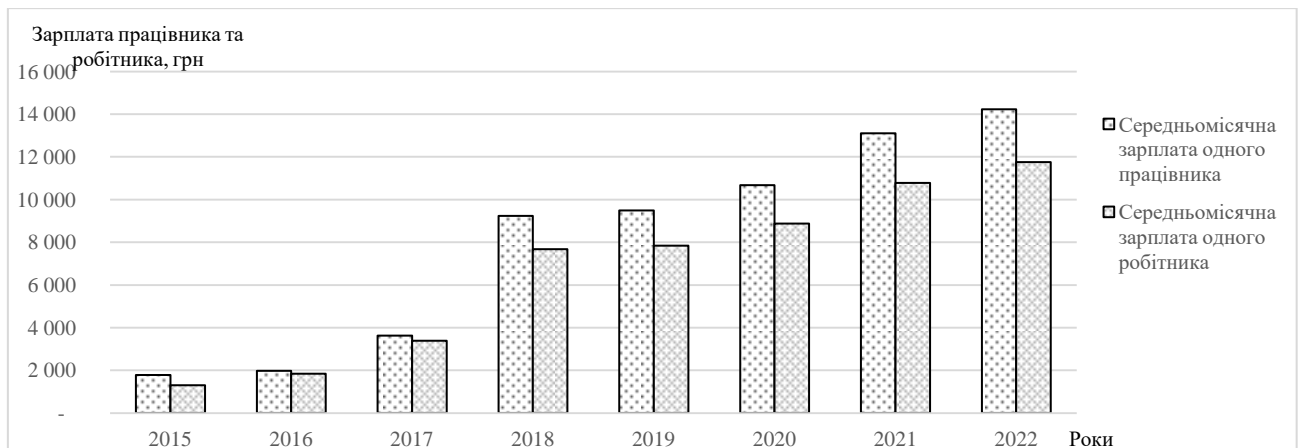

Рисунок 2.10 – Зміна рівня середньомісячної зарплати працівника та робітника

На рисунку 2.10 прослідковується тенденція до поступового зростання середньомісячної зарплати як одного працівника так і одного робітника впродовж досліджуваного періоду. Також помітне перевищення рівня зарплати у працівників над заробітною платою робітників. Це пояснюється особливостями діяльності підприємства та занадто великим складом керівників, спеціалістів та службовців на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза». Зростання

розміру заробітної плати викликано збільшенням фонду оплати праці, покращенням умов праці та якості роботи персоналу молокопереробного підприємства. Воно стимулює робітників до покращення результатів праці на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза». Ефективність праці на суб'єкті підприємництва оцінюється шляхом порівняння темпів росту середньомісячного виробітку і заробітної плати (рисунок 2.11 та таблиця 2.5).

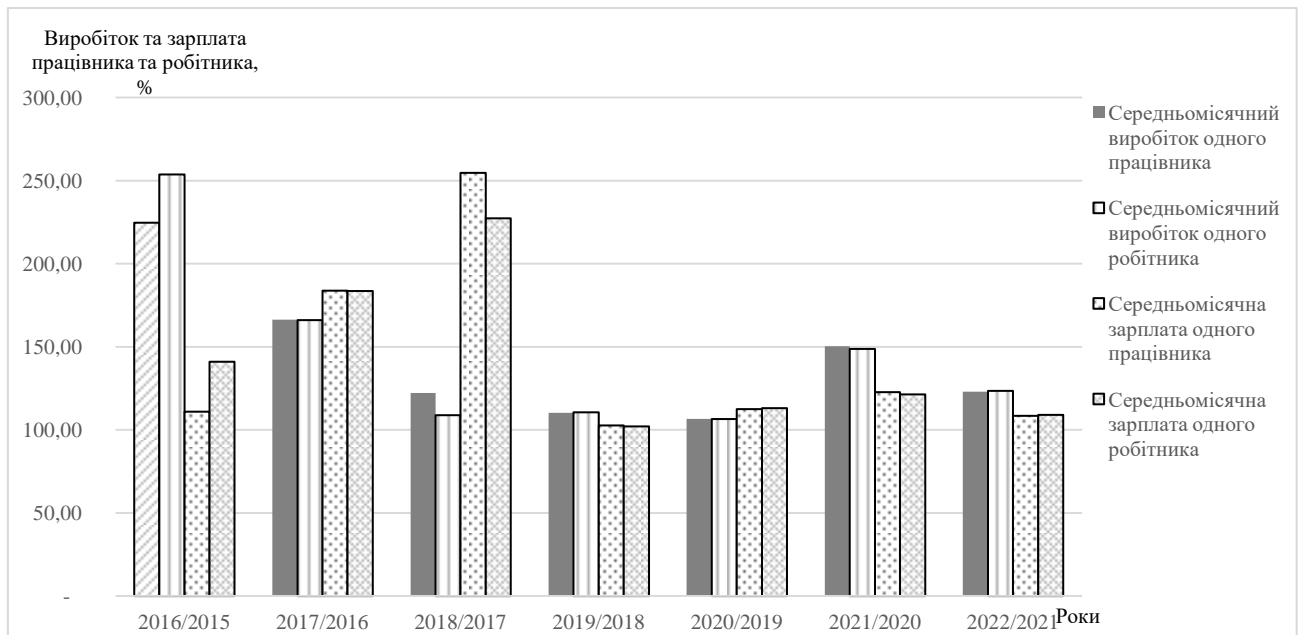

Рисунок 2.11 – Зміна темпів росту середньомісячного виробітку і заробітної плати працівника та робітника ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза»

Таблиця 2.5 – Динаміка середньомісячного виробітку та заробітної плати одного працівника та робітника

Показник	Темпи росту за роками, %							
	2016/2015	2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021	2022/2015
Середньомісячний виробіток працівника	224,73	166,32	122,18	110,30	106,57	150,30	122,98	992,30
Середньомісячний виробіток робітника	253,71	166,20	108,95	110,57	106,60	148,77	123,54	995,23
Середньомісячна зарплата працівника	110,97	183,85	254,78	102,66	112,58	122,77	108,54	800,55
Середньомісячна зарплата робітника	141,11	183,69	227,35	102,13	113,20	121,47	109,02	902,26

Згідно даних таблиці 2.5 та рисунку 2.11 помітно що продуктивність праці і заробітна плата мають однакові тенденції як у працівників так і

робітників. Їх темпи росту майже не відрізняються. З 2016 р. по 2018 р. та у 2020 р. темпи росту заробітної плати були вищими за зміну виробітку як для працівника так і для робітника. Це з позитивної точки зору характеризує ефективність використання праці персоналу. Зазначена тенденція вказує на мотивуючу роль заробітної плати для покращення результатів роботи працівників молокопереробного підприємства. Однак, з 2015 р. по 2016 р., з 2018 р. по 2019 р. та впродовж останніх двох років темпи росту середньомісячного виробітку були вищими за темпи росту заробітної плати як одного працівника так і робітника. Це вказує на більш продуктивну роботу персоналу молокопереробного підприємства. Проте, керівному менеджменту варто розробити систему заходів щодо стимулювання покращення умов праці та недопущення соціальних конфліктів на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза».

Досить вагому роль у діяльності молокопереробного підприємства відіграє забезпеченість засобів виробництва, до яких відносять засоби праці – основні фонди та предмети праці – матеріальні ресурси [25]. Динаміка основних фондів ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» подана на рисунку 2.12.

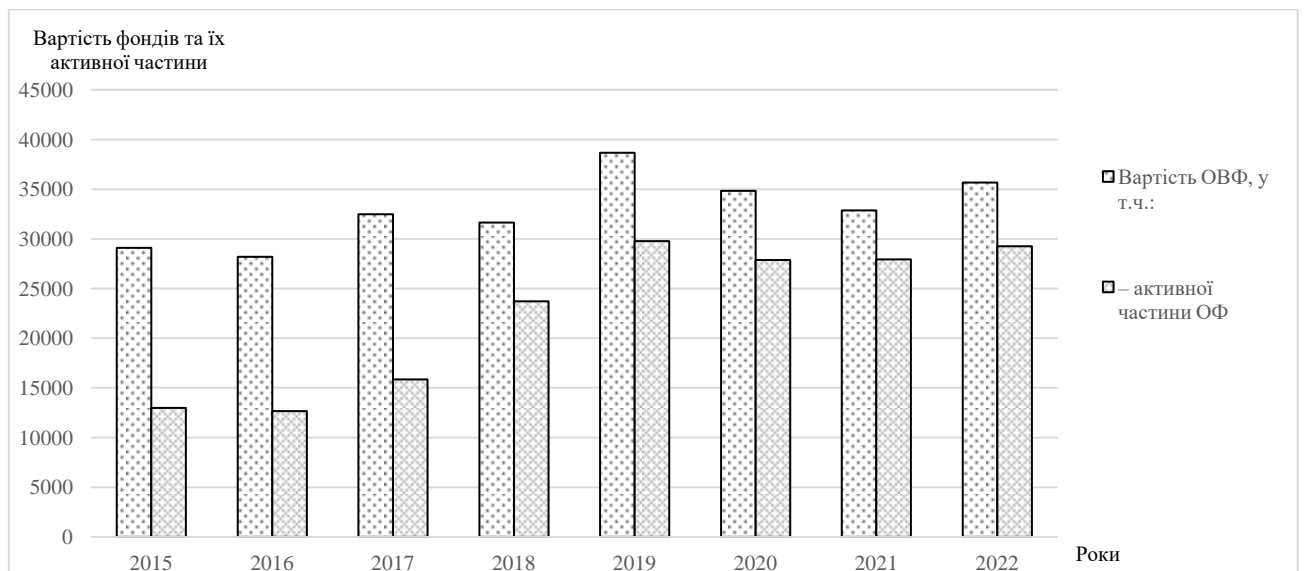

Рисунок 2.12 – Зміна вартості основних фондів та їх активної частини

Як свідчать дані таблиць з 2.1 по 2.4 та за рисунком 2.12, впродовж досліджуваного періоду, на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» відбувається коливання вартості основних фондів, та їх активної частини. частки. Вартість основних фондів по залишковій вартості зростає у 2017 р. на 15,10 %, у 2019 р. на 22,20 % та у звітному році на 8,54 % щодо попереднього. Аналогічні зміни відбуваються і щодо динаміки вартості активної частини основних фондів. Вона зростає трошки швидшими темпами: у 2017 р. на 25,18 %, майже на 50 % у 2018 р., у 2019 р. на 25,46 % та протягом останніх двох років на 0,27 % та на 4,70 % відповідно щодо попереднього. Отже, вартість активної частини основних фондів переважно зростає. Її скорочення було лише у 2016 р. та 2020 р. на 2,31 % та на 6,40 %. Загальна ж вартість засобів праці зменшується з 2015 р. по 2016 р. на 3,05 %, з 2017 р. по 2018 р. на 2,56 %, з 2019 р. по 2021 р. на 9,91 % та на 5,63 %. Це обумовлено зростанням амортизаційних нарахувань у ці періоди. Загалом, за вісім останніх роки середньорічна вартість основних фондів та їх активної частини зростає на 22,61 % та на 125,17 % відповідно. Позитивним моментом є значна питома вага засобів праці, яка безпосередньо приймає участь у виробничому процесі. Вона зростає в межах від 44,65 % у 2015 р. до 82 % у 2022 р., що гарно впливає на рівень фондівіддачі – покращується ефективність використання основних фондів у виробничому процесі ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза».

Ефективність використання засобів праці у виробничій діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» характеризує зміна рівня фондо- та машиновіддачі (рисунок 2.13).

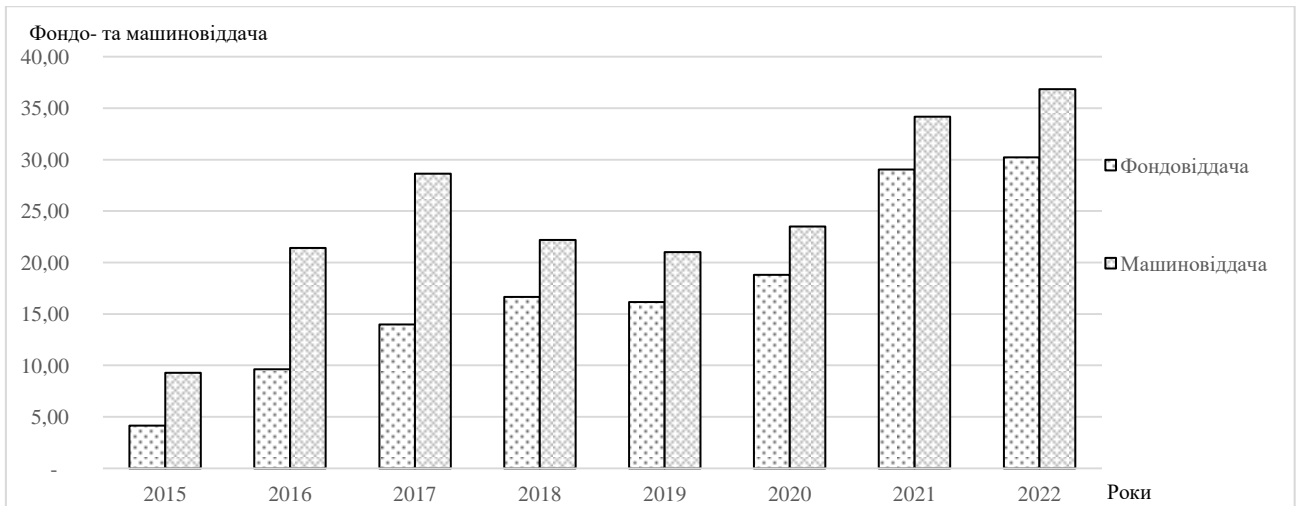

Рисунок 2.13 – Зміна рівня фондо- та машиновіддачі

Відповідно до рисунка 2.13, на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», досить високий рівень як фондо- так і машиновіддачі. Також помітне суттєве перевищення розміру машиновіддачі над фондовіддачею, що викликано зростанням питомої ваги активної частини основних фондів у загальній вартості засобів праці. Зменшення рівня машиновіддачі відбувалося лише у 2018 р. та 2019 р. – на 22,47 % та 5,34 % відповідно. А фондовіддача зменшилась лише з 2018 р. по 2019 р. на 2,81 %, що вказує на погіршення ефективності використання фондів лише у цей період. Суттєве зростання розміру як фондо- так і машиновіддачі у 2016 р. на 131,79 % та 130,52 %, у 2017 р. на 45,26 % та 33,56 % та протягом останніх трьох років свідчить про покращення ефективності використання засобів праці молокопереробного підприємства.

Виробничо-збутова діяльність неможлива без злагодженої роботи відділу матеріально-технічного забезпечення ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза». Тенденції зміни вартості матеріальних запасів зображено на рисунку 2.14.

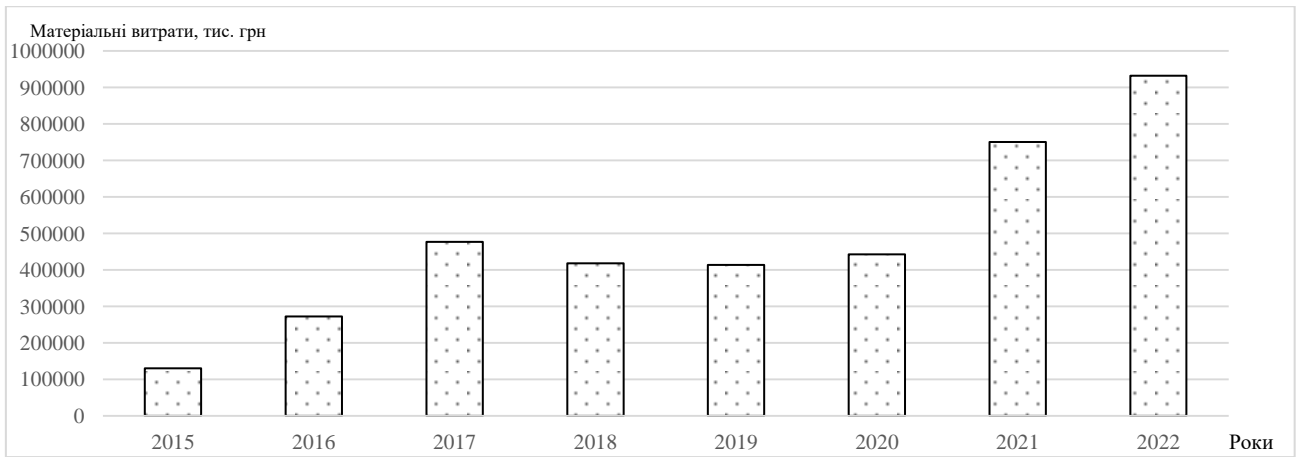

Рисунок 2.14 – Зміна вартості матеріальних запасів

Як свідчить графічне зображення динаміки на рисунку 2.14, на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», впродовж аналізованого періоду, вартість матеріальних запасів збільшилась у сім разів. Значне зростання на 108,74 % відбулося у 2016 р., на 74,93 % у наступному році, на 69,65 % у 2021 р. та на 24,18 % у звітному році щодо попереднього. Це безперечно позначилося на зміні показника ефективності їх використання (рисунок 2.15).

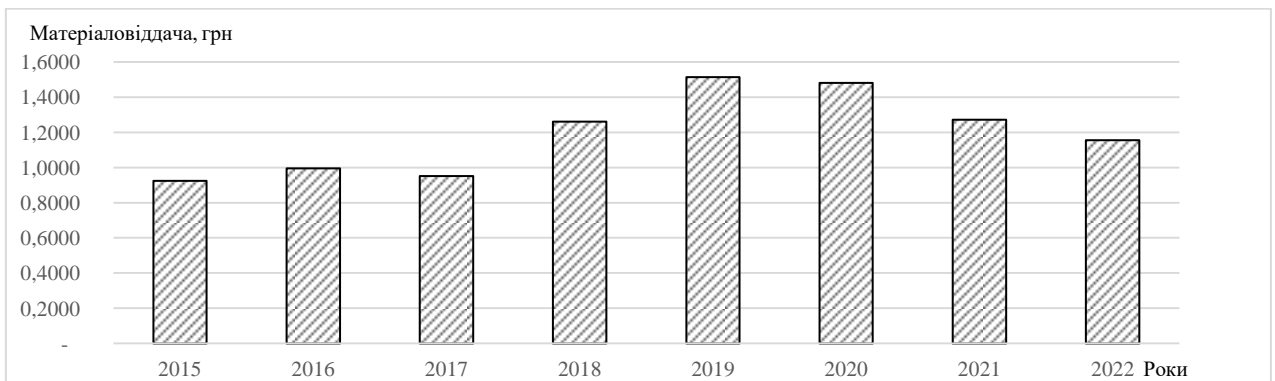

Рисунок 2.15 – Зміна рівня матеріаловіддачі молокопереробного підприємства

За рисунком 2.15, на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» відбувається коливання рівня матеріаловіддачі впродовж досліджуваного періоду. За останніх вісім років вона зростає на 25 %. Значне зростання рівня матеріаловіддачі відбувалося у 2018 р. на 32,37 %, у 2019 р. на 20,07 % та у

2016 р. на 7,66 %. У ці періоди покращувався рівень ефективності використання матеріальних ресурсів. Однак, у 2017 р. та протягом останніх трьох років її розмір скорочувався на 4,43 %, 2,11 %, 14,15 % та 9,07 % відповідно до попереднього року. Це вказує на погіршення ефективності використання предметів праці на молокопереробному підприємстві.

Кінцевим фінансовим результатом роботи будь-якого суб'єкта підприємництва є чистий фінансовий результат – прибуток чи збиток [25]. Діяльність ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» у 2015 р. та 2021 р. була збитковою. Цю ситуацію вдалося виправити у звітному році, коли молокопереробне підприємство отримало прибуток в сумі 23429 тис. грн, розмір якого стрімко зріс і був найбільшим за увесь аналізований період (рисунок 2.16).

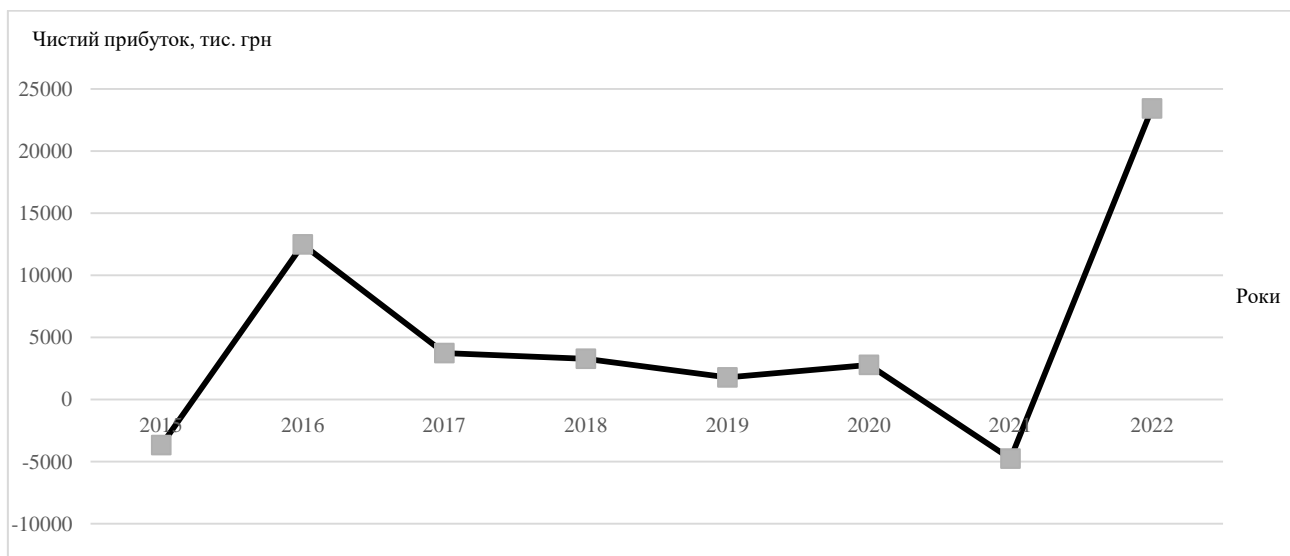

Рисунок 2.16 – Зміна кінцевого фінансового результату ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза»

Згідно рисунка 2.16, на молокопереробному підприємстві, розмір чистого прибутку стрімко зріс у 2016 р. та становив 12480 тис. грн та у звітному році. Зважаючи, що у попередні роки підприємство отримувало збитки, то говорити про темпи зміни не коректно. Позитивним є отримання чистого прибутку з

2016 р. по 2020 р. Однак, його розмір поступово скорочувався на 70,15 % у 2017 р., на 12,27 % у 2018 р. та на 45,93 % у 2019 р. Перевага у фінансово-господарської діяльності полягає у тому, що впродовж 2020 р. чистий прибуток зріс на 57,16 % і становив 2777 тис. грн. У 2022 р. його розмір зріс у 8 разів щодо чистого прибутку за 2020 р.

Отже, на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» спостерігається тенденція зростання значення більшості як кількісних так і якісних показників у 2022 р. порівняно з 2015 р. Це вказує на зростання обсягу виробництва та реалізації усіх видів продукції, покращення ефективності використання як ресурсів (персоналу, засобів виробництва) так і самої діяльності молокопереробного підприємства. Проблемним залишається скорочення чисельності персоналу, отримання валового збитку у 2022 р. та чистого збитку у 2015 р. та 2021 р. Тому апарату управління ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» слід детально проаналізувати виявлені недоліки та спромогтися виправити ситуацію в майбутньому. Для цього варто діагностувати результати виробничо-господарської, у тому числі і фінансової діяльності молокопереробного підприємства. Спадаючі темпи змін оптового товарообороту потребують більш детального його аналізу, що і буде зроблено у наступному підрозділі.

2.2 Аналіз результатів виробничо-збутової діяльності підприємства

Аналіз основних техніко-економічних показників довів поступове зростання усіх кількісних показників виробничо-збутової діяльності. Одночасно скорочуються витрати на гривню товарної продукції, що вказує на оптимізацію їх використання у виробничій діяльності молокопереробного підприємства. Однак, зростання розміру витрат з кожної гривні реалізованої продукції та отримання валового збитку у 2022 р. засвідчує наявність окремих проблем щодо збутовою діяльністю суб'єкта підприємництва. Тому, варто

більш детальніше дослідити основні тенденції зміни обсягів товарної та реалізованої продукції на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза».

За допомогою даних таблиці 2.6 оцінимо динаміку зміни обсягу випуску та реалізації продукції молокопереробного підприємства з 2006 р. по 2022 р.

За даними таблиці 2.6 видно, що з 2006 р. по 2010 р., у 2013 р. та 2019 р. темпи росту товарної та реалізованої продукції були майже однаковими. Згідно таблиці 2.6, обсяг товарної та реалізованої продукції ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» за своїм складом майже ідентичні. Їхню відмінність у загальній вартості можна пояснити наявністю зміни залишків нереалізованої готової продукції. Значне перевищення темпів росту обсягів реалізованої над обсягами товарної продукції спостерігається лише у 2011 р., 2014 р., 2015 р., 2017 р., 2019 р. та 2020 р. Це вказує на поживлення політики молокопереробного підприємства щодо реалізації молочної продукції.

Таблиця 2.6 – Динаміка основних показників маркетингової діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» з 2006 р. по 2022 р.

Ч/ч	Показники	Темпи росту за роками %															
		2007/	2008/	2009/	2010/	2011/	2012/	2013/	2014/	2015/	2016/	2017/	2018/	2019/	2020/	2021/	2022/
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Обсяг товарної продукції, тис. грн	102,77	114,26	105,15	170,63	80,17	99,47	77,52	78,45	103,4	224,73	167,19	116,04	118,76	104,76	145,64	112,92
2	Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	102,55	114,15	105,00	170,95	91,38	95,58	77,13	82,24	124,82	201,48	187,05	91,62	119,81	111,57	130,26	108,35

Одночасно слід вважати на те, що реалізована продукція включає частину вартості товарної продукції попереднього періоду, якщо оплата за неї проведена в поточному періоді. Перевищення темпів росту реалізованої продукції над товарною пояснюється також і реалізацією залишків нереалізованої продукції попередніх періодів та отриманням коштів за надані ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» послуги. В усі інші періоди (у 2012 р., 2016 р., 2018 р. та протягом останніх двох років) темпи росту товарної продукції були вищими за темпи зростання обсягу реалізації. Це вказує на те, що не уся випущена продукція була реалізована, а значна її частка не дійшла до споживача. Тому, відділу маркетингу ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» слід активізувати маркетингові дослідження на підприємстві.

Вкрай проблемним на молокопереробному підприємстві були періоди з 2011 р. по 2014 р. та 2018 р. У ці періоди відбувалося скорочення темпів зміни як обсягу товарної так і реалізованої продукції. У 2018 р. обсяг реалізованої продукції зменшився на 8,38 %. Тому, менеджерам відділу маркетингу слід покращити роботу задля покращення динаміки показників виробничо-збутової діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза». Проаналізувавши цю діяльність за останніх три роки, таки їм вдалося її поживавити. Були укладені угоди із закордонними партнерами. На молокопереробному підприємстві створений і впроваджений дієвий механізм реалізації, який удосконалив систему доставки молочної продукції споживачам в режимі 24 годин на добу. Напрямки збутової політики перепрофілювалися з регіонального на національний ринок [15 – 19].

Проблемним для молокопереробного підприємства залишається вплив сезонних коливань цін на сировину і відповідно на його продукцію. Він передбачає, традиційний для молочної промисловості, надлишковий обсяг молока в літній період та його нестача в зимовий період. Тому, ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» скуповується молоко влітку та переробляється в СОМ (сухе знежирене молоко) або СНМ (сухе незбиране молоко) і у такому вигляді зберігається до зимового періоду. Взимку з СОМ і СНМ виробляється молоко та інші молочні продукти. Таким чином закривався дефіцит молока

взимку. Перевага такого методу полягає і у фінансовій площині, адже влітку діє низька закупівельна ціна на молоко. За значно вищого її рівня взимку підприємство спроможне не лише покрити витрати на його переробку але і отримати фінансовий зиск від цієї операції. Одночасно наявність сировини дозволяє продовжувати виробничо-збутову діяльність ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», що теж має неабиякі переваги [16].

Достатньо позитивним моментом є значне зростання темпів росту як обсягів товарної так і реалізованої продукції на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» з 2015 р. по 2022 р. Проблемним було лише незначне скорочення на 8,38 % обсягу реалізації у 2018 р., яке вдалося у подальшому виправити.

За останніх вісім років обсяг товарної продукції зріс на 957266 тис. грн або майже у дев'ять разів. При цьому обсяг реалізованої продукції зростав дещо нижчими темпами. Він збільшився у сім разів або на 919414 тис. грн. Це обумовлено зростанням попиту, яке проявляється через збільшене споживання населенням молочної продукції та продукції її переробки. Одночасно інфляційні процеси призвели до зростанням цін на продукцію молокопереробного підприємства.

Після аналізу загальних тенденцій зміни обсягів товарної та реалізованої продукції варто дослідити їх структуру. Вихідна інформація для цього наведена у таблицях 2.7 – 2.10.

ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» виготовляє та продає молочну продукцію, масло, сири, плавлені сири під ТМ «Вершковий рай» [16], а саме:

- 1) масло «Селянське» (73 % жирності) та масло «Вологодське» (82,5 % жирності);
- 2) спреди: «Селянка» (72,5 % жирності), «Вологодка» (82,5 % жирності), «Від фермера» (72,5 % жирності);
- 3) сири: «Швейцарія», «Кострома», «Класичний», «Радомер», «Пошехонський класичний», «Звенигородський екстра», «Голландія», «Буковинський», «Сметанковий», «Гауда», «Едам», «Мармуровий»;

4) продукт сирний «Класичний», «Голландія», розсільні сири;

Таблиця 2.7 – Аналіз динаміки товарної продукції за її основними видами

Основний вид продукції	Абсолютне значення за роками, тис. грн											
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Плавлені сири	30605,7	18684,7	18203	15132	13556,6	21966,7	25971	188200	244660	214020	288927	404 498
Тверді сири	105625,1	116901,3	77677	43166	38180,1	100737,4	203935	129810	168753	146240	358288	465 774
Продукція з не збираного молока	25307,7	29031,9	31037	12249	11333,4	14847,8	16193	30770	40001	52440	78660	55 849
Масло	31665,2	27568,3	22074	26521	30133,1	80442,5	141198	27300	35490	35010	98028	69 600
Спреди	-	-	-	1912	12076	10979	36044	20050	26065	21470	32205	22 866
Суша сироватка та сухе знежирене молоко	-	-	-	12900	10054,1	38357,6	24702	18440	23972	886	3987	2 831
Розсільні сири	-	-	-	5006	5529,1	4283,5	6070	8260	10738	416	1456	1 034
Інша продукція	-	-	-	-	-	-	-	104123	76123	185123	93256	55 678,00
разом	193203,7	192186,2	148991	116886	120862,4	271614,5	454113	526953	625802	655605	954807	1078129

Таблиця 2.8 – Аналіз темпів зміни товарної продукції за її основними видами

Основний вид продукції	Темпи росту за роками,%											
	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2015 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2011
Плавлені сири	61,05	97,42	83,13	89,59	162,04	118,23	724,65	130,00	87,48	135,00	140,00	1 321,64
Тверді сири	110,68	66,45	55,57	88,45	263,85	202,44	63,65	130,00	86,66	245,00	130,00	440,97
Продукція з не збираного молока	114,72	106,91	39,47	92,53	131,01	109,06	190,02	130,00	131,10	150,00	71,00	220,68
Масло	87,06	80,07	120,15	113,62	266,96	175,53	19,33	130,00	98,65	280,00	71,00	219,80
Спреди	-	-	-	631,59	90,92	328,30	55,63	130,00	82,37	150,00	71,00	-
Суша сироватка та сухе знежирене молоко	-	-	-	77,94	381,51	64,40	74,65	130,00	3,70	450,00	71,00	-
Розсільні сири	-	-	-	110,45	77,47	141,71	136,08	130,00	3,87	350,00	71,00	-
Інша продукція	-	-	-	-	-	-	-	73,11	243,19	50,38	59,70	-
разом	99,47	77,52	78,45	103,40	224,73	167,19	116,04	118,76	104,76	145,64	112,92	558,03

Таблиця 2.9 – Аналіз абсолютного відхилення за основними видами товарної продукції

Основний вид продукції	Абсолютне відхилення за роками, тис. грн											
	2012- 2011	2013- 2012	2014- 2013	2015- 2014	2016- 2015	2017- 2016	2018- 2017	2019- 2018	2020- 2019	2021- 2020	2022- 2021	2022- 2011
Плавлені сири	-11921	-481,7	-3071	-1575,4	8410,1	4004,3	162229	56460	-30640	74907	115570,8	373 892
Тверді сири	11276,2	-39224,3	-34511	-4985,9	62557,3	103197,6	-74125	38943	-22513	212048	107486,4	360 149
Продукція з незбираного молока	3724,2	2005,1	-18788	-915,6	3514,4	1345,2	14577	9231	12439	26220	-22811,4	30 541
Масло	-4096,9	-5494,3	4447	3612,1	50309,4	60755,5	-113898	8190	-480	63018	-28428,1	37 935
Спреди	0	0	1912	10164	-1097	25065	-15994	6015	-4595	10735	-9339,45	-
Суша сироватка та сухе знежирене молоко	0	0	12900	-2845,9	28303,5	-13655,6	-6262	5532	-23086	3101	-1156,23	-
Розсільні сири	0	0	5006	523,1	-1245,6	1786,5	2190	2478	-10322	1040	-422,24	-
Інша продукція	0	0	0	0	0	0	104123	-28000	109000	-91867	-37578	-
разом	-1017,5	-43195,2	-32105	3976,4	150752,1	182498,5	72840	98849	29803	299202	123321,8	884 925

Таблиця 2.10 – Аналіз відносного відхилення за основними видами товарної продукції

Основний вид продукції	Відносне відхилення за роками, %											
	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2011
Плавлені сири	-38,95	- 2,58	-16,87	- 10,41	62,04	18,23	624,65	30,00	-12,52	35,00	40,00	1 221,64
Тверді сири	10,68	-33,55	-44,43	- 11,55	163,85	102,44	-36,35	30,00	-13,34	145,00	30,00	340,97
Продукція з незбираного молока	14,72	6,91	- 60,53	- 7,47	31,01	9,06	90,02	30,00	31,10	50,00	-29,00	120,68
Масло	-12,94	-19,93	20,15	13,62	166,96	75,53	-80,67	30,00	-1,35	180,00	-29,00	119,80
Спреди	-	-	-	531,59	- 9,08	228,30	- 44,37	30,00	-17,63	50,00	-29,00	-
Суша сироватка та сухе знежирене молоко	-	-	-	-22,06	281,51	-35,60	- 25,35	30,00	- 96,30	350,00	-29,00	-
Розсільні сири	-	-	-	10,45	-22,53	41,71	36,08	30,00	-96,13	250,00	-29,00	-
Інша продукція	-	-	-	-	-	-	-	-26,89	143,19	-49,62	-40,30	-
разом	-0,53	-22,48	-21,55	3,40	124,73	67,19	16,04	18,76	4,76	45,64	12,92	458,03

- 5) плавлені сири: «Голландський», «Український», «Дружба»;
- 6) продукт молоковісний сирний плавлений скобковий: «Український», «Костромський», «Міський», «Голандський», «Невський», «Дружба»;
- 7) продукт молоковісний сирний плавлений пастоподібний: «Янтар», «Дружба новий»;
- 8) молочна продукція: молоко пастеризоване, ацидофільне молоко, сироватка, кефір, біопродукт кефірний, закваска, сметана, йогурти, сирки творожні солодкі, сир кисломолочний м'який.

Асортимент молокопереробного підприємства налічує понад 50 товарних позицій [15]. Їх основні види та характеристика наведено на сайті компанії [15].

Аналіз даних таблиць 2.7 – 2.10 засвідчує не лише загальне зростання обсягу товарної продукції, але і збільшення виробництва її основних видів. Обсяг виробництва плавлених сирів скорчувався лише з 2011 р. по 2015 р. та на 13 % у 2020 р. Дещо інша картина щодо виробництва твердих сирів: їх обсяг зменшується з 2013 р. по 2015 р., у 2018 р. та 2020 р. в усі інші періоди обсяг виробництва переважно зростає. Досить проблемним виявився 2022 р., оскільки у звітному році зростає виробництва лише плавлених і твердих сирів, а за усіма іншими видами молочної продукції відбувається скорочення обсягу виробництва на 29 % та на 40 % зменшилось виробництво іншої продукції. А загалом обсяг товарної продукції у звітному році щодо попереднього зріс майже на 13 %.

Динаміка обсягів реалізації продукції ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» подана у таблицях 2.11 – 2.14.

За даними таблиць 2.11 – 2.14 загалом обсяг реалізованої продукції з 2011 р. по 2022 р. збільшився у майже п'ять разів. Суттєво зросла реалізація твердих та плавлених сирів та іншої продукції. Однак, в річному розрізі, це далеко не втішна ситуація. Скорочення реалізації плавлених сирів відбувалось майже протягом усього аналізованого періоду. Зростання помітне лише з 2015 р. по 2019 р., у 2021 р. та наступному. Майже схожа ситуація з реалізацією твердих

сирів. Але, якщо у 2018 р. обсяг реалізації плавлених сирів зріс у 7 разів, то твердих скоротився на 39 %.

Таблиця 2.11 – Аналіз динаміки реалізованої продукції за її основними видами

Основний вид продукції	Абсолютне значення за роками, тис. грн											
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Плавлені сири	30076,9	21840,5	17311,3	17881	14472,1	20041,2	31181	220490	286637	243700	328995	394 794
Тверді сири	101674,8	111457,8	70266,7	49851	60322,2	111737,4	211304	129110	167843	247040	382912	421 203
Продукція з незбираного молока	25326,9	33989,1	31074,2	14692	14518	14785,8	20298	37090	48217	75560	117118	93 694
Масло	31905,6	30315	18885,2	25701	30963,8	83626,4	142770	33450	43485	44480	68944	55 155
Спреди	-	-	-	2544	12968,8	11843,1	39524	20940	27222	24250	37587,5	30 070
Суша сироватка та сухе знежирене молоко	-	-	-	14686	15862,2	50572,2	24774	22220	28886	3540	5487	4 390
Розсільні сири	-	-	-	6180	5918,1	5380,8	6762	8390	10907	5620	8711	6 969
Інша продукція	31372,8	13005,6	24909,6	2054	11723,8	37974,1	151789	104078	76631	125438	52724,5	79887,8
Разом	220357	210608	162447	133589	166749	335961	628402	575768	689828	769628	1002479	1086163

Таблиця 2.12 – Аналіз темпів зміни реалізованої продукції за її основними видами

Основний вид продукції	Темпи росту за роками, %											
	2012/2011	2013/2012	2014/2013	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021	2022/2011
Плавлені сири	72,62	79,26	103,29	80,94	138,48	155,58	707,13	130,00	85,02	135,00	120,00	1 313
Тверді сири	109,62	63,04	70,95	121,00	185,23	189,11	61,10	130,00	147,19	155,00	110,00	414
Продукція з незбираного молока	134,20	91,42	47,28	98,82	101,84	137,28	182,73	130,00	156,71	155,00	80,00	370
Масло	95,01	62,30	136,09	120,48	270,08	170,72	23,43	130,00	102,29	155,00	80,00	173
Спреди	-	-	-	509,78	91,32	333,73	52,98	130,00	89,08	155,00	80,00	-
Суша сироватка та сухе знежирене молоко	-	-	-	108,01	318,82	48,99	89,69	130,00	12,26	155,00	80,00	-
Розсільні сири	-	-	-	95,76	90,92	125,67	124,08	130,00	51,53	155,00	80,00	-
Інша продукція	41,46	191,53	8,25	570,78	323,91	399,72	68,57	73,63	163,69	42,03	151,52	255
Разом	95,58	77,13	82,24	124,82	201,48	187,05	91,62	119,81	111,57	130,26	108,35	493

Таблиця 2.13 – Аналіз абсолютного відхилення за основними видами реалізованої продукції

Основний вид продукції	Абсолютне відхилення за роками, тис. грн											
	2012-2011	2013-2012	2014-2013	2015-2014	2016-2015	2017-2016	2018-2017	2019-2018	2020-2019	2021-2020	2022-2021	2022-2011
Плавлені сири	-8236,4	-4529,2	569,7	-3408,9	5569,1	11139,8	189309	66147	-42937	85295	65799	364 717
Тверді сири	9783	-41191,1	-20415,7	10471,2	51415,2	99566,6	-82194	38733	79197	135872	38291,2	319 528
Продукція з незбираного молока	8662,2	-2914,9	-16382,2	-174	267,8	5512,2	16792	11127	27343	41558	-23423,6	68 368
Масло	-1590,6	-11429,8	6815,8	5262,8	52662,6	59143,6	-109320	10035	995	24464	-13788,8	23 250
Спреди	0	0	2544	10424,8	-1125,7	27680,9	-18584	6282	-2972	13337,5	-7517,5	30 070
Суша сироватка та сухе знежирене молоко	0	0	14686	1176,2	34710	-25798,2	-2554	6666	-25346	1947	-1097,4	4 390
Розсільні сири	0	0	6180	-261,9	-537,3	1381,2	1628	2517	-5287	3091	-1742,2	6 969
Інша продукція	-18367,2	11904	-22855,6	9669,8	26250,3	113814,9	-47711	-27447	48807	-72713,5	27163,3	48 515
Разом	-9749	-48161	-28858	33160	169212	292441	-52634	114060	79800	232851	83684	865 806

Таблиця 2.14 – Аналіз відносного відхилення за основними видами реалізованої продукції

Основний вид продукції	Відносне відхилення за роками, %											
	2012/2011	2013/2012	2014/2013	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021	2022/2011
Плавлені сири	-27,38	-20,74	3,29	-19,06	38,48	55,58	607,13	30,00	- 14,98	35,00	20,00	1 213
Тверді сири	9,62	- 36,96	- 29,05	21,00	85,23	89,11	- 38,90	30,00	47,19	55,00	10,00	314
Продукція з незбираного молока	34,20	- 8,58	-52,72	-1,18	1,84	37,28	82,73	30,00	56,71	55,00	-20,00	270
Масло	- 4,99	-37,70	36,09	20,48	170,08	70,72	-76,57	30,00	2,29	55,00	-20,00	73
Спреди	-	-	-	409,78	- 8,68	233,73	-47,02	30,00	-10,92	55,00	-20,00	-
Суша сироватка та сухе знежирене молоко	-	-	-	8,01	218,82	- 51,01	- 10,31	30,00	- 87,74	55,00	-20,00	-
Розсільні сири	-	-	-	- 4,24	-9,08	25,67	24,08	30,00	- 48,47	55,00	- 20,00	-
Інша продукція	-58,54	91,53	- 91,75	470,78	223,91	299,72	- 31,43	-26,37	63,69	- 57,97	51,52	155
Разом	-4,42	-22,87	-17,76	24,82	101,48	87,05	- 8,38	19,81	11,57	30,26	8,35	393

Таблиця 2.15 – Аналіз зміни структури реалізованої продукції за її основними видами

Основний вид продукції	Рік																							
	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		2021		2022	
	Абсолютне значення, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне значення, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне значення, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне значення, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне значення, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне значення, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне значення, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне значення, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне значення, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне значення, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне значення, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне значення, тис. грн	Питома вага, %
Плавлені сири	30076,9	13,65	21840,5	10,37	17311,3	10,66	17881	13,39	14472,1	8,68	20041,2	5,97	31181	4,96	22049,0	38,29	28663,7	41,55	24370,0	31,66	328995	32,82	394794	36,35
Тверді сири	101674,8	46,14	111457,8	52,92	70266,7	43,26	49851	37,32	60322,2	36,18	111737,4	33,26	21130,4	33,63	12911,0	22,42	16784,3	24,33	24704,0	32,10	382912	38,20	421203,2	38,78
Продукція з незбираного молока	25326,9	11,49	33989,1	16,14	31074,2	19,13	14692	11,00	14518	8,71	14785,8	4,40	20298	3,23	37090	6,44	48217	6,99	75560	9,82	117118	11,68	93694,4	8,63
Масло	31905,6	14,48	30315	14,39	18885,2	11,63	25701	19,24	30963,8	18,57	83626,4	24,89	14277,0	22,72	33450	5,81	43485	6,30	44480	5,78	68944	6,88	55155,2	5,08
Спреди	0	-	0	-	0	-	2544	1,90	12968,8	7,78	11843,1	3,53	39524	6,29	20940	3,64	27222	3,95	24250	3,15	37587,5	3,75	30070	2,77
Суша сироватка та сухе знежирене молоко	0	-	0	-	0	-	14686	10,99	15862,2	9,51	50572,2	15,05	24774	3,94	22220	3,86	28886	4,19	3540	0,46	5487	0,55	4389,6	0,40
Розсільні сири	0	-	0	-	0	-	6180	4,63	5918,1	3,55	5380,8	1,60	6762	1,08	8390	1,46	10907	1,58	5620	0,73	8711	0,87	6968,8	0,64
Інша продукція	31372,8	14,24	13005,6	6,18	24909,6	15,33	2054	1,54	11723,8	7,03	37974,1	11,30	15178,9	24,15	10407,8	18,08	76631	11,11	12543,8	16,30	52724,5	5,26	79887,8	7,36
Разом	220357,0	100,0	210608,0	100,0	162447,0	100,0	13358,9	100,0	166749,0	100,0	335961,0	100,0	62840,2	100,0	57576,8	100,0	68982,8	100,0	76962,8	100,0	100247,9	100,0	1086163,0	100,0

Проблемною залишається реалізація продукції з незбираного молока, масла, спредів, сухої сироватки та сухого знежиреного молока, розсільних сирів. За одночасного зростання обсягу реалізації іншої продукції молокопереробне підприємство домоглося покращити обсяг збуту своєї продукції.

Аналіз структури реалізованої продукції проведемо за даними таблиці 2.15.

За даними таблиці 2.15 в структурі реалізованої продукції молокопереробного підприємства, протягом останніх п'яти років, переважає реалізація твердих сирів (їх частка становить 38,78 % у 2022 р.), плавлених сирів (питома вага у 2022 р. – 36,35 %), продуктів з незбираного молока (8,63 % у 2022 р.), інших товарів (7,36 % у 2022 р.) та масла (5,08 % у 2022 р.). Схожа структура спостерігається і в минулих періодах.

Отже, результати виробничо-збутової діяльності засвідчили поступове нарощування обсягів товарної та реалізованої продукції на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза». Найбільші темпи росту товарної продукції спостерігаються у 2016 р. Це зростання відбувалося і за основними видами випущеної продукції: на 62 % плавлених сирів, у чотири рази сухих сироватки та знежиреного молока, майже у три рази масла і твердих сирів. Позитивні зрушення відбувалися у 2021 р., коли обсяг товарної продукції збільшився за усіма її видами. Зокрема, у 4,5 рази зросло виробництво сухих сироватки та знежиреного молока, у 3,5 рази розсільних сирів, у 2,8 рази масла, у 2,5 рази твердих сирів. Однак, ситуація кардинально змінилась у 2022 р., коли лише на 30 % та 40 % зросло виробництво твердих та плавлених сирів, а за усіма іншими видами молочної продукції відбувається скорочення виробництва.

Як наслідок, у звітному році щодо попереднього на 20 % та 10 % збільшилась реалізація плавлених та твердих сирів, на 52 % іншої продукції. За усіма іншими продуктами молокопереробного підприємства спостерігається скорочення обсягу реалізації. Причиною цього становища можна вважати посилення конкурентної боротьби на місцевому, регіональному і

національному ринку. У торговельній мережі з'являється продукція закордонних виробників, яка має кращі смакові якості і іноді більш доступний рівень ціни. Тому менеджменту ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» слід активніше працювати, щоб поживити виробничо-збутову діяльність суб'єкта підприємництва.

2.3 Аналіз результатів фінансової діяльності підприємства

Успіхи в усіх сферах діяльності суб'єкта підприємництва акумулюються у результатах фінансово-господарської діяльності. Позитивним результатом виробничо-збутової діяльності є валовий прибуток, а результатом основної діяльності виступає фінансовий результат від операційної діяльності. Кінцевим позитивним результатом фінансово-господарської діяльності є чистий прибуток. На його основі надається оцінка результатів фінансової діяльності підприємства, розподіляються доходи (між підприємством і державою, підприємством і його робітниками, між сферою виробництва і невиробничою сферою) та формуються фонди економічного стимулювання і соціального розвитку [26].

Процес формування фінансових результатів на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» з 2006 р. по 2022 р. представлено у таблицях 2.16 – 2.18.

На ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», за даними таблиць з 2.16 по 2.18, прослідковується процес формування чистого прибутку. Він складається з таких видів прибутку, як валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності та прибуток до оподаткування [25]. За аналізований період молокопереробне підприємство переважно отримувало чистий прибуток. При цьому, помітною є стабільна тенденція щодо отримання чистого прибутку у 2006 р., з 2008 р. по 2012 р. та з 2016 р. по 2020 р. У звітному році відбулося стрімке зростання його розміру до максимального значення за увесь

досліджуваний період. Проте у 2007 р., за період з 2013 р. по 2015 р. та у 2021 р. діяльність ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» є збитковою. При цьому рівень збитку за абсолютною величиною зменшувався до 2015 р. і трошки виріс у 2021 р. в 1,3 рази.

Таблиця 2.16 – Аналіз фінансових результатів ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» з 2006 р. по 2022 р.

Показники	Абсолютне значення за роками, тис. грн																
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	114769,2	117691	134349	141066,45	241147	220357	210608	162447	133589	166749	335961	628402	575768	689828	769628	1002479	1086163
Собівартість реалізованої продукції	106627,2	108606,5	122389	128508,45	219996	205338	195353	158160	119007	148679	294051	551601	494855	648686	686670	981021	1092083
Валовий прибуток (+), збиток (-)	8142	9084,5	11960	12558	21151	15019	15255	4287	14582	18070	41910	76801	80913	41142	82958	21458	-5920
Інші операційні доходи	44477,4	5,3	1278	1341,9	1036	1720	934	1228	2745	1423	3520	8966	16287	36514	37552	24709	158289
Адміністративні витрати	1114,9	2876,4	2091	2195,55	5272	2789	4376	3339	2662	3337	4087	6350	8010	8015	8722	10150	12131
Витрати на збут	4178,2	5928	9003	9453,15	9539	9609	8744	8732	7704	8791	12610	27548	28463	33292	30844	36991	49653
Інші операційні витрати	44835,4	0	1270	1333,5	1239	410	858	4078	2131	1979	7122	39426	49938	26658	71640	20585	63388
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток (+), збиток (-)	2490,9	285,4	874	917,7	6137	3931	2211	-10634	4830	5386	21611	12443	10789	9691	9304	-21559	27197
Інші фінансові доходи	0	0	0	0	0	0	0	590	6	0	0	0	0	0	0	22043	50
Інші доходи	0	83,8	3	0	0	0	0	476	1622	0	0	23	226	246	48	21	0
Фінансові витрати	174,1	296,9	515	540,75	2200	2824	2048	4544	6996	9051	8907	7921	6975	7742	5954	5275	3380
Інші витрати	144,7	151,1	182	191,1	402	822	112	252	7899	19	3	9	21	2	3	5	2
Фінансові результати до оподаткування: прибуток (+), збиток (-)	2172,1	-78,8	180	185,85	3535	285	51	-14364	-8437	-3684	12701	4536	4019	2193	3395	-4775	23865
Витрати (дохід) з податку на прибуток	182,9	190	148	155,4	1814	195	34	31	0	0	221	811	751	426	618	0	436
Чистий прибуток (+), збиток (-)	1989,2	-268,8	32	30,45	1721	90	17	-14395	-8437	-3684	12480	3725	3268	1767	2777	-4775	23429

Таблиця 2.17 – Абсолютне відхилення фінансових результатів підприємства

Показники	Відхилення за роками, (+, -)																
	2007- 2006	2008- 2007	2009- 2008	2010- 2009	2011- 2010	2012- 2011	2013- 2012	2014- 2013	2015- 2014	2016- 2015	2017- 2016	2018- 2017	2019- 2018	2020- 2019	2021- 2020	2022- 2021	2022- 2006
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	2922	16 658	6 717	100 081	-20790	9749	48161	-28858	33 160	169 212	292 441	-52634	11406 0	7980 0	23285 1	83684	97139 4
Собівартість реалізованої продукції	1 979	13 783	6 119	91 488	-14658	-9985	-37193	-39153	29672	145372	257550	-56746	15383 1	3798 4	29435 1	11106 2	98545 6
Валовий прибуток (+), збиток (-)	943	2 876	598	8 593	-6 132	236	-10 968	10 295	3 488	23 840	34 891	4 112	-39771	4181 6	-61500	-27378	-14062
Інші операційні доходи	-44472	1273	64	-306	684	-786	294	1 517	-1322	2097	5446	7321	20227	1038	-12843	13358 0	11381 2
Адміністративні витрати	1762	-785	105	3076	-2483	1587	-1037	-677	675	750	2263	1660	5	707	1428	1981	11016
Витрати на збут	1750	3 075	450	86	70	-865	-12	-1028	1087	3 819	14 938	915	4829	-2448	6147	12662	45475
Інші операційні витрати	-44835	1270	64	-95	-829	448	3220	-1947	-152	5143	32304	10512	-23280	4498 2	-51055	42803	18553
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток (+), збиток (-)	- 2206	589	44	5219	-2206	-1720	-12845	15464	556	16 225	-9168	-1654	-1098	-387	-30863	48756	24706
Інші фінансові доходи	-	-	-	-	-	-	590	-584	-6	-	-	-	-	-	22043	-21993	50
Інші доходи	84	-81	-3	-	-	-	476	1146	-1622	-	23	203	20	-198	-27	-21	0
Фінансові витрати	123	218	26	1 659	624	-776	2496	2452	2055	-144	-986	-946	767	-1788	-679	-1895	3206
Інші витрати	6	31	9	211	420	-710	140	7 647	-7880	-16	6	12	-19	1	2	-3	-143
Фінансові результати до оподаткування: прибуток (+), збиток (-)	-2251	259	6	3349	-3250	-234	-14415	5927	4753	16385	-8165	-517	-1826	1202	-8170	28640	21693
Витрати (дохід) з податку на прибуток	7	-42	7	1659	-1619	-161	-3	-31	-	221	590	-60	-325	192	-618	436	253
Чистий прибуток (+), збиток (-)к	-2258	301	-2	1 691	-1631	-73	-14412	5958	4753	16164	-8755	-457	-1501	1010	-7552	28204	21440

Таблиця 2.18 – Аналіз динаміки фінансових результатів

Показники	Темпи росту за роками,%																
	2007/ 2006	2008/ 2007	2009/ 2008	2010/ 2009	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2006
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	102,55	114,15	105,00	170,95	91,38	95,58	77,13	82,24	124,82	201,48	187,05	91,62	119,81	111,57	130,26	108,35	946,39
Собівартість реалізованої продукції	101,86	112,69	105,00	171,19	93,34	95,14	80,96	75,24	124,93	197,78	187,59	89,71	131,09	105,86	142,87	111,32	1024,21
Валовий прибуток (+), збиток (-)	111,58	131,65	105,00	168,43	71,01	101,57	28,10	340,14	123,92	231,93	183,25	105,35	50,85	201,64	25,87	-27,59	- 72,71
Інші операційні доходи	0,01	24113,21	105,00	77,20	166,02	54,30	131,48	223,53	51,84	247,36	254,72	181,65	224,19	102,84	65,80	640,61	355,89
Адміністративні витрати	258,00	72,70	105,00	240,12	52,90	156,90	76,30	79,72	125,36	122,48	155,37	126,14	100,06	108,82	116,37	119,52	1088,08
Витрати на збут	141,88	151,87	105,00	100,91	100,73	91,00	99,86	88,23	114,11	143,44	218,46	103,32	116,97	92,65	119,93	134,23	1188,38
Інші операційні витрати	-	-	105,00	92,91	33,09	209,27	475,29	52,26	92,87	359,88	553,58	126,66	53,38	268,74	28,73	307,93	141,38
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток (+), збиток (-)	11,46	306,24	105,00	668,74	64,05	56,25	- 480,96	-45,42	111,51	401,24	57,58	86,71	89,82	96,01	- 231,72	- 126,15	1091,85
Інші фінансові доходи	-	-	-	-	-	-	-	1,02	-	-	-	-	-	-	-	0,23	-
Інші доходи	-	3,58	-	-	-	-!	-	340,76	-	-	-	982,61	108,85	19,51	43,75	-	-
Фінансові витрати	170,53	173,46	105,00	406,84	128,36	72,52	221,88	153,96	129,37	98,41	88,93	88,06	111,00	76,91	88,60	64,08	1941,41
Інші витрати	104,42	120,45	105,00	210,36	204,48	13,63	225,00	3134,52	0,24	15,79	300,00	233,33	9,52	150,00	166,67	40,00	1,38
Фінансові результати до оподаткування: прибуток (+), збиток (-)	-3,63	- 228,43	103,25	1902,07	8,06	17,89	- 28165	58,74	43,66	- 344,76	35,71	88,60	54,57	154,81	-141	-500	1098,71
Витрати (дохід) з податку на прибуток	103,88	77,89	105,00	1167,31	10,75	17,44	91,18	-	-	-	366,97	92,60	56,72	145,07	-	-	238,38
Чистий прибуток (+), збиток (-)	-13,51	-11,90	95,16	5651,89	5,23	18,89	- 84677	58,61	43,66	-339	29,85	87,73	54,07	157,16	-172	-491	1177,81

Надалі слід проаналізувати динаміку основних складових, які формують фінансові результати на молокопереробному підприємстві.

Розмір чистого доходу від реалізації продукції з року в рік зростав. Його скорочення було лише з 2011 р. по 2014 р. відповідно та у 2018 р. Його розмір зменшився на 20790 тис. грн у 2011 р., на 9749 тис. грн у 2012 р., на 48161 тис. грн у 2013 р., на 28858 тис. грн у 2014 р. та на 52634 тис. грн у 2018 р. Найбільше зростання розміру чистого доходу було з 2017 р. по 2022 р. Зокрема, він збільшився у 2022 р. на 83684 тис. грн, у 2021 р. – на 232851 тис. грн, на 79800 тис. грн у 2020 р. та на 114060 тис. грн у 2019 р., у 2017 р. – на 292441 тис. грн, на 169212 тис. грн у 2016 р., у 2015 р. – на 33160 тис. грн, та на 100081 тис. грн у 2010 р.

Аналогічні тенденції помітні і щодо зміни собівартості реалізованої продукції. Вона також скорочується з 2011 р. по 2014 р. та у 2018 р. А зростає з 2006 р. по 2010 р. і з 2015 р. по 2017 р. та з 2019 р. по 2022 р. схожими темпами з обсягом реалізації. Зменшення розміру витрат позитивно характеризує результати господарювання ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза».

Зважаючи на схожі коливання обсягів та собівартості реалізованої продукції на молокопереробному підприємстві спостерігається отримання валового прибутку впродовж усього досліджуваного періоду. Однак, у звітному році підприємство отримало валовий збиток у розмірі 5920 тис. грн. Це було обумовлено перевищенням розміру собівартості (1092083 тис. грн) над обсягом реалізованої продукції (1086163 тис. грн). Тому ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» слід вжити певних заходів щодо підвищення розміру валового прибутку. Загалом валовий прибуток зростає з року в рік та досить суттєво в останні роки. Найбільші темпи його зростання помітні у 2014 р. – у 3 рази, у 2016 р. та у 2020 р. – у 2 рази, у 2017 р. на 83,25 %, у 2010 р. – на 68,43 %, у 2015 р. – на 24 %. Одночасно, його розмір зменшився у 2011 р. та 2013 р. на 29 % та на 72 % відповідно і у 2019 р. – на 49,15 % та у 2021 р. – на 74,13 %.

У досліджуваному періоді переважно зростають і інші операційні доходи на 113812 тис. грн загалом за 17 років. Проте, у 2007 р. їх розмір стрімко

скоротився на 44472 тис. грн. Скорочення помітне було у 2010 р. та 2012 р. на 306 тис. грн та 786 тис. грн відповідно і у 2015 р. та 2021 р. на 1322 тис. грн та на 12843 тис. грн відповідно. В останні роки – з 2016 р. по 2020 р. і у 2022 р. їх розмір зростає. У звітному році він збільшився на 133580 тис. грн щодо попереднього року.

За останні сімнадцять років адміністративні витрати молокопереробного підприємства збільшилися на 11016 тис. грн. Вони стрімко зростали у 2007 р. на 1762 тис. грн, у 2010 р. на 3076 тис. грн та у 2012 р. на 1587 тис. грн, у 2017 р. на 2263 тис. грн, на понад 700 тис. грн у 2016 р. та у 2020 р., у 2021 р. на 1428 тис. грн та на 1981 тис. грн у звітному році щодо попереднього. В інші періоди їх розмір скорочуються: на 785 тис. грн у 2008 р., на 2483 тис. грн у 2011 р. та на 677 тис. грн у 2014 р. порівняно з попереднім роком. Оптимізація цих витрат не повинна зашкоджувати процесам управління на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза».

Суттєво зросли, за аналізований період, на 45475 тис грн витрати на збут молокопереробного підприємства. Їх зростання відбувалося у 2006 р. та 2011 р., однак розмір зростання постійно зменшувався (з 3075 тис. грн у 2008 р. до 70 тис. грн у 2011 р.). Напроти, з 2015 р. по 2017 р. темпи їх зростання пошвидко з 3819 тис. грн до 14938 тис. грн відповідно. Надалі знов спостерігаємо коливання темпів їх зростання: на 915 тис. грн у 2018 р, на 4829 тис. грн у наступному році, на 6147 тис. грн у 2021 р. та на 12662 тис. грн у звітному році порівняно до попереднього року. Скорочення витрат на збут відбулося з 2012 р. по 2014 р.: у 2012 р. на 865 тис. грн, у 2013 р. на 12 тис. грн, у 2014 р. на 1028 тис. грн та у 2020 р. на 2448 тис. грн. Оптимізація витрат на збут повинна узгоджуватися з результатами виробничо-збутової діяльності молокопереробного підприємства.

Розмір інших операційних витрат збільшився на 18553 тис. грн за аналізований період. Найбільше його зростання було у 2020 р. на 45 млн. грн та у звітному році на 43 млн. грн, на 32 млн. грн у 2017 р. та на 11 млн. грн у

2018 р. Досить значне його скорочення (на 45 млн. грн) відбулося у 2007 р., на 51 млн. грн у 2021 р., на 23 млн. грн у 2019 р. та майже на 2 млн. грн у 2014 р.

Фінансові витрати суб'єкта підприємництва зростали з 2006 р. по 2011 р., значно вищими темпами з 2013 р. по 2015 р., на 767 тис. грн у 2019 р. та на 3206 тис. грн впродовж досліджуваного періоду. У 2012 р., з 2016 р. по 2018 р. та протягом останніх двох років молокопереробне підприємство змогло скоротити їх розмір.

Інші витрати зростають з 2006 р. по 2011 р., досить суттєво з 2013 р. по 2014 р. та з 2017 р. по 2018 р., у 2020 р. та 2021 р. Позитивним можна вважати скорочення цих витрат у 2012 р., з 2015 р. по 2016 р., у 2019 р. та 2022 р. порівняно з попереднім роком. За увесь аналізований період розмір інших витрат зменшився на 143 тис. грн, що позитивно вплине на загальні результати діяльності суб'єкта підприємництва.

Коливання вище зазначених показників дозволило отримати позитивний фінансовий результат від операційної діяльності майже впродовж усього досліджуваного періоду. Винятком стали 2013 р. та 2021 р., коли ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» отримує збиток від основної діяльності в розмірі 10634 тис. грн та 21559 тис. грн відповідно.

Натомість фінансовий результат до оподаткування мав більш невтішну картину. Оскільки збиток молокопереробне підприємство отримало у 2007 р., за період з 2013 р. по 2015 р. та у 2021 р. в розмірі 4755 тис. грн.

Усе це позначилось і на кінцевому фінансовому результаті ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза», який мав аналогічну тенденцію як і попередній показник. Одночасно його розмір зменшився на суму податку на прибуток.

У 2022 р. порівняно з попереднім динаміка фінансових показників є неоднозначною. Попри зростання чистого доходу від реалізації продукції (на 83684 тис. грн), собівартості реалізованої продукції (на 111062 тис. грн) підприємство отримало валовий збиток (5920 тис. грн). За значного зростання інших операційних доходів (на 133580 тис. грн) та адміністративних витрат (на 1981 тис. грн), витрат на збут (на 12662 тис. грн) та інших операційних витрат

(на 42803 тис. грн) фінансовий результат від операційної діяльності зріс на 48756 тис. грн. В подальшому зменшились інші фінансові доходи на 21993 тис. грн, фінансові витрати на 1895 тис. грн та інші витрати на 3 тис. грн. Фінансовий результат (прибуток) до оподаткування та чистий прибуток становили 23865 тис. грн та 23429 тис. грн відповідно. Порівнювати їх розмір з попереднім роком не має сенсу, оскільки молокопереробне підприємство у 2021 р. отримало збиток.

Отже, збиткова діяльність ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» у 2007 р., з 2013 р. по 2015 р. та у 2021 р., скорочення чисельності персоналу та питомої ваги робітників у ній; погіршення ефективності використання матеріальних ресурсів молокопереробного підприємства, зростання витрат на гривню реалізованої продукції; зменшення розміру валового прибутку та отримання валового збитку у звітному році, перевищення витрат та збитків над прибутком в окремі періоди спонукають до розробки програми покращення результатів фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза». Її можна втілити на основі економіко-математичного моделювання процесу покращення чистого прибутку молокопереробного підприємства.

3 ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ПрАТ «ХМЕЛЬНИЦЬКА МАСЛОСИРБАЗА»

3.1 Кореляційно-регресійний аналіз чистого прибутку підприємства

Загальним показником, що характеризує кінцеві результати діяльності будь-якого суб'єкта підприємництва є чистий прибуток. На його основі можна визначити конкурентоспроможність та ефективність господарювання за показниками рентабельності та фінансового стану. Отже, саме цим підтверджується актуальність його дослідження.

Засобами економетричного моделювання відберемо найбільш впливові фактори зміни чистого прибутку молокопереробного підприємства.

У таблиці 3.1 подано динаміку чистого прибутку ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» з 2006 р. по 2022 р. та факторів, які на нашу думку можуть на нього впливати.

Окремі фактори: інші операційні доходи та витрати на збут взято зі звіту про фінансові результати. Розмір зобов'язань міститься у другому та третьому розділах пасиву балансу молокопереробного підприємства. Рентабельність активів розраховувалась у процентному відношенні розміру прибутку від операційної діяльності (зі звіту про фінансові результати) до вартості активів (за балансом).

За допомогою інструменту «Кореляція» з «Аналізу даних» визначимо матрицю попарних порівнянь. За допомогою коефіцієнтів кореляції встановимо, які з відібраних факторів чинять суттєвий вплив на результативний показник – чистий прибуток (таблиця 3.2).

Серед відібраних чотирьох факторів, усі вони суттєво впливають на зміну фінансового результату діяльності молокопереробного підприємства. За даними таблиці 3.2 найбільший вплив на зміну чистого прибутку здійснюють інші операційні доходи (0,7100). Майже однаково впливають зобов'язання підприємства (0,5382) та витрати на збут (0,5314). Рентабельність активів (0,4775) має найменший вплив на зміну чистого прибутку.

Таблиця 3.1 – Динаміка чистого прибутку підприємства

Показники	Рівень показника за роками																
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Чистий: прибуток (+), збиток (-), тис. грн	1989,2	-268,8	32	30,45	1721	90	17	-14395	-8437	-3684	12480	3725	3268	1767	2777	-4775	23429
Інші операційні доходи, тис. грн	44477,4	5,3	1278	1341,9	1036	1720	934	1228	2745	1423	3520	8966	16287	36514	37552	24709	158289
Зобов'язання підприємства, тис. грн	12559,4	12559	22255	21244	28478	36986	36963	44732	44765	64079	101976	201791	278580	334405	415492	728057	1012931
Витрати на збут, тис. грн	4178,2	5928	9003	9453,15	9539	9609	8744	8732	7704	8791	12610	27548	28463	33292	30844	36991	49653
Рентабельність активів, %	8,06	0,71	2,17	2,33	10,75	5,99	3,37	-18,01	9,54	8,22	18,65	5,68	3,60	2,72	2,11	-2,88	2,62

Таблиця 3.2 – Кореляційна матриця

Показники	Чистий: прибуток (+), збиток (-)	Інші операційні доходи	Зобов'язання підприємства	Витрати на збут	Рентабельність активів
Чистий: прибуток (+), збиток (-)	1	0,7100	0,5382	0,5314	0,4775
Інші операційні доходи	0,7100	1	0,8247	0,7265	-0,0475
Зобов'язання підприємства	0,5382	0,8247	1	0,9388	-0,1681
Витрати на збут	0,5314	0,7265	0,9388	1	-0,1423
Рентабельність активів	0,4775	-0,0475	-0,1681	-0,1423	1

Досить сильний вплив відбувається між розміром зобов'язань підприємства та витрати на збут (0,9388) та між зобов'язаннями і іншими операційними доходами (0,8247). Між рентабельністю активів та іншими трьома факторами існує обернений зв'язок. Це логічно пояснюється, оскільки за зростання витрат (зобов'язань та витрати на збут) розмір рентабельністю активів скорочується. Тому, саме цих чотири фактори нами буде обрано для подальшого дослідження (таблиця 3.3).

За даними таблиці 3.3, помітна тенденція до коливання чистого прибутку протягом аналізованого періоду. Підприємство отримало збиток у 2007 р., 2013 р., 2014 р., 2015 р. та 2021 р. Проблемними на молокопереробному підприємстві були періоди з 2010 р. по 2012 р., з 2016 р. по 2019 р. У ці роки розмір чистого прибутку поступово скорочувався, іноді досить великими розмірами. Позитивним моментом слід визнати максимальне значення чистого прибутку у 2022 р., яке становить 23429 тис. грн. Для наочного зображення тенденції зміни чистого прибутку ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» побудовано графік на рисунку 3.1.

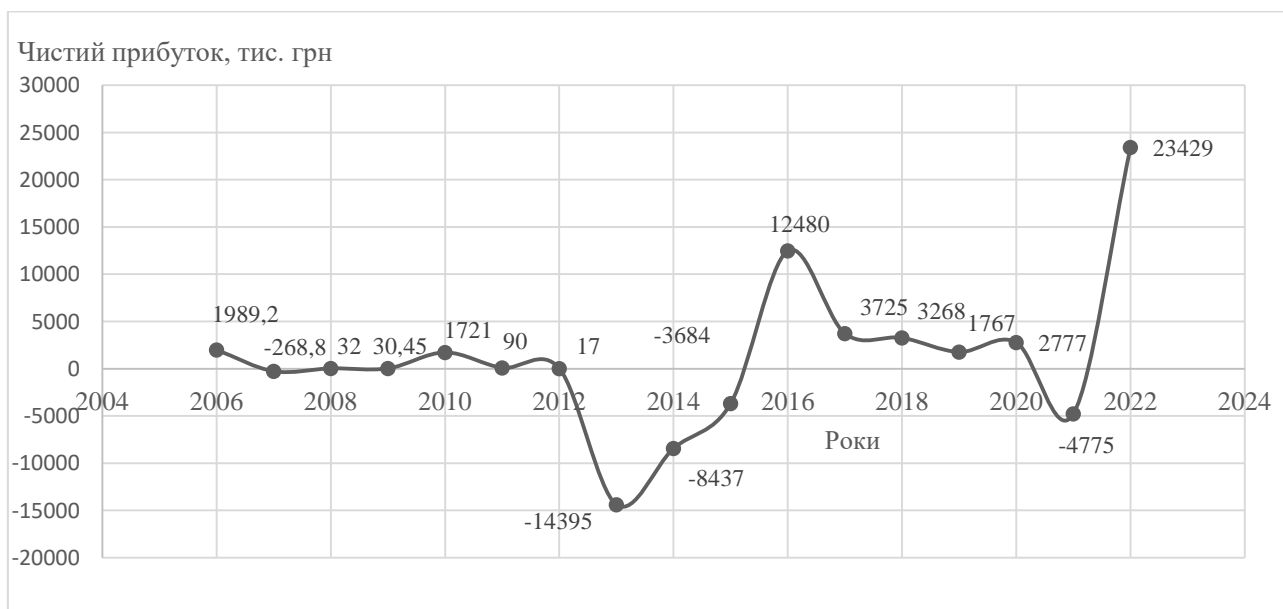

Рисунок 3.1 – Динаміка чистого прибутку ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза»

Таблиця 3.3 – Вихідні дані для кореляційно-регресійного аналізу чистого прибутку

Показники		Рівень показника за роками																
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Чистий: прибуток (+), збиток (-), тис. грн	Y	1989,2	-268,8	32	30,45	1721	90	17	-14395	-8437	-3684	12480	3725	3268	1767	2777	-4775	23429
Інші операційні доходи, тис. грн	X ₁	44477,4	5,3	1278	1341,9	1036	1720	934	1228	2745	1423	3520	8966	16287	36514	37552	24709	158289
Зобов'язання підприємства, тис. грн	X ₂	12559,4	12559	22255	21244	28478	36986	36963	44732	44765	64079	101976	201791	278580	334405	415492	728057	1012931
Витрати на збут, тис. грн	X ₃	4178,2	5928	9003	9453,15	9539	9609	8744	8732	7704	8791	12610	27548	28463	33292	30844	36991	49653
Рентабельність активів, %	X ₄	8,06	0,71	2,17	2,33	10,75	5,99	3,37	-18,01	9,54	8,22	18,65	5,68	3,60	2,72	2,11	-2,88	2,62

Отже, за рисунком 3.1 видно, що за досліджуваний період зміна чистого прибутку носить не постійний характер. Молокопереробне підприємство починало працювати у 2006 р. з достатньо пристойним чистим прибутком в розмірі 1989,2 тис. грн. Однак у наступному році ситуація значно погіршилася і ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» отримало збиток в розмірі 68,8 тис. грн. У 2008 р. менеджменту підприємства вдалося виправити ситуацію і отримати хоча і невеликий за розміром, але прибуток – 32 тис. грн. В наступному році його розмір зменшився на 1,55 тис. грн. Суттєве зростання відбулося у 2010 р. – на 1691 тис. грн. Проте, у наступні два роки розмір чистого прибутку знов скоротиться на 1631 тис. грн у 2011 р. та на 73 тис. грн у 2012 р. та досить сильно у 2013 р. на 4412 тис. грн. З 2016 р. по 2019 р. тенденція зменшення його розміру продовжиться. У подальшому він збільшиться на 57,16 % або на 1010 тис. грн у 2020 р. Несприятлива ситуація спостерігається у 2007 р., з 2013 р. по 2015 р. та 2021 р. – молокопереробне підприємство працює зі збитком.

Тому для подолання негативних наслідків та недопущення у перспективі скорочення розміру фінансового результату ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» необхідно здійснити економетричне моделювання та подальше прогнозування. Це дозволить молокопереробному підприємству передбачувати ситуацію щодо: покращення ефективності використання активів підприємства, зниження розміру його зобов'язань, підвищити інші операційні доходи та обґрунтовано скоротити витрати на збут.

На основі даних таблиці 3.3, застосувавши функцію «LINEST» побудуємо чотирьохфакторну економетричну модель зміни чистого прибутку молокопереробного підприємства:

$$Y_p = 0,16x_1 - 0,01x_2 + 0,27x_3 + 547,59x_4 - 6483. \quad (3.1)$$

За побудованою моделлю (3.1) найбільший вплив на зміну чистого прибутку ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» здійснює рентабельність активів. Це доводить значення параметра моделі (547,59). Воно показує, що за

зростання рентабельності активів на 1 % чистий прибуток підприємства зросте на 547,59 тис. грн. Позитивний вплив також здійснюють інші операційні доходи та витрати на збут. За їх зростання лише на 1 % розмір чистого прибутку збільшиться на 160 грн та 270 грн відповідно. Напрочуд, зобов'язання підприємства здійснюють обернений вплив: за їх скорочення на 1 % чистий прибуток зросте лише на 10 грн.

Чотирьох факторна модель (3.1) має високе значення коефіцієнта детермінації (0,7905). Воно вказує на те що на 79,05 % відібрані чотири фактори впливають на зміну чистого прибутку молокопереробного підприємства і 21 % припадає на дію факторів, які не включені у цю модель. Отже, модель (3.1) слід вважати адекватною за високого значення коефіцієнта детермінації, оскільки його абсолютне значення більше 0,75.

Для визначення адекватності економетричної моделі традиційно застосовують критерій Фішера. Оскільки його розрахункове значення (11,32) більше за табличне (3,26), то модель (3.1) є адекватною. Відповідно за нею можна здійснювати прогнозування чистого прибутку ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза».

Достовірність параметрів трьохфакторної моделі (3.1) оцінено за критерієм Стюдента. Якщо розрахункові значення цього критерію перевищують його табличне значення (2,18), то такі параметри достовірні. За нашими підрахунками достовірними є параметри a_0 та a_4 при початковій межі моделі та четвертій змінній моделі – рентабельності активів. Їх розрахункові значення (2,65 та 3,71) перевищують табличне значення критерію Стюдента.

У подальшому побудуємо декілька трьох факторних моделей:

$$Y_{p1} = 0,19x_1 - 0,02x_2 + 0,35x_3 - 4495; \quad (3.2)$$

$$Y_{p2} = 0,01x_2 + 0,09x_3 + 629,73x_4 - 5600; \quad (3.3)$$

$$Y_{p3} = 0,143x_1 + 0,002x_2 + 562,86x_4 - 4227; \quad (3.4)$$

$$Y_{p4} = 0,13x_1 + 0,09x_3 + 572,20x_4 - 5268. \quad (3.5)$$

Усі побудовані моделі мають достатній рівень коефіцієнта детермінації, який вказує на існування зв'язку між чистим прибутком та відібраними факторами. Зокрема, модель (3.2) на 50 %, модель (3.3) на 62,41 %, модель (3.4) на 76,75 %, модель (3.2) на 50 % та модель (3.5) на 77,70 % обрані фактори впливають на зміну чистого прибутку молокопереробного підприємства. Усі трьох факторні моделі є адекватними за критерієм Фішера, через те, що їх розрахункові значення (5,30; 7,20; 14,28 та 15,10 відповідно) перевищують табличне (3,41).

Достовірними є такі параметри моделі: у модель (3.2) – при змінній x_1 , у модель (3.3) – при змінній x_4 , у моделях (3.4) та (3.5) – початковий параметр моделі та при змінних x_1 та x_4 . Через те, що їх розрахункові значення більші за табличне (2,16).

Здійснивши різноманітний підбір відібраних факторів побудуємо декілька двохфакторних залежностей:

$$Y_{p5} = 0,17x_1 - 0,004x_2 - 1493; \quad (3.6)$$

$$Y_{p6} = 0,36x_3 + 610,66x_4 - 7586; \quad (3.7)$$

$$Y_{p7} = 0,14x_1 + 0,02x_3 - 2061; \quad (3.8)$$

$$Y_{p8} = 0,15x_1 + 554,24x_4 - 4058; \quad (3.9)$$

Як і трьох так і двох факторні моделі показали початкову межу у вигляді збитку. Однак, переважно позитивний вплив факторів дозволив

молокопереробному підприємству отримувати прибуток. Як і в попередніх моделях, так і у двох факторних найбільший вплив на зміну чистого прибутку здійснює четвертий фактор – рентабельність активів. Усі побудовані моделі з (3.6) по (3.9) мають достатній рівень коефіцієнта детермінації, щоб стверджувати про тісний зв'язок між чистим прибутком та відібраними факторами. У моделях (3.6) – (3.8) на 50 % та 60 % відібрані фактори впливають на результуючий показник. Краща картина у моделі (3.9), оскільки ($R^2 = 0,7661$) майже на 77 % інші операційні доходи та рентабельність активів впливають на зміну чистого прибутку. Усі двох факторні моделі є адекватними за критерієм Фішера. Його табличне значення ($F_{\text{табл}} = 3,74$) менше за розрахункові значення за усіма моделями: для моделі (3.6) $F_{\text{розра}} = 7,32$; для моделі (3.7) $F_{\text{розра}} = 10,27$; для моделі (3.8) $F_{\text{розра}} = 7,13$; та для моделі (3.9) $F_{\text{розра}} = 22,93$.

Достовірність параметрів двох факторних моделей оцінюється за критерієм Стюдента. Оскільки, його табличне значення становить 2,14 і воно менше за розрахункові значення за такими параметрами: у моделях (3.6) та (3.8) для змінної x_1 – інші операційні доходи; у моделях (3.7) та (3.9) для усіх параметрів: початкового, змінної x_3 – витрати на збут та x_4 – рентабельність активів.

Також побудовано чотири одно факторних моделей зміни чистого прибутку:

$$Y_{p9} = 0,15x_1 - 1817; \quad (3.10)$$

$$Y_{p10} = 0,02x_3 - 1875; \quad (3.11)$$

$$Y_{p11} = 0,31x_3 - 4390; \quad (3.12)$$

$$Y_{p12} = 516,51x_4 - 831; \quad (3.13)$$

У побудованих моделях (3.11) – (3.13) не досить високе значення коефіцієнта детермінації (R^2). Воно коливається в межах від 0,2280 до 0,2897. Та означає, що приблизно на 30 % зобов'язання підприємства, витрати на збут та рентабельність активів впливають на зміну чистого прибутку. А близько 70 % припадає на дію факторів, які не включені у ці моделі. У однофакторній моделі (3.10) значення коефіцієнта детермінації вказує на те, що на 50 % розмір інших операційних доходів впливає на зміну чистого прибутку.

Усі однофакторні моделі адекватні за критерієм Фішера. Підтвердженням цьому є перевищення їх розрахункових значень ($F_{розр}$) 15,25; 6,12; 5,90 та 4,83 відповідно над табличним ($F_{табл} = 4,54$). У цих моделях (3.10) – (3.13) достовірними є параметри при відповідній змінній фактору.

Наглядне відображення, динаміки чистого прибутку ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» за моделями (3.1 – 3.5), зображено на рисунку 3.2.

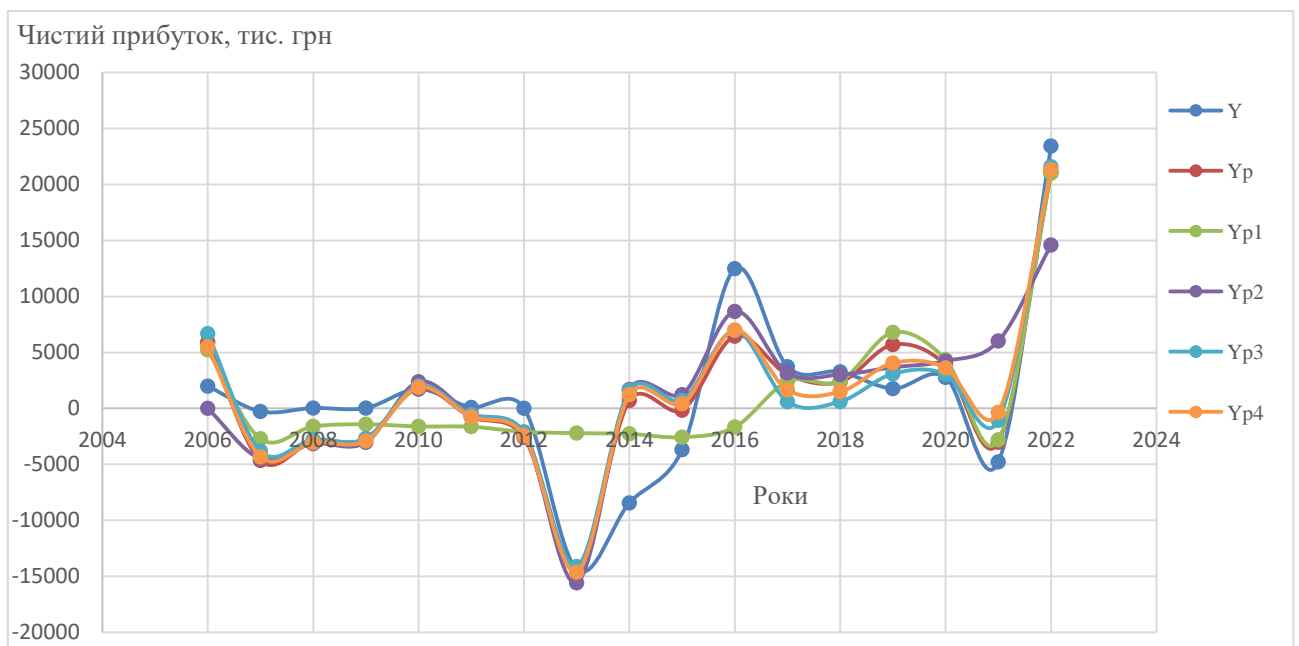

Рисунок 3.2 – Зміна розміру чистого прибутку за моделями (3.3 – 3.5)

Наочне відображення зміни прибутку за моделями від (3.6) до (3.9) подано на рисунку 3.3, а за моделями від (3.10) до (3.13) – на рисунку 3.4.

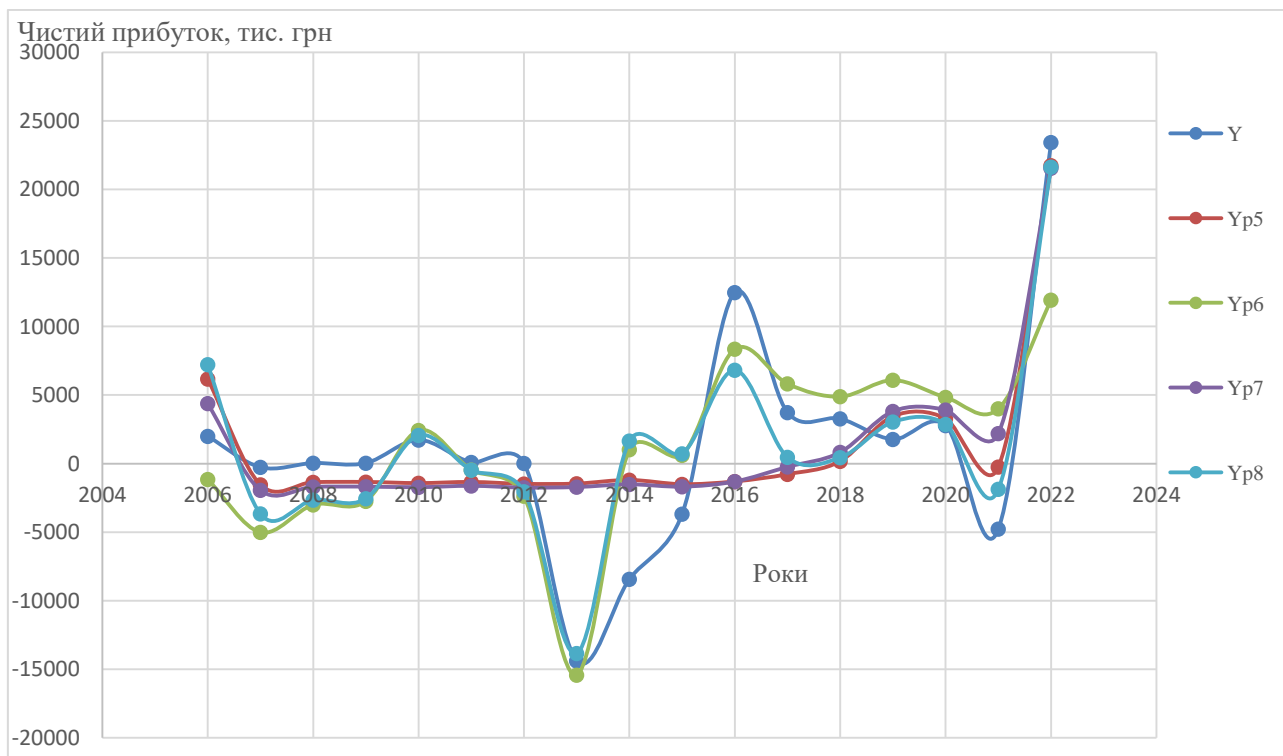

Рисунок 3.3 – Зміна розміру чистого прибутку за моделями (3.6 – 3.9)

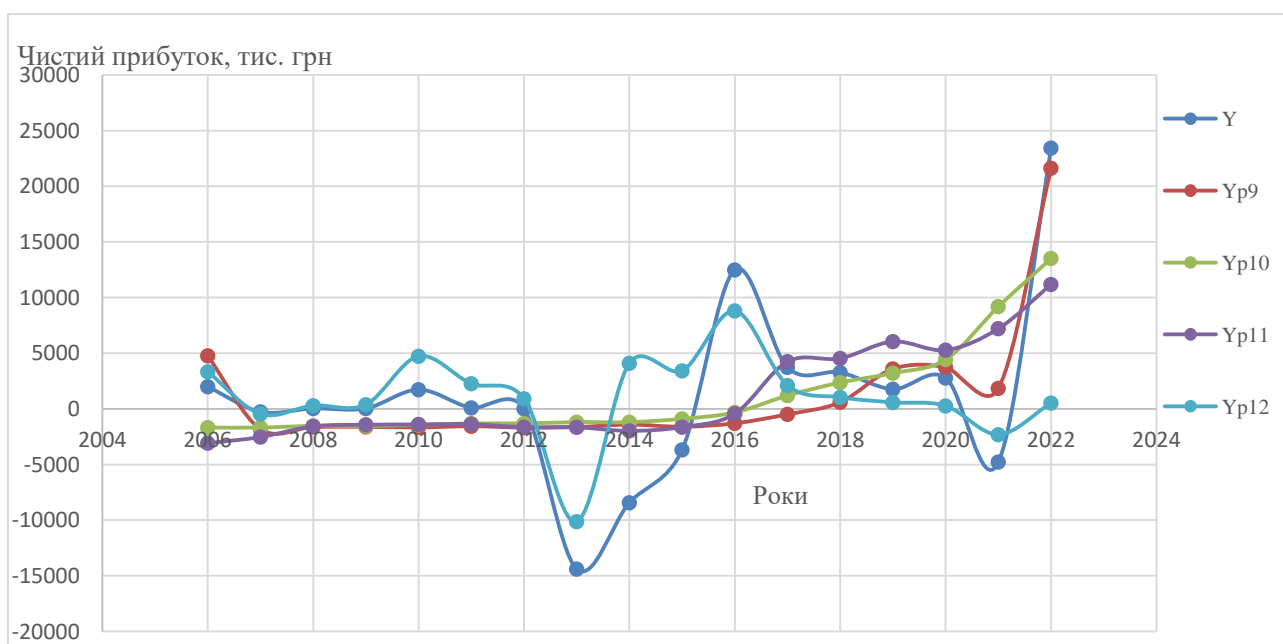

Рисунок 3.4 – Зміна розміру чистого прибутку за моделями (3.10 – 3.13)

Графічне подання на рисунках 3.2 – 3.4 доводить, що за окремими моделями змодельовані значення повторюють загальну тенденцію зміни чистого прибутку. Більш наближеними можна вважати значення чистого прибутку, які розраховані за моделями від (3.1) до (3.5), (3.7), (3.9) та (3.13). Їх змодельовані значення більш наближені до фактичних значень чистого прибутку. Числові значення фактичного та змодельованого чистого прибутку подано у таблиці 3.4.

За даними таблиці 3.4 також видно, що найбільш точно описують зміну чистого прибутку змодельовані значення за моделями (3.1), (3.2), (3.4) – (3.6), (3.8) – (3.10).

Зважаючи на адекватність усіх побудованих моделей, за ними варто здійснити прогнозування чистого прибутку на майбутніх три роки. Здійснюючи прогнозування результуючого показника, спочатку варто визначити прогнозні значення факторів, які на нього впливають. Для прогнозування зміни факторів, які включено у побудовані моделі, було здійснено припущення про зміну їх значення лише на 1 %. Зокрема, інші операційні доходи та рентабельність активів було вирішено збільшити, а розмір зобов'язань підприємства та витрат на збут навпаки зменшити. В результаті прогнозні значення факторів (змінених на 1 %) і результативного показника узагальнимо у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Прогнозні значення чистого прибутку та факторів, що на нього впливають за моделями (3.1) – (3.13)

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Інші операційні доходи	158289	159872	161471	163085
Зобов'язання підприємства	1012931	1002802	992774	982846
Витрати на збут	49653	49156	48665	48178
Рентабельність активів	2,62	2,64	2,67	2,69
Чистий прибуток	23429	-	-	-
за моделлю (3.1)	21 025	21 278	21 533	21 792
за моделлю (3.2)	21 015	21 368	21 723	22 081
за моделлю (3.3)	14 592	14 423	14 256	14 091
за моделлю (3.4)	21 585	21 808	22 033	22 261
за моделлю (3.5)	21 314	21 489	21 668	21 849
за моделлю (3.6)	21 742	22 059	22 379	22 701
за моделлю (3.7)	11 931	11 768	11 606	11 447

за моделлю (3.8)	21 554	21 771	21 990	22 211
за моделлю (3.9)	21 635	21 892	22 151	22 413
за моделлю (3.10)	21 623	21 857	22 094	22 333
за моделлю (3.11)	13 519	13 365	13 212	13 061
за моделлю (3.12)	11 177	11 021	10 867	10 714
за моделлю (3.13)	520	534	547	561

Таблиця 3.4 – Динаміка фактичних та змодельованих значень чистого прибутку чи збитку

Чистий прибуток (+), збиток (-)		Абсолютне значення за роками, тис. грн																
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Фактичне значення		1989,2	-268,8	32	30,45	1721	90	17	-14395	-8437	-3684	12480	3725	3268	1767	2777	-4775	23429
Змодельовані значення	Y _p	5925	-4644	-2930	-2696	1801	-785	-2577	-14333	712	-159	6453	3035	2370	5700	3884	-3015	21025
	Y _{p1}	5223	-2703	-1600	-1408	-1596	-1626	-2078	-2196	-2264	-2561	-1658	2408	2451	6794	4365	-2801	21015
	Y _{p2}	10	-4472	-3155	-3027	2385	-491	-2213	-15566	1694	1231	8657	3170	3029	3669	4227	6026	14592
	Y _{p3}	6676	-3806	-2786	-2686	2022	-549	-2135	-14111	1610	715	6948	598	610	3091	3040	-1056	21585
	Y _{p4}	5507	-4325	-3045	-2902	1884	-748	-2427	-14621	1245	418	7003	1644	1494	4053	3620	-348	21314
	Y _{p5}	6173	-1545	-1365	-1349	-1433	-1349	-1486	-1467	-1204	-1514	-1309	-781	169	3446	3287	-249	21742
	Y _{p6}	-1155	-5014	-3013	-2750	2422	-463	-2374	-15432	1019	607	8352	5822	4888	6087	4835	4005	11931
	Y _{p7}	4384	-1945	-1703	-1685	-1727	-1628	-1757	-1715	-1518	-1686	-1312	-241	824	3812	3913	2195	21554
	Y _{p8}	7222	-3665	-2661	-2560	2060	-477	-2049	-13851	1649	717	6816	461	435	3040	2864	-1870	21635
	Y _{p9}	4770	-1816	-1627	-1618	-1663	-1562	-1678	-1635	-1410	-1606	-1295	-489	595	3590	3744	1842	21623
	Y _{p10}	-1684	-1684	-1537	-1552	-1442	-1313	-1313	-1195	-1194	-901	-325	1192	2359	3207	4439	9189	13519
	Y _{p11}	-3080	-2531	-1567	-1426	-1399	-1377	-1648	-1652	-1974	-1634	-436	4247	4534	6047	5280	7207	11177
Y _{p12}	3333	-465	289	374	4722	2261	908	-10133	4095	3415	8801	2101	1031	572	260	-2318	520	

За даними таблиці 3.5 видно, що усі як змодельовані так і прогнозні значення значно менші за фактичне значення прибутку у 2022 р. За окремими моделями вони дуже сильно відхиляються від фактичного значення чистого прибутку ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза». Це вказує на низьку якість моделювання за моделями (3.3), (3.7), (3.11) – (3.13).

Одночасно слід відмітити, що за зростання розміру інших операційних доходів та рентабельність активів і скорочення обсягів зобов'язань підприємства та витрат на збут чистий прибуток молокопереробного підприємства буде зростати з року в рік за усіма побудованими моделями, крім моделі (3.3), (3.6), (3.7), (3.11) та (3.12).

Графічне подання результатів прогнозування чистого прибутку ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» за зміни значення відібраних факторів на 1 % подано на рисунках 3.5 – 3.7.

Зображення зміни чистого прибутку у найближчих три роки доводить більш менш стійку тенденцію до його зростання. Зрозуміло, що за сучасних умов господарювання, посилення фінансової кризи та військової агресії не можливо отримувати досить високі темпи його зростання. В кінцевому підсумку, за усіма моделями молокопереробне підприємство спроможне працювати з прибутком. Однак, залежно від обраної стратегії, від тих умов, в яких функціонує підприємство варто обрати той варіант, який буде найбільше задовольняти акціонерів та власників підприємства.

Одночасно варто здійснити прогнозування чистого прибутку ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» на основі зміни факторів з урахуванням фактору часу. Цей вид прогнозування передбачає врахування існуючих на підприємстві тенденцій. Врахувавши їх зміну, слід спрогнозувати зміну факторів: інших операційних доходів, зобов'язань підприємства, витрат на збут та рентабельності активів на найближчих три роки за трендовими моделями. Підставивши прогнозні значення факторів у побудовані моделі (3.1) – (3.13) визначити прогнозне значення чистого прибутку молокопереробного підприємства. Це буде здійснено у наступному підрозділі звіту з практики.

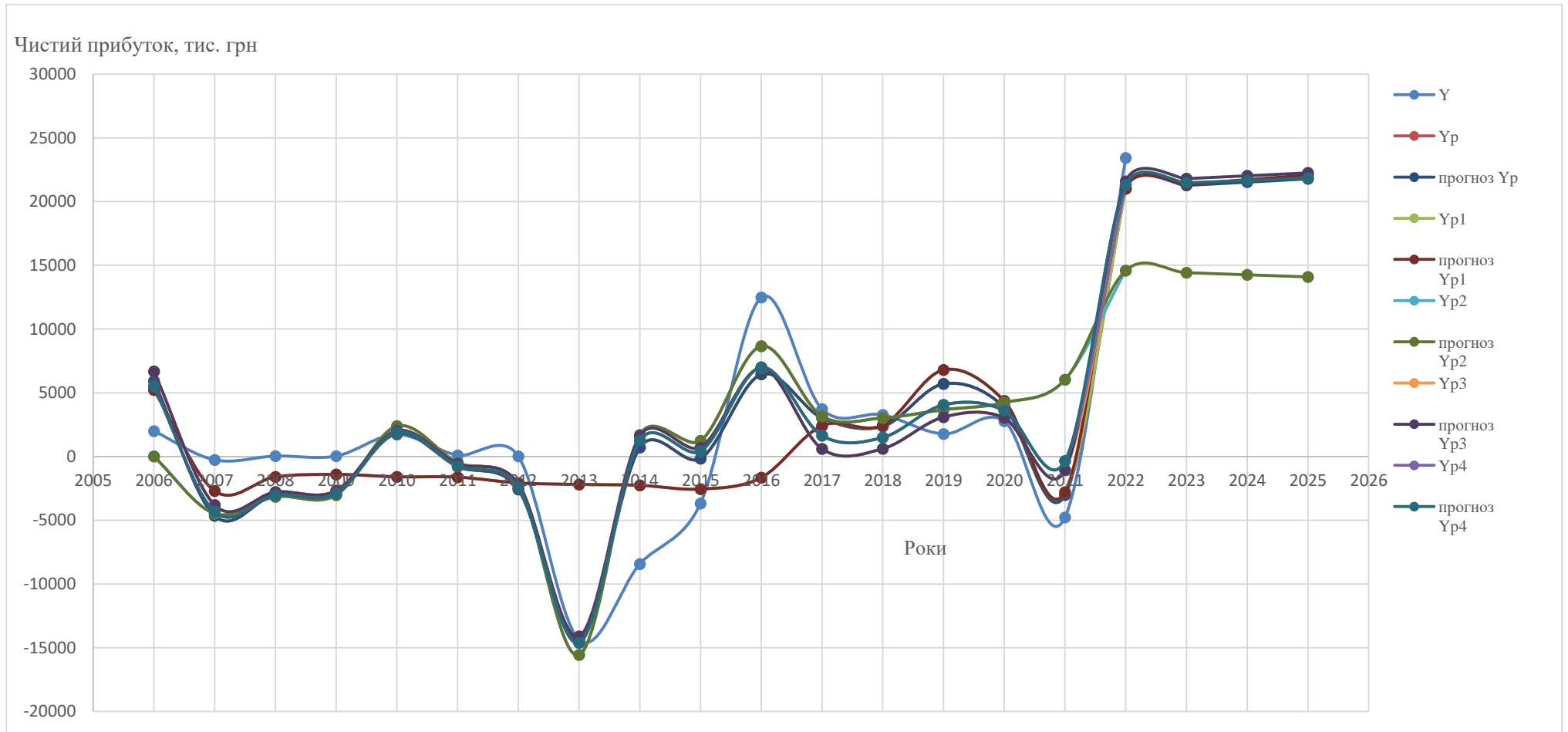

Рисунок 3.5 – Фактичні, змодельовані та прогнозні значення чистого прибутку за моделями (3.3 – 3.5)

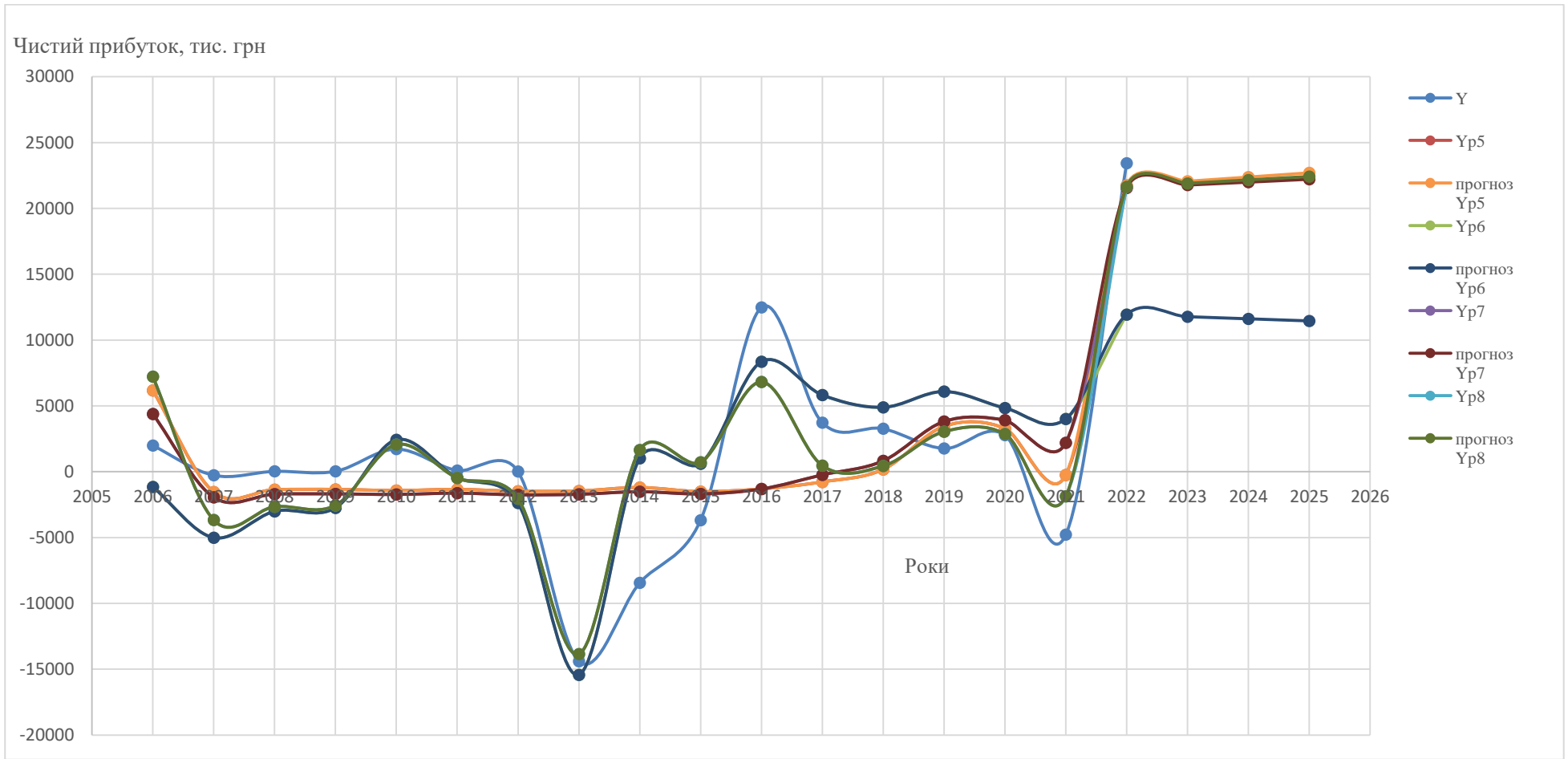

Рисунок 3.6 – Фактичні, змодельовані та прогнозні значення чистого прибутку за моделями (3.6 – 3.9)

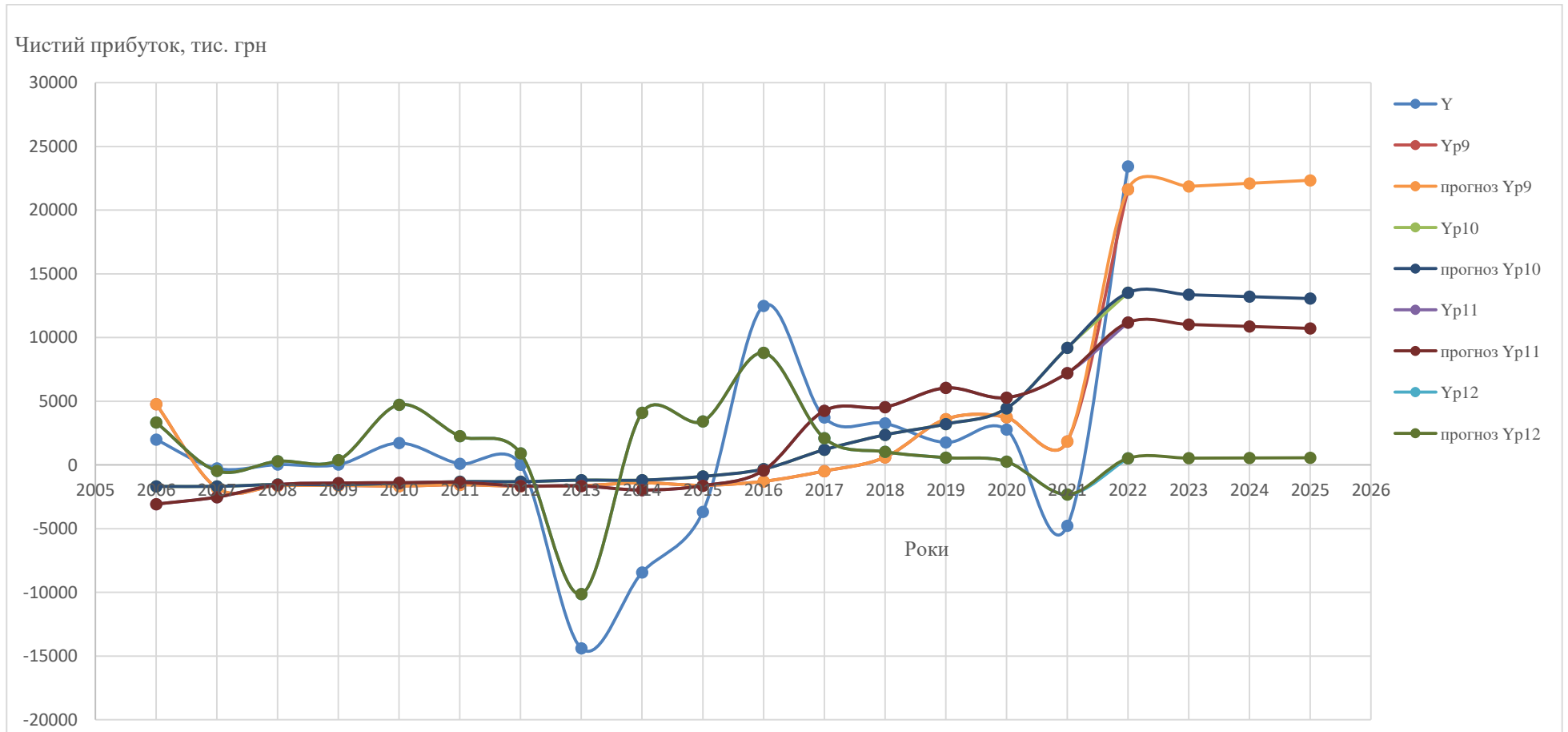

Рисунок 3.7 – Фактичні, змодельовані та прогнозні значення чистого прибутку за моделями (3.10 – 3.13)

3.2 Прогнозування чистого прибутку підприємства

Наступним етапом є дослідження впливу часового фактору на зміну як чистого прибутку так і чинників, що на нього впливають. Для цього побудовано трендові моделі залежності від часового фактору розміру чистого прибутку (P_t), обсягу інших операційних доходів (D_t), зобов'язань підприємства (Z_t), витрат на збут (V_t) та рентабельності активів (R_t).

Застосувавши функцію «LINEST» в електронних таблицях визначено основні характеристики трендових моделей. В якості вихідної інформації використано інформацію таблиці 3.6.

На рисунку 3.8 подана зміна розміру чистого фінансового результату з 2006 р. по 2022 р. Нами застосована побудова лінії тренду за лінійною, логарифмічною та поліноміальною залежностями. Вище значення коефіцієнта детермінації показує, що найкраще описує зміну чистого прибутку поліноміальна залежність. У ній на 29 % часовий фактор впливає на динаміку чистого прибутку ($R^2 = 0,29$). І 71 % припадає на дію факторів, які не включено у цю модель. Це є не досить високе значення коефіцієнта детермінації, тому ми можемо говорити, що часовий фактор не є визначальним при зміні чистого фінансового результату. Однак, суто для цілей прогнозування його варто застосовувати. Оскільки на його основі прослідковуються певні тенденції і показуються можливі шляхи зміни у майбутньому.

Трендова модель за поліноміальною залежністю зміни чистого фінансового результату: прибутку (+), збитку (-) має вигляд:

$$P_t = 5161 - 2246t + 155t^2; \quad (3.14)$$

У моделі (3.14) початковий параметр вказує на можливість отримання підприємством чистого прибутку, оскільки його значення додатне. Ця модель є адекватна за критерієм Фішера, через те, що його розрахункове значення ($F_{\text{розн}} = 3,86$) трошки більше за табличне ($F_{\text{табл}} = 3,74$).

Таблиця 3.6 – Динаміка фактичних, змодельованих та прогнозних значень чистого прибутку чи збитку та факторів, що впливають на його формування

Рік	Часовий фактор		Результуючий показник		Фактори, що впливають на чистий прибуток (+), збиток (-)							
			Чистий прибуток (+), збиток (-)		Зобов'язання підприємства		Інші операційні доходи		Витрати на збут		Рентабельність активів	
	t	t ²	P	P _t	Z	Z _t	D	D _t	V	V _t	R	R _t
			Фактичні дані	Змодельовані дані	Фактичні дані	Змодельовані дані	Фактичні дані	Змодельовані дані	Фактичні дані	Змодельовані дані	Фактичні дані	Змодельовані дані
2006	1	1	1989,2	3 069	12559	107 729	44477	34414	4178	8368	8,06	3
2007	2	4	-268,8	1 286	12559	51 200	5	21382	5928	7123	0,71	3,56
2008	3	9	32	-188	22255	8 281	1278	10599	9003	6360	2,17	3,97
2009	4	16	30,45	- 1353	21244	-21029	1342	2064	9453	6080	2,33	4,31
2010	5	25	1721	-2209	28478	-36729	1036	-4221	9539	6282	10,75	4,56
2011	6	36	90	-2756	36986	-38820	1720	-8257	9609	6967	5,99	4,74
2012	7	49	17	-2994	36963	-27302	934	-10044	8744	8135	3,37	4,84
2013	8	64	-14395	-2924	44732	-2175	1228	-9581	8732	9786	-18,01	4,86
2014	9	81	-8437	-2544	44765	36562	2745	-6870	7704	11919	9,54	4,80
2015	10	100	-3684	-1856	64079	88908	1423	-1910	8791	14535	8,22	4,67
2016	11	121	12480	-859	101976	154863	3520	5300	12610	17633	18,65	4,45
2017	12	144	3725	448	201791	234428	8966	14758	27548	21214	5,68	4,16
2018	13	169	3268	2063	278580	327602	16287	26466	28463	25278	3,60	3,78

8												
2019	14	196	1767	3987	334405	434385	36514	40423	33292	29824	2,72	3,33
2020	15	225	2777	6220	415492	554778	37552	56629	30844	34853	2,11	2,80
2021	16	256	-4775	8762	728057	688780	24709	75084	36991	40365	-2,88	2,19
2022	17	289	23429	11613	1012931	836391	158289	95 788	49653	46360	2,62	1,51
2023	18	324	прогноз	14773	прогноз	997612	прогноз	118741	прогноз	52837	прогноз	0,74
2024	19	361		18241		1172441		143944		59796		-0,10
2025	20	400		22019		1360881		171395		67238		-1,03

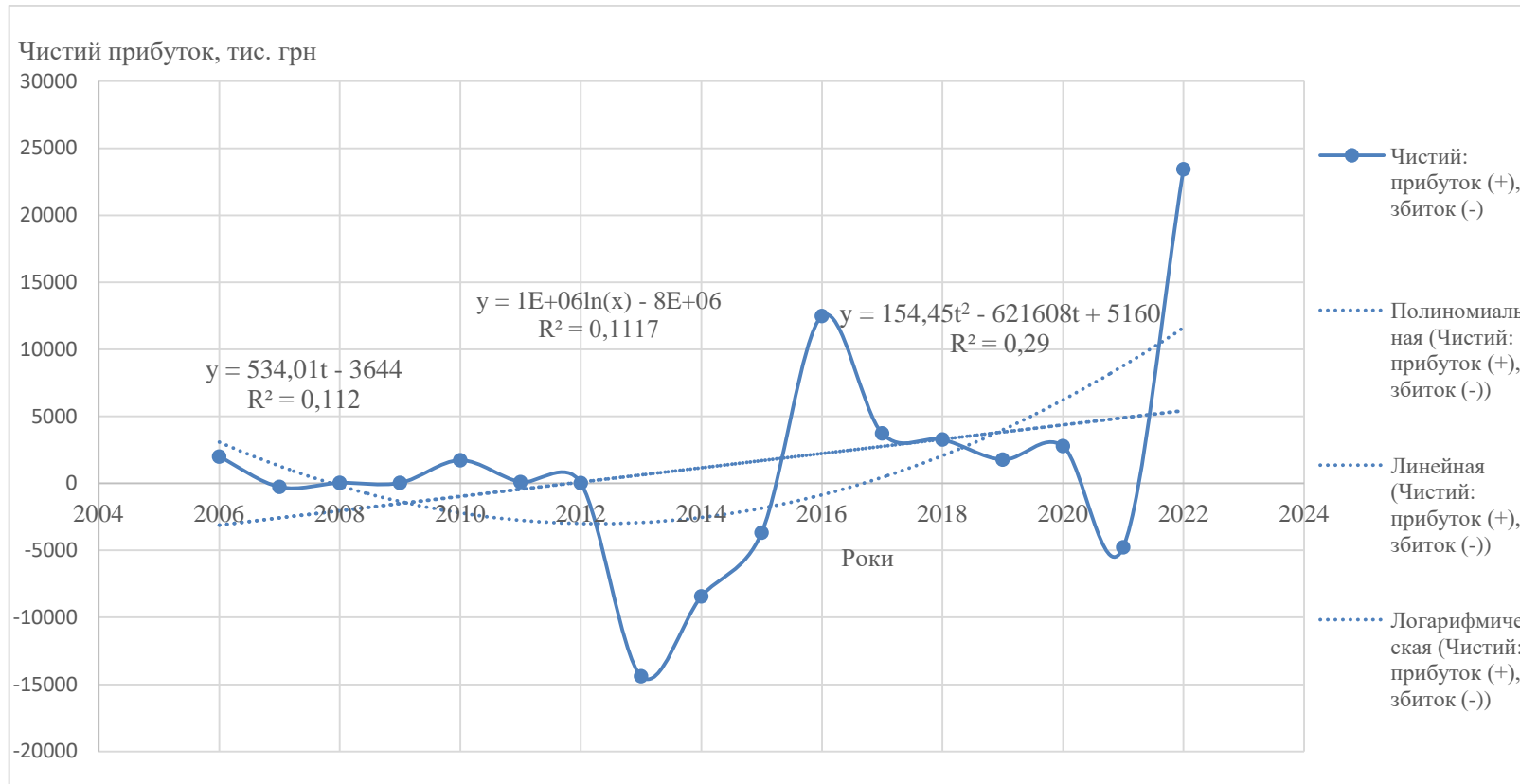

Рисунок 3.8 – Зміна розміру чистого прибутку (+), збитку (-) за різними формами залежності

За даними таблиці 3.6 та рисунка 3.8 змодельовані значення чистого фінансового результату дещо відхиляються від фактичних його даних. Зокрема, у 2022 р. чистий прибуток ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» становив 23429 тис. грн, а за даними трендової моделі (3.14) 11613 тис. грн. Це на 50 % менше від фактичного значення. Тому, слід вказати на невісні результати трендового моделювання. Одночасно, результати прогнозування чистого прибутку показують його подальше зростання щодо змодельованого значення за 2022 р. на 27,21 % у 2023р. та щорічного подальшого зростання на 23 % та 20 % відповідно.

Також побудуємо трендові залежності зміни факторів, що впливають на зміну чистого фінансового результату за поліноміальною залежністю:

1) зміни інших операційних доходів:

$$D_t = 49696 - 16406t + 1125t^2; \quad (3.15)$$

2) зміни зобов'язань підприємства:

$$Z_t = 177867 - 76943t + 6805t^2; \quad (3.16)$$

3) зміни витрат на збут:

$$V_t = 10097 - 1969t + 241t^2; \quad (3.17)$$

4) зміни рентабельності активів:

$$R_t = 2,50 + 0,61t - 0,04t^2. \quad (3.18)$$

У побудованих трендових моделях (3.15 – 3.17) коефіцієнт детермінації має досить високе значення: $R^2 = 0,6618$ у моделі (3.15); $R^2 = 0,9249$ у моделі (3.16); $R^2 = 0,9219$ у моделі (3.17). Воно вказує на те, що у моделі (3.15) часовий

фактор на 66,18 % впливає на зміну обсягу інших операційних доходів, у моделі (3.16) часовий фактор на 92,49 % впливає на зміну розміру зобов'язань підприємства та у моделі (3.17) час на 92,19 % чинить вплив на зміну витрат на збут. Однак, у моделі (3.18) катастрофічно низьке значення коефіцієнта детермінації (0,0179). Воно свідчить про те, що часовий фактор не здійснює суттєвого впливу на рентабельність активів. Перших три трендові моделі (3.15 – 3.17) є адекватними як за високого значення коефіцієнта детермінації так і за критерієм Фішера. У них розрахункове значення критерію Фішера ($F_{\text{розрах}} = 13,70$ у моделі (3.15); $F_{\text{розрах}} = 86,16$ у моделі (3.16); $F_{\text{розрах}} = 82,67$ у моделі (3.17)) перевищує табличне значення ($F_{\text{табл}} = 3,74$). Тому за ними здійснено прогнозування на наступних три роки. З метою визначення того, як у майбутньому зміниться розмір рентабельності активів і як це вплине на зміну чистого фінансового результату ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» за моделлю (3.18) ми теж здійснили прогнозування.

Результати прогнозування за трендовими моделями (3.15 – 3.18) подано у таблиці 3.6 та наочно представлено на рисунках 3.9 – 3.12.

Як дані таблиці 3.6 так і графічне подання показують тенденцію до подальшого зростання розміру інших операційних доходів, зобов'язань підприємства та витрат на збут. Це є досить позитивна тенденція, яка має на меті подальше розширення обсягів господарської діяльності молокопереробного підприємства. Маємо надію, що ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» застосує певні маркетингові дослідження чим збільшить розмір витрат на збут і це дозволить додатково отримати прибуток. Зростання зобов'язань теж варто проводити досить обережно. Однак, в сучасних умовах господарювання обійтися без кредитів не можливо, а їх розмір займає лівову частку у зобов'язаннях молокопереробного підприємства. Згідно результатів прогнозування, за моделлю (3.18), у наступних три роки, не лише зменшиться розмір рентабельності активів але у 2024 р. та 2025 р. діяльність підприємства може бути збитковою. Тому, не варто лише покладатися на час, а варто вживати економічні важелі для підвищення рентабельності активів.

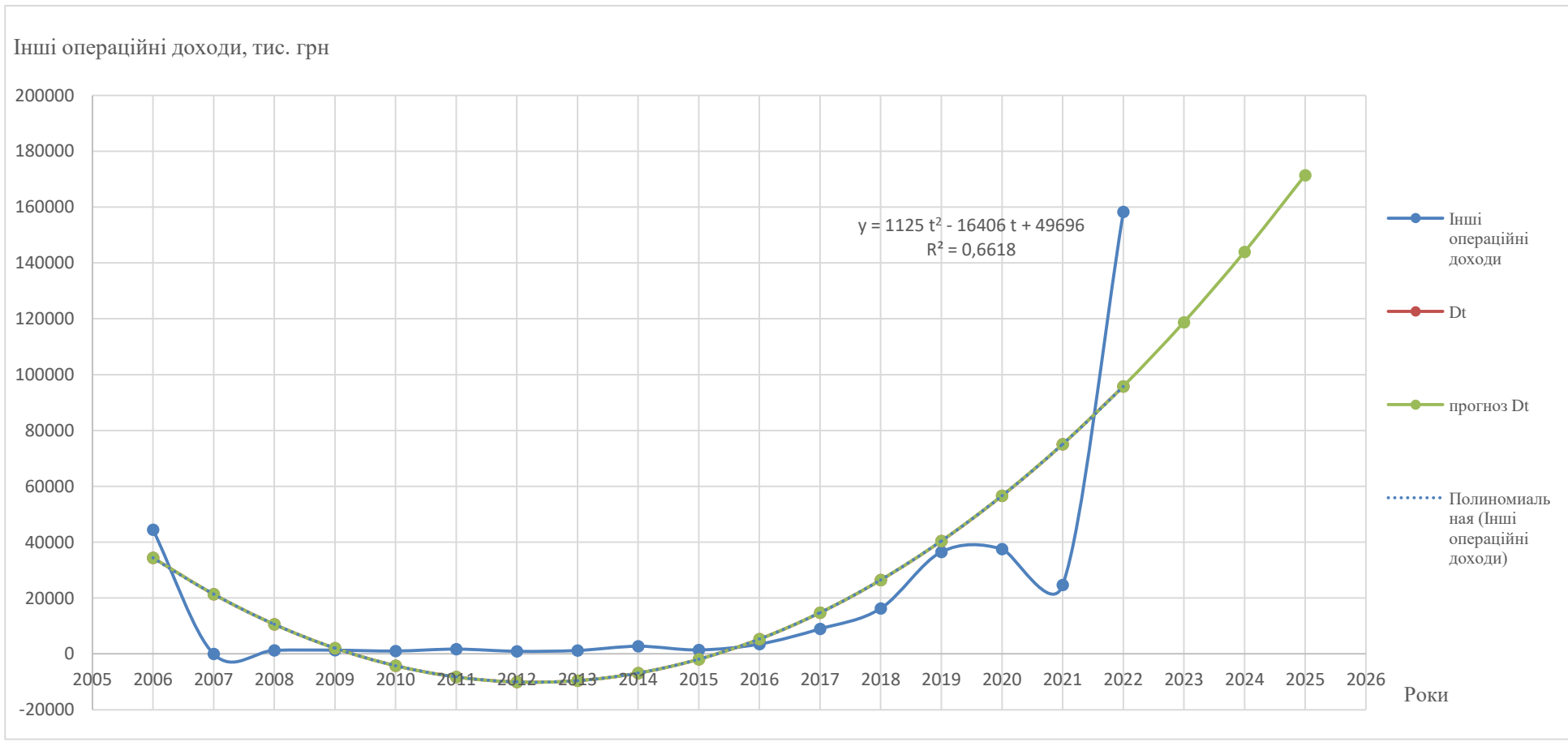

Рисунок 3.9 – Фактичні, змодельовані та прогнозні значення інших операційних доходів за моделлю (3.15)

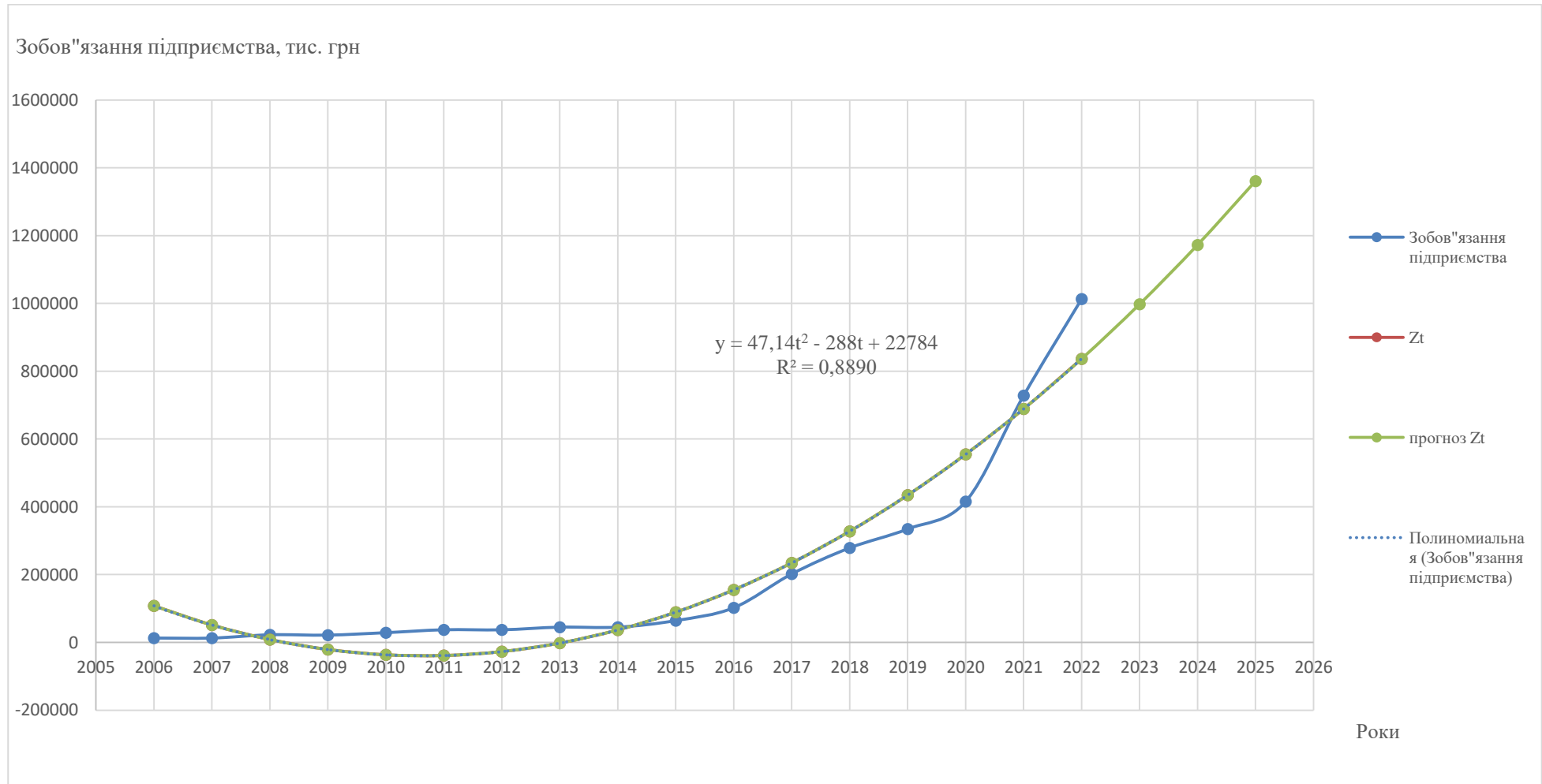

Рисунок 3.10 – Фактичні, змодельовані та прогнозні значення зобов'язань підприємства за моделлю (3.16)

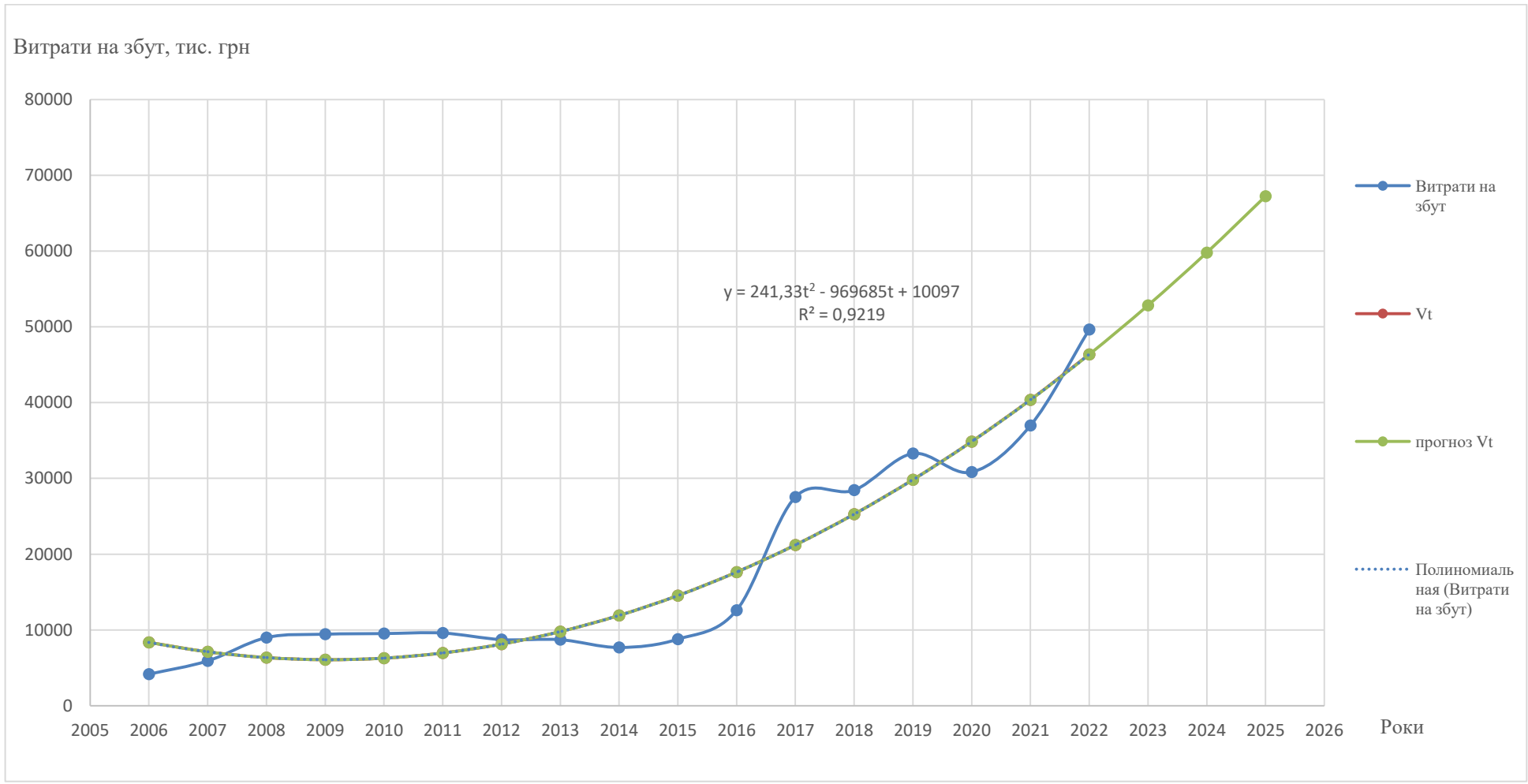

Рисунок 3.11 – Фактичні, змодельовані та прогнозні значення витрат на збут за моделлю (3.17)

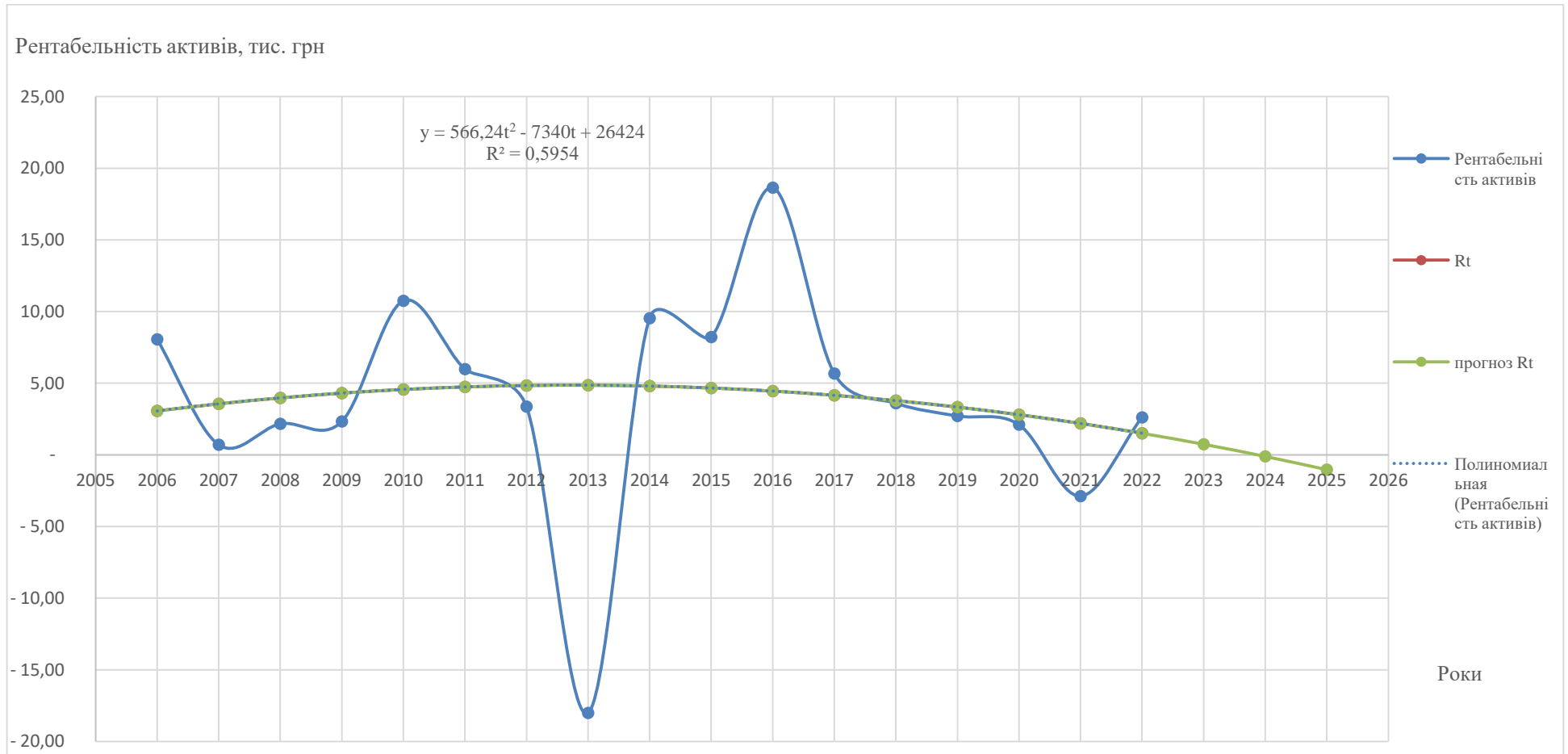

Рисунок 3.12 – Фактичні, змодельовані та прогнозні значення рентабельності активів за моделлю (3.18)

Це можливо здійснити за рахунок підвищення розміру чистого доходу і прибутку від операційної діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза».

Підставивши прогнозні значення цих чотирьох факторів у побудовані моделі (3.1) – (3.13) визначимо розмір чистого фінансового результату. Результати прогнозування, на основі трендових моделей узагальнимо у таблиці 3.7 та на рисунках 3.13 – 3.15.

Таблиця 3.7 – Фактичні, розрахункові та прогнозні значення чистого фінансового результату: прибутку (+), збитку (-) та факторів (на основі трендових моделей), що на нього впливають за моделями (3.1) – (3.13)

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Інші операційні доходи	158289	118741	143944	171395
Зобов'язання підприємства	1012931	997612	1172441	1360881
Витрати на збут	49653	52837	59796	67238
Рентабельність активів	2,62	0,74	-0,10	-1,03
Чистий прибуток	23429	-	-	-
за моделлю (3.1)	21 025	14 807	18 076	21 621
за моделлю (3.2)	21 015	14 869	18 304	22 042
за моделлю (3.3)	14 592	13 465	15 997	18 713
за моделлю (3.4)	21 585	14 863	18 286	22 010
за моделлю (3.5)	21 314	15 388	18 813	22 529
за моделлю (3.6)	21 742	14 943	18 586	22 562
за моделлю (3.7)	11 931	11 935	13 931	16 053
за моделлю (3.8)	21 554	15 957	19 699	23 771
за моделлю (3.9)	21 635	14 539	17 931	21 623
за моделлю (3.10)	21 623	15 767	19 498	23 563
за моделлю (3.11)	13 519	13 286	15 943	18 806
за моделлю (3.12)	11 177	12 175	14 357	16 690
за моделлю (3.13)	520	-448	-884	-1 361

Як видно з даних таблиці 3.7 змодельовані значення як результативного показника так і відібраних факторів значно відхиляються від фактичних. Прогнозні значення за першими трьома факторів хоча і зростають однак вони трошки відхилені від фактичних. Що пояснюється сучасною економічною ситуацією в країні. Значно відхиленні від до фактичних прогнозні значення рентабельності активів. Воно не лише стрімко скорочується, але і показує збитковість, яка теж буде зростати у 2024 р. та у 2025 р.

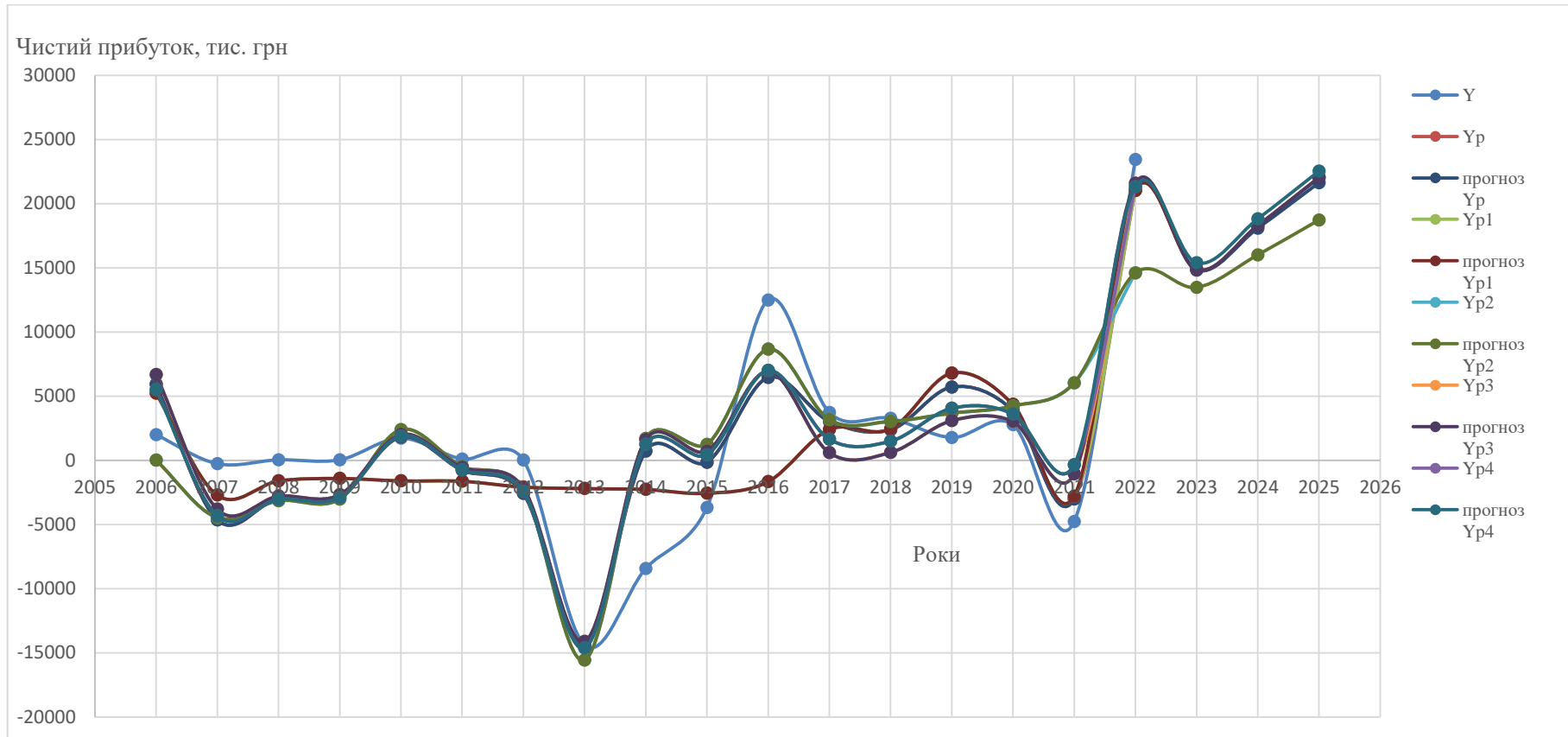

Рисунок 3.13 – Фактичні, змодельовані та прогнозні значення (на основі трендового прогнозування зміни факторів) чистого фінансового результату: прибутку (+), збитку (-) за моделями (3.1 – 3.5)

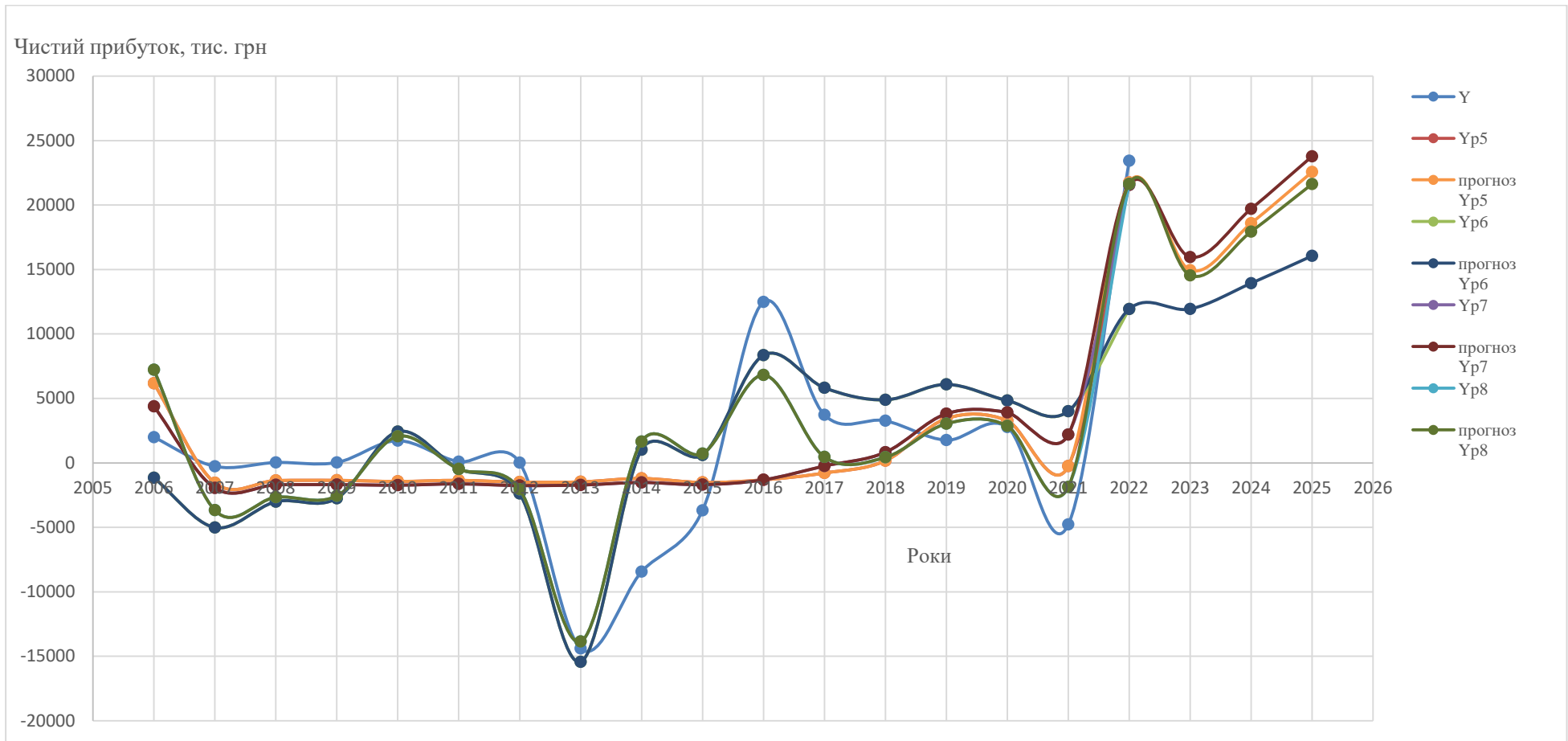

Рисунок 3.14 – Фактичні, змодельовані та прогнозні значення (на основі трендового прогнозування зміни факторів) чистого фінансового результату: прибутку (+), збитку (-) за моделями (3.6 – 3.9)

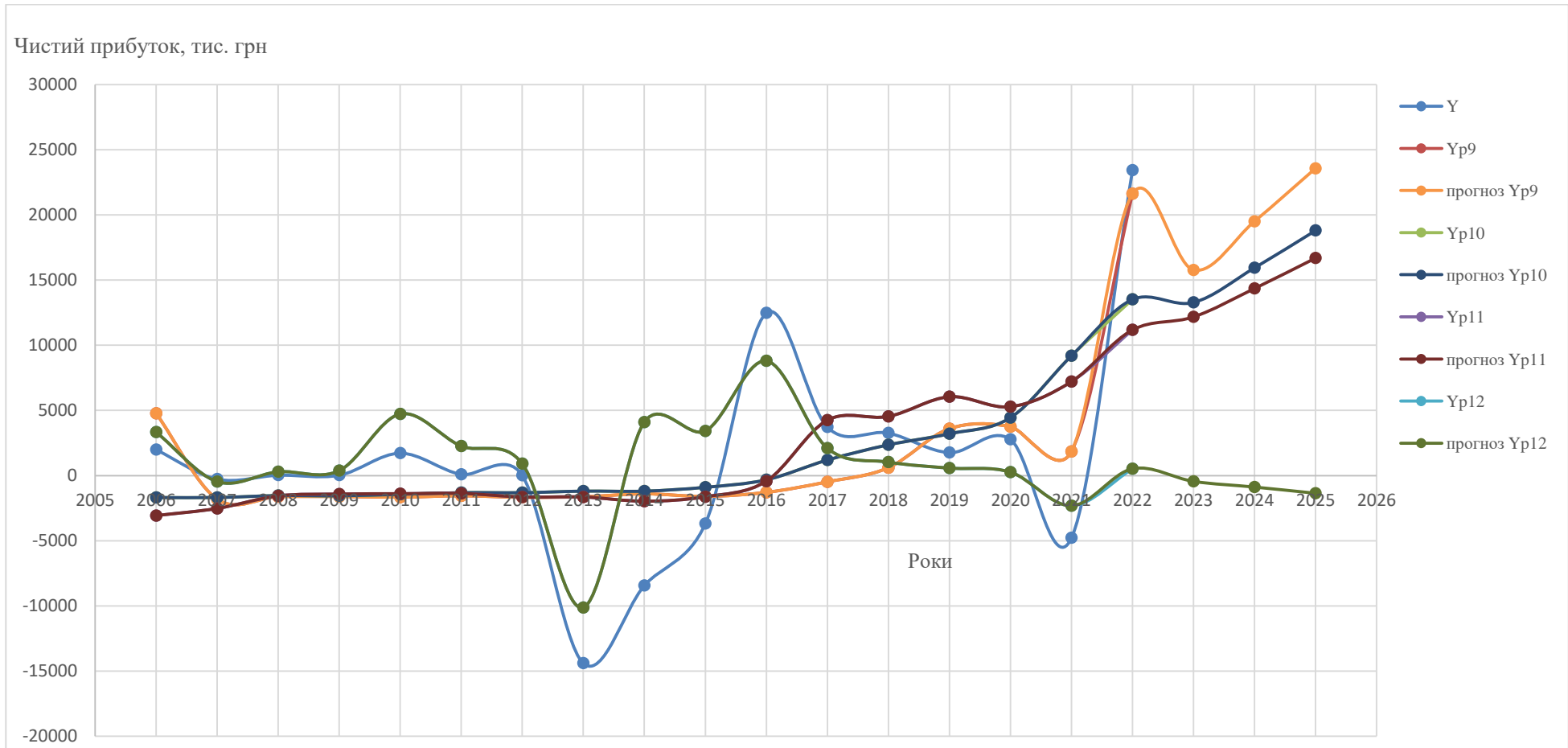

Рисунок 3.15 – Фактичні, змодельовані та прогнозні значення (на основі трендового прогнозування зміни факторів) чистого фінансового результату: прибутку (+), збитку (-) за моделями (3.10 – 3.13)

Підставивши прогнозні значення факторів, які отримано за результатами трендових залежностей (3.15) – (3.18) у економетричні моделі зміни чистого прибутку (3.1) – (3.13) отримаємо його прогнозне значення на наступних три роки. Його результати хоча і показують загальну тенденцію до зростання впродовж 2023 р. – 2025 р., однак їх значення будуть набагато нижчі і за фактичне і за змодельоване значення чистого фінансового результату за 2022 р. Катастрофічно невтішна картина за однофакторною моделлю (3.13) щодо впливу рентабельності активів на чистий фінансовий результат. Вона показує збитковість молокопереробного підприємства впродовж наступних трьох років. При цьому розмір чистого збитку суттєво зростатиме. Зрозуміло, що цей результат теж варто показати керівникам молокопереробного підприємства для того, щоб вони змогли вжити заходів і не допустити такої ситуації в практичній діяльності.

З обома результатами прогнозування: як за трендовими залежностями так і на основі корегування зміни факторів на 1 % варто ознайомити менеджерів ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза». А які з них будуть рекомендовані до впровадження залежить від здорового глузду керівництва і намагання утриматися на ринку задля отримання прибутку і розвитку молокопереробного підприємства.

ВИСНОВКИ

Вітчизняними та закордонними науковцями проведено колосально великий обсяг досліджень щодо економічної категорії «фінансовий результат». Оцінивши їх наукові погляди нами встановлено таке її трактування: як результуючий показник фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємництва у вигляді прибутку або збитку. Його визначають, як різницю між загальними доходами та його витратами. Позитивний варіант вказує на наявність прибутку, а від'ємне – на збиток.

Результати діагностування фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» довели, що у 2007 р., з 2013 р. по 2015 р. та у 2021 р. вона була збитковою. Однак, у звітному році молокопереробне підприємство отримало прибуток у максимальному розмірі за усі 17 років. Проблемним залишається стрімке скорочення чисельності персоналу протягом усього досліджуваного періоду. Воно позначається на коливанні результатів виробничо-збутової діяльності та створенні соціальної напруженості у колективі. З року в рік погіршується ефективність використання матеріальних ресурсів, знижується їх якість, що позначається і на якості продукції. При цьому зростають витрати, які призводять до зменшення доходів молокопереробного підприємства. Тому, на ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» варто стабілізувати ситуацію та підвищити доходи шляхом: укладання контрактів із надійними партнерами, оптимізації розміру зобов'язань підприємства та витрат на збут, збільшення обсягу інших операційних доходів та рівня рентабельності активів; ефективного використання матеріальних ресурсів; збільшення обсягів та покращення якості продукції; підвищення конкурентного статусу та ефективності господарювання молокопереробного підприємства.

Для впровадження цих заходів, нами пропонується здійснити економіко-математичне моделювання процесу збільшення розміру чистого прибутку

засобами кореляційно-регресійного аналізу. В результаті побудовано економетричні та трендові моделі його зміни на реальних даних про діяльність ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза».

За допомогою кореляційно-регресійного аналізу визначено вплив розміру: інших операційних доходів, зобов'язань підприємства, витрат на збут та рентабельності активів на фінансовий результат. Усі ці фактори здійснюють стимулюючий вплив на зміну чистого фінансового результату: прибутку (+), збитку (-) ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза». Між зобов'язаннями підприємства та іншими операційними доходами і витратами на збут виявлено мультиколінеарність.

У результаті економетричного моделювання фінансового результату побудова чотирьох факторна модель (3.1). У ній найбільший вплив на його зміну здійснює рентабельність активів. За її зростання на 1 % чистий прибуток збільшиться на 548 тис. грн. Значення коефіцієнта детермінації (0,7905) вказує на те, що на 79 % відібрані чотири фактори впливають на зміну фінансового результату. Побудована модель є адекватною, як за коефіцієнтом детермінації так і за критерієм Фішера. За нею було здійснено прогнозування чистого фінансового результату: прибутку (+), збитку (-) молокопереробного підприємства.

Одночасно побудовано по чотири трьох факторних моделі (3.2) – (3.5), двох факторних моделі (3.6) – (3.9) та одно факторних модель (3.10) – (3.13). Вони теж мають достатнє значення коефіцієнта детермінації, яке вказує на суттєвість впливу відібраних факторів на результативний показник. Усі вони, крім моделі (3.13) є адекватними за критерієм Фішера, оскільки їх розрахункові значення перевищують табличне значення. двох факторні моделі (3.2) та (3.3) і модель (3.4). Тому за ними здійснено прогнозування чистого фінансового результату молокопереробного підприємства.

У роботі встановлено вплив часового фактору на зміну як розміру чистого прибутку так і факторів, які на нього впливають, за допомогою трендових моделей (3.14 – 3.18) за поліноміальною залежністю. За коефіцієнта

детермінації доведено суттєвий вплив часового фактору на зміну обсягу інших операційних доходів (на 66 %), зобов'язань підприємства (на 93 %) та витрат на збут (92 %). Лише на 29 % він впливає на зміну розміру чистого прибутку та взагалі не впливає на зміну рентабельності активів. Тому, трендові моделі використовувались для прогнозування значень обраних факторів на три майбутніх роки.

Результати прогнозування чистого фінансового результату: прибутку (+), збитку (-) за трендовими залежностями довели, що на прогнозні значення впливає загальна тенденція їх зміни протягом досліджуваного періоду. В свою чергу прогнозування експертним шляхом дозволяє коригувати значення обраних факторів (хоча б на 1 %), що дозволить підвищити чистий прибуток молокопереробного підприємства.

За використання трендового методу прогнозування, усі моделі, показали нестабільну тенденцію зміни результуючого показника. Його прогнозне значення у 2023 р. зменшиться за усіма моделями, крім моделі (3.12) як щодо фактичного так і змодельованого значення за 2022 р. Проте у два наступних роки чистий прибуток буде зростати. Невтішними є результати прогнозування за моделлю (3.13), яка покаже отримання збитку протягом усіх трьох наступних років. Це вказує на те, що підприємство не повинно зациклюватися лише на підвищенні рентабельності активів, а залучати і інші фактори для покращення результатів фінансово-господарської діяльності.

У зв'язку з цим рекомендовано ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» хоча б на 1 % збільшити розмір інших операційних доходів і рентабельності активів та одночасно оптимізувати свої зобов'язання і витрати на збут. Результати прогнозування, за експертним методом, довели не лише отримання чистого прибутку за усіма моделями, але і поступове його зростання щодо змодельованого значення за 2022 р. Лише за моделями (3.11) та (3.12) відбувається його не суттєве, але скорочення.

Однак, у майбутньому в порівнянні з фактичними даними розмір чистого прибутку має дещо менший розмір. Це пояснюється ускладненням сучасних

умов господарювання, кризовими процесами, які пов'язані з військовим станом та значним загостренням конкуренції на ринку молочної продукції.

На нашу думку, керівний склад та акціонерів ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» слід ознайомити з цими варіантами прогнозування. Релевантність прийняття рішення буде залежати від обраної стратегії та динамічності розвитку молокопереробного підприємства.

Таким чином, за умов сьогодення, основні зусилля ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» має зосередити на підвищенні розміру чистого прибутку, покращенні результативності своєї діяльності та конкурентоспроможності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: [підручник] / В. Г. Андрійчук. – Київ: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Белгородцева М. О. Семантика поняття «фінансові результати» та методика їх обліку у страхових компаніях / М. О. Белгородцева // Вісник ЖДТУ, Серія: Економічні науки. – 2013. № 1 (63). – С. 42-45.
3. Білик М. Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування: [монографія] / М. Д. Білик, Т. О. Білик. – Київ: КНУТД, 2012. – 280 с.
4. Білошкурський М. В. Комплексна оцінка ефективності господарської діяльності у системі антикризового управління підприємствами : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / М. В. Білошкурський; ПВНЗ «Європейський ун-т». – Київ, 2009. – 20 с.
5. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз: [навч. посібник] / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир: Рута, 2003. – 680 с.
6. Власова Н. О. Ефективність формування фінансових результатів підприємств роздрібною торгівлі : монографія / Н. О. Власова, І. Ю. Мелушова. – Харків : Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. – 2008. – 259 с.
7. Вороніна О. О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства: автореф. дис.... канд. екон. наук: спец 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / О. О. Вороніна. – Харків: ХНЕУ, 2009. – 25 с.
8. Гаєвська Я. К. Методи прогнозування в інноваційній діяльності [Електронний ресурс] / Я. К. Гаєвська, К. М. Друца, Л. В. Поврозіна // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – 2015. – № 28. – С. 85-90. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpiakc_2015_28_17
9. Говорушко Т. А. Теоретичні аспекти сутності управління

фінансово-економічними результатами діяльності підприємства / Т. А. Говорушко, М. І. Арич // Економічний аналіз: збірник наукових праць. – 2012. – № 11. – С. 117–121.

10. Гончарук А. Г. Моделювання комплексного показника економічної ефективності промисловості України / А. Г. Гончарук // Економіка промисловості. – 2005. – № 4. – С. 52–55.

11. Державний служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

12. Дробишева О. О. Управління фінансовими результатами діяльності промислового підприємства / О. О. Дробишева, А. А. Рижков // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2014. – № 5. – с. 188–196.

13. Економіка підприємства : [підручник] / М. Г. Грещак, В. М. Колот, А. П. Наливайко та ін. ; за заг. ред. С. Ф. Покропивного. – [вид. 2-ге, перероб. та доп.]. – Київ: КНЕУ, 2004. – 528 с.

14. Економічна теорія : Політекономія : [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – [7-ме вид., стер.]. – Київ: Знання-Прес, 2008. – 719 с.

15. Інформація про ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://msb.km.ua/ua/pro-pidpriemstvo>

16. Інформація про ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://clarity-project.info/edr/00447729>

17. Інформація про ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/00447729/

18. Інформація про ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://smida.gov.ua/db/prof/00447729>

19. Інформація про ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://opendatabot.ua/>

20. Лебедзевич Я. В. Управління прибутком підприємства / Я. В. Лебедзевич // Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. Економічні науки. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – № 14. – С. 142-145.

21. Мельник Л. Г. Економіка підприємства: навч. посібник для вузів / Л. Г. Мельник, О. Л. Корінцева.– Суми: Університетська книга, 2004.– 416 с.
22. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування : підручник / [Геєць В. М., Клебанова Т. С., Черняк О. І., Іванов В. В., Дубровіна Н. А. та ін.] – Харків: ІНЖЕК, 2005. – 396 с.
23. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» / Наказ Міністерства фінансів України № 87 від 31 березня 1999 року // Практичний посібник для аудиторів. Збірник законодавчих та нормативних актів / упорядник Камлик М. І. – К. : Атіка, 2002. – С. 383–393.
24. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» / Наказ Міністерства фінансів України № 87 від 31 березня 1999 року // Практичний посібник для аудиторів. Збірник законодавчих та нормативних актів / упорядник Камлик М. І. – К. : Атіка, 2002. – С. 393–401
25. Проскурович О. В. Комп'ютерні технології економічного аналізу: навч. посібник / О. В. Проскурович, В. А. Бойчук. – Львів. : «Новий Світ–2000», 2012. – 310 с. – ISBN 978–966–418–210–9
26. Проскурович О. В. Моделювання адаптивного управління прибутком підприємства / О. В. Проскурович, В. А. Бойчук// Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 1. – Т. 2. – С. 71–76.
27. Савина С. С. Управління прибутком у системі фінансового менеджменту [Електронний ресурс] // С. С. Савина, Ю. В. Гиренко // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2018. – Вип. 6 (17). – С. 321-324. – Режим доступу: http://socrates.vsau.org/repository/view_doc.php?filename=20834.pdf
28. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : [навч. посіб.] / Г. В. Савицька ; [2–ге вид., випр. і доп.]. – К. : Знання, 2005. – 662 с.
29. Салига К. С. Ефективність господарської діяльності підприємства: монографія / К. С. Салига.– Запоріжжя: ЗІНТІ, 2005. – 180с.
30. Світлишин І. І. Теоретико–методологічні аспекти оцінки ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств / І. І. Світлишин //

Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – Вип. 3 (24). – С.438–445

31. Скрильник І. І. Прогнозування соціально-економічних процесів: навч. посібник / І. І. Скрильник, О. Г. Климко. – Полтава: Видавництво ПолтНТУ, 2012. – 228 с.

32. Снитюк В. Є. Прогнозування. Моделі. Методи. Алгоритми : [навч. посіб.] / В. Є. Снитюк. – Київ: Маклаут, 2008. – 364 с.

33. Сук П. Методи визначення фінансових результатів / П. Сук // Вісник ЖДТУ. – 2006. – № 4 (38). – С. 204–208.

34. Тесленко Т. Облік фінансових результатів: проблеми та шляхи вдосконалення / Т. Тесленко, Н. Конькова // Бізнес-Інформ. – 2013. – № 4. – С. 356–359.

35. Ткаченко І. С. Економіко-математичне моделювання фінансового результату підприємства / І. С. Ткаченко, О. В. Проскурович // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2017. – № 3 (31). – С. 84-94.

36. Турило А. М. Економічна суть і особливості формування статичних показників результативності і продуктивності / А. М. Турило, А. А. Турило // Економіка промисловості. – 2005. – № 3. – С. 110–114.

37. Фецович Т. Р. Формування фінансових результатів підприємств / Т. Р. Фецович // Вісник Львівської комерційної академії. – 2011. – № 36. – с. 405–410.

38. Хома І. Б. Економіко-математичні методи аналізу діяльності підприємств [Текст] : навч.-метод. посіб. / І. Б. Хома, В. В. Турко. – Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2008. – 328 с.

39. Цал-Цалко Ю. С. Статистико-економічний аналіз ефективності діяльності економічних систем за показниками фінансової звітності / Ю. С. Цал-Цалко // Вісник СНУ ім. В. Даля. – 2004. – №10, ч.1. – С. 141-151.

40. Червен І. І. Методологічні аспекти оцінки економічної ефективності агропромислових формувань / І. І. Червен, Е. В. Червен, О. О. Чебан // Економіка АПК. – 1996. – № 9. – С. 35–36.

ДОДАТОК А

Таблиця А – Баланс ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза»

Актив	Роки																
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
I. Необоротні активи Незавершені капітальні інвестиції	43,8							113			57	201	1705	201	438	100	1353
Основні засоби: залишкова вартість	12037,1	15620	14816	14376	13564	14204	20392	24476	29091	28205	32463	31633	38655	34823	32863	35668	
первісна вартість	21138,8	26805,9	28305	30688	31736	34313	41259	48281	56708	60618	70878	77458	93304	98149	10349	114312	
внос	9101,7	11185,9	13489	16312	18172	20109	20867	23805	27617	32413	38415	45825	54649	63326	70633	78644	
Усього за розділом I	12080,9	15620	14816	14376	13564	14204	20392	24589	29091	28262	32664	33338	38856	35261	32963	37021	
II. Оборотні активи Запаси:	9825,3	10660,3	13602	18308	25601	20241	16744	13067	15983	39314	75266	12891	61136	10460	19149	96191	
виробничі запаси	2839,1	5130,6	4465	7392	12449	6219	9339	6016	7875	10631	17085	17686	9677	21419	33487	13518	
готова продукція	3298,8	2830,3	4806	6005	8201	9870	4132	3406	2770	7649	31288	42801	13455	44069	30047	41730	
товари	3687,4	2699,4	4331	4911	4951	4152	3273	3645	5338	21034	26893	68425	38004	39120	12796	40943	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	6302,3	9247,6	8269	18746	19054	18210	15696	10590	16283	42288	84117	91622	17825	25128	42434	611867	
Дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом	1311,8	2510,1	264	3575	4229	2760	2684	69	22	28	2	113	35	28	587	5613	
за виданими авансами						2403	1240	790	546	1789	1492	7059	16504	1716	2162	15979	
інша поточна дебіторська заборгованість	797,2	1311,6	1063	711	2332	632	335	1247	13	2432	2450	2460	4673	20476	36883	79384	
Грошові кошти в іноземній валюті	259,5	857,8	766	501	486	6689	1824	173	1626	1487	13496	24786	48608	2959	2786	152820	
Інші оборотні активи	322,2	118,6	568	864	406	412											
Усього за розділом II	18818,3	24706	24532	42705	52115	51469	38536	25970	36425	87577	18652	26587	31792	40541	71550	100278	
Витрати майбутніх періодів							119	84		54	49	83	108	76	77	40	
Баланс	30899,2	40326	39348	57081	65679	65673	59047	50643	65516	115893	21924	29929	35688	44075	74854	103984	
Пасив		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
I. Власний капітал Статутний капітал	277	277	277	277	277	277	277	277	277	277	277	277	277	277	277	277	
Додатковий вкладений капітал	6936,7	6936,7	6937	6937	6937	6937	6937	6937	6937	6937	6937	6937	6937	6937	6937	6937	
Резервний капітал	120,8	120,8	121	121	121	121	121	121	121	121	121	121	121	121	121	121	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	11005,3	10736,5	10769	21268	21358	21375	6980	-1457	-5898	6582	10114	13382	15149	17926	13151	19580	
Усього за розділом I	18339,8	18071	18104	28603	28693	28710	14315	5878	1437	13917	17449	20717	22484	25261	20486	26915	
II Довгострокові зобов'язання Довгострокові кредити банків	1617	5878,6	13261	16765	23382	28030	36186	38710	38710	38710	38710	38710	38710	38710	38710	38710	
Інші довгострокові зобов'язання		0	0	0	0	0	0	0	796	1058							
Усього за розділом II	1617	5878,6	13261	16765	23382	28030	36186	38710	39506	39768	38710	38710	38710	38710	38710	38710	
Поточні зобов'язання	2633	7290,8	2115	0	0	0	0	0	0							18200	
Короткострокові кредити банків: Поточні забезпечення		0	0	0	0	0	0	0	0		416	82	113	193		265	
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	7288,8	7756,8	4905	10655	11226	6893	5051	3837	12031	40119	88631	15479	21060	27467	42513	583353	
Поточні зобов'язання за розрахунками: з одержаних авансів						476	80	115	3787	3052	38953	22520	15293	16034	80675	241860	

з бюджетом	386,6	582,7			29	583	304	1478	76	478	483	331	481	423	272	365
зі страхування	133,9	203,1	274	81	199	167	238	141	136	12	183	170	169	201	266	411
з оплати праці	498,2	493,5	626	873	594	662	447	342	376	465	862	878	978	1245	1501	1296
Інші поточні зобов'язання	1,09	49,5	63	104	1556	152	2426	142	8167	18082	33553	61099	68059	84015	18150 0	128471
Усього за розділом	10941,59	16376,40	7983,00	11713,00	13604,00	8933,00	8546,00	6055,00	24573,00	62208,00	16308 1	23987 0	29569 5	37678 2	68934 7	974221
Баланс	30898,39	40326	39348	57081	65679	65673	59047	50643	65516	115893	21924 0	29929 7	35688 9	44075 3	74854 3	103984 6

ДОДАТОК Б

Таблиця Б – Звіт про фінансові результати ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза»

Показники	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ																	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	114 769,20	117691,00	134349	141066	241147	220357	210608	162447	133589	166749	335961	628402	575768	689828	769628	1002479	1086163
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	106627,2	108606,5	122389	128508	219996	205338	195353	158160	119007	148679	294051	551601	494855	648686	686670	981021	1092083
Валовий : прибуток (+), збиток (-)	8142	9084,5	11960	12558	21151	15019	15255	4287	14582	18070	41910	76801	80913	41142	82958	21458	-5920
Інші операційні доходи	44477,4	5,3	1278	1342	1036	1720	934	1228	2745	1423	3520	8966	16287	36514	37552	24709	158289
Адміністративні витрати	1114,9	2876,4	2091	2196	5272	2789	4376	3339	2662	3337	4087	6350	8010	8015	8722	10150	12131
Витрати на збут	4178,2	5928	9003	9453	9539	9609	8744	8732	7704	8791	12610	27548	28463	33292	30844	36991	49653
Інші операційні витрати	44835,4		1270	1334	1239	410	858	4078	2131	1979	7122	39426	49938	26658	71640	20585	63388
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток (+), збиток (-)	2490,9	285,4	874	918	6137	3931	2211	-10634	4830	5386	21611	12443	10789	9691	9304	-21559	27197
Інші фінансові доходи	0			0	0	0	0	590	6							22043	50
Інші доходи		83,8	3					476	1622			23	226	246	48	21	
Фінансові витрати	174,1	296,9	515	541	2200	2824	2048	4544	6996	9051	8907	7921	6975	7742	5954	5275	3380
Інші витрати	144,7	151,1	182	191	402	822	112	252	7899	19	3	9	21	2	3	5	2
Фінансові результати до оподаткування: прибуток (+), збиток (-)	2172,1	-78,8	180	186	3535	285	51	-14364	-8437	-3684	12701	4536	4019	2193	3395	-4775	23865
Витрати (дохід) з податку на прибуток	182,9	190	148	155	1814	195	34	31			221	811	751	426	618		436
Чистий прибуток (+), збиток (-)	1989,2	-268,8	32	30,45	1721	90	17	-14395	-8437	-3684	12480	3725	3268	1767	2777	-4775	23429
II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Матеріальні затрати	97820,3	101281,1	111325	116891	202379	187746	179121	150428	103733	130613	272644	476940	418100	413548	442589	750848	932426
Витрати на оплату праці	6609,4	7199,2	9728	10214	13384	15021	15914	13470	9391	8893	11115	20539	24867	27279	30348	36087	35959
Відрахування на соціальні заходи	2416,9	2639,1	3574	3752,7	4925	5508	5865	4969	3474	3345	2465	4559	5498	6283	6797	8100	8077
Амортизація	1781,3	2261,9	2790	2929,5	2585	2310	2283	2545	3910	4385	5447	6330	7638	9125	9743	9259	8863
Інші операційні витрати	3292,5	4029,6	4176	4384,8	8060	5877	5844	4252	4431	4698	18222	59653	70965	53125	78879	49469	92817
Разом	111920,4	117410,9	131593	138173	231333	216462	209027	175664	124939	151934	309893	568021	527068	509360	568356	853763	1078142